

Polgár Ernő
HOGYAN LETTEM ANYA

Polgár Ernő prózai művei
1.

POLGÁR ERNŐ

Hogyan lettem anya

MAGZATBEÜLTETÉS
ÖRÖKBEOGADÁS
DAJKAANYA

Dokumentumregény

3BT KIADÓ

Ha az élet olyan lenne, mint egy regény:
ki akarna élni?
S ha a regény olyan lenne, mint az élet:
ki akarna olvasni?
(*Polgár Ernő*)

Prológus

Ha nincs gyermeked,
életed lehet szép, mint a sivatag,
csak a szomj az, amibe belepusztulsz.

(Polgár Ernő)

VÁRAKOZÁS A SZÜLŐSZOBÁBAN

Az imák bennünk élnek, s mint a parázs, kollektív tudattalanunkban szunnyadnak?

Istenhez soha nem fohászkodó halandó, aki vagyok, a szülőszoba előterében váraкоztam, férjem kezét szorongattam, s a múltó órák ólomsúlyként telepedtek rám.

Férjem családtagjának méhébe visszaültetett embriónból fejlődött magzatunk megszületik-e?

Születendő gyermekünk egészséges lesz-e?

S én, aki még soha nem imádkoztam, most szavakat mormoltam, először a mi Urunkhoz, aztán a hindu Ganésához, aki a Jó-szerencse szeretetre méltó istene.

S a fohász, mint elemi erejű forrás tört elő belőlem s csillapította lelkem szomjúságát.

– Ó, Uram! Istenem! Tekints le ránk, s szereteted palástját terítsd ránk, földi alattvalókra, akiket meddőséggel sújtottál, akiket mesterséges megtermékenyítési, orvosi beavatkozásokkal, és örökbefogadási kísérletekkel próbára tettél már, s akik most dajkaanya áldozatvállalásának köszönhetően, magzatvisszaültetés után – ultrahangos vizsgálatok tanúsága szerint – kisfiúként várják.

– Ó, Ganesa! Segítsd megtestesülését! A Te erőd Brahmától, Visnutól, Sivától való. S miképp szerető anyád, Parvati vágyódott utánad, úgy sóhajtozom tíz éve már én is gyermek után.

Nekünk, boldogtalan boldogoknak, akik gyermeki áldásod nélkül éltünk eddig, s akik most itt várakozunk: milyen gyorsan pergő, fájdalmas, és mégis milyen gyönyörűséges volt ez a tíz év, ó, Uram!?

I.

Hét szűk esztendő

1.

NÁSZÚTON INDIÁBAN

Első terhességem

Életem legfontosabb döntését akkor hoztam meg, amikor elhatároztam, hogy gyermeket szeretnék.

Ha egy asszony kívánja a fogamzást, felmerül benne a kérdés, hogyan növelheti a teherbe esés valószínűségét.

Erre a legtöbb pár esélye igen jó. A legtöbb nő terhes lesz, bár a megvalósításig eltelhet néhány hónap vagy akár egy év, még ha mindketten termékenyek is.

Nem tudom megmondani azt, hogy melyik hónap lehet különösen kedvező a teherbe esésre.

Még a tökéletes szabályossággal jelentkező havivérzések esetében is csak mintegy huszonöt százalék a sikeres terhesség esélye. S ennek számos oka van. Egyik közülük, hogy lehet olyan petesejt, amelyik nem termékenyül meg vagy a megtermékenyített petesejt nem fejlődik megfelelően.

S ez mind rendjén való volna, gondoltam, amikor férjem Delhi-ben indiai nőgyógyászhoz vitt.

S az élmények úgy kavarogtak bennem, mint a kémények füstje a ködös Albionban.

Illatok! Indiai illatai. Füstölőkből gomolyogtak körülöttünk a forró levegőben. Szantál. Fenyő. Jázmin. Rózsa. Pacsuli. Pézsma és lótusz.

Szagok! A felül nyitott csatornáké, az utcákon kóborló tehének ürülékéé, az utcai szemétdombokon szabadon élő disznóké. Tevéké. Elefántoké. A tüzelőnek használt szárított ürüléké a tűzön. A

megszámlálhatatlan tarka és cifra motormeghajtású riksa kipufogógázáé.

Zajok! Tülkölés. Dudálás. Baksislesők és alamizsnakérők. Tragikus szegénység és elképzelhetetlen gazdagság! Törvény szerint nem létező és mégis élő kasztrendszer. Maharadzsák, maharánák és a legalantasabb munkákat végző sudrák. Előkelő brahminok, arisztokrata ksatriják, kereskedő vaisják.

Ékszerek! Drágakövek. Arany, ezüst, sok-sok zafír, rubin és gyémánt.

India az utcán él és lélegzik. Mos, vasal, főz, étkezik, alszik és ...

Árnyékban negyvenkét fokos a forróság, az aszfalt mint egy benáreszi halotti máglya ontotta magából a meleget. Lépésben araszoltunk előre, rendőrök terelték a forgalmat. Ellenőrzések, kordonok akadályozták a közlekedést mindenütt.

– A Jama Mashid mecset ma nem látogatható, ahová muzulmán apák fiaikkal együtt érkeznek zarándoklatra, hogy ősapjukra Ábrahámra emlékezzenek – férjem szólt hozzám, s megjegyezte: – Ábrahám, Hágár szolgától született Izmael fiától származtatják magukat a sémi arabok is, akiknek próféta ivadéka: Mohamed.

„Ábrahámnak Sára is szült gyermeket: Izsákot, akit Ábrahám feláldozni készült az Úrnak, azonban az Úr ezt a véráldozatot nem fogadta el”, jutott eszembe.

Cammogva haladtunk. A forróság még elviselhetetlenebbé vált. Évek óta nem esett itt felüdülést adó monszuneső, és az idén még a felhők nyomait sem látni az égbolton. Pedig Bombay vagy ahogy Indiában nevezik: Mumbai városában és Ászám tartományban már esik.

– Ó, Uram, Ganesa, tereld fölénk a monszunfelhőket! – sóhajtott fel a riksa sofőrje.

– Ó, Uram, Ganesa, add, hogy áldott állapotban legyek! – így fohászkodtam én.

A sofőr törülközővel törölte le arcáról a verítéket, én a hőség-ről nem is vettem tudomást. Csak arra tudtam gondolni, hogy terhes vagyok-e? S nem derül-e ki rólam is, huszonnyolc évesen, hogy meddő vagyok, mint olyan sokan a nők közül.

Bár a nyilvánosság előtt többet beszélnek a meddőségről, az azonban nem vált gyakoribbá. Igaz, hogy ma több nő igényli e-

miatt a kezelést, de ez egyszerűen a fogamzóképes nők számának a növekedéséből adódik. Ráadásul sokan halasztják a házasság vagy a gyermekvállalás idejét a harmincas éveik közepére, amikor az életkorból fakadóan csökken a fogamzás valószínűsége.

– Ha eddig nem is sikerült teherbe esnie, még reménykedhet benne! – mondta budapesti nőgyógyászom.

A közhiedelemmel ellentétben a meddőség kezelése nem mindig igényel különleges felszerelést és nagy költséget.

– Valójában a legtöbb olyan pár, amely terméketlenség miatt keres fel, sikeresen eléri a terhességet, anélkül, hogy szüksége lenne különleges felszerelést kívánó kezelésre – tette hozzá.

– Ganesa, hozz enyhülést! – imádkozott a sofőr. Ganesa a jó szerencse istene, az akadályok elhárítója, a mennyei hadak elefántfejű vezére, akihez érdemes fohászkodni.

Haladni előre jóformán nem lehetett, a sofőr Káli temploma előtt kiállt a mozdulatlanra dermedt járműsorból: tevekordék, bicikliriksák, tarkára pingált teherautók és márkás személyautók között szalamoszott, mint egy műlesikló, s végül lent, a parkolóban leállította a háromkerekű motort.

– Imádkozom! – nézett a férjemre. – Velem tart?

Férjem bólintott, hogy igen.

Káli templomában az oltárokon Ganesa és Káli díszesen felöltötött szobrai álltak. Ganesáé volt a legszebb viselet, az ember-testű, elefántfejű istené. Ganesa, a trimurtinak nevezett istenhármasból: Siva gyermeke.

Régi történet, mesélte a sofőr, hogy Siva hosszú útról tért haza, és felesége, Párvati ágyában egy fiatalembert talált. Féktelen haragjában a csábítónak vélt fiatalember fejét gondolkodás nélkül levágta, és később tudta meg, hogy a saját gyermekével végzett. Ganesa felnőtt, miközben Siva távol volt családjától. Siva bánta, amit tett, de Ganesát, a drága fiút, csak előző élete külsőjével tudta újra életre kelteni.

Ám olyan fájdalom nincs, melyet a múltó idő csillapítani ne tudna!

Egy másik purána szerint, mesélte tovább a sofőr, Ganesa születésekor tartott ünnepségekre elfejeltették meghívni Sani istent, a Szaturnusz bolygó megtestesítőjét, aki bosszút állt, s tekin-

tetével elhamvasztotta a csecsemő fejét, mire Brahma azt tanácsolta Párvatinak, hogy annak az élőlénynek a fejét tegye a gyermek fejére, akivel először találkozik.

S ez a lény egy elefánt volt.

– Ó, ha az én Sivámat Parvatiként gyermekkel ajándékozhatnám meg! – szakadt fel belőlem a sóhajtás, de úgy, hogy azt senki nem hallotta meg.

A phallikus szimbólummal, a szent lingam jelképpel azonosítható Sivát számtalan reinkarnációban, avatárában – földi alászállásban – istenként magasztalják. Káli istennő – Siva feleségének, Párvatinak egyik alakja – kultusza számos hindu számára fontos: az istennő félelmes ereje miatt.

A sofőr virágszirmokkal díszített tálcára tett kókuszt vásárolt – a pénz, amit fizetett, a templomnak szánt adomány volt –, s belépett Ganesa és Káli szentélyébe.

A szertartást végző bráhmin megáldotta az áldozati ajándékot, majd a templomszolga kettétörte a kókuszt. A feltört kókusz egyik fele az isteneké lett, a másik pedig a sofőré, aki a szolgától visszakapott fél kókuszt elhozta. A kókusz belét majd otthon, családjával közösen fogja elfogyasztani.

Imára emelt és egymáshoz simuló, szantálfából faragott, kezeket formáló, de lótusz bimbóra még inkább hasonlító szobrot vásároltunk. S ha a kezek szétnyíltak: a jobb tenyér Ganesa aprólékosan kifaragott képmását őrizte, mint kagyló a gyöngyét, a bal pedig édesanyját, Parvatiét.

A hatszáz rúpia adományért cserébe kapott műremek, első pillantásra biztos voltam benne, férjem keleti gyűjteményének fél-tett darabja lesz. A radzsasztáni fehér márványlapra festett és hátulról megvilágítva átlátszó színes miniatúra sem veheti fel a versenyt ezzel a parányi szoborkompozícióval.

Pedig a „márvány miniatúra” is valóságos műremek.

– Indiában, és Kelet civilizációktól távoli végein, az is művész tehát, aki nem járt művészeti egyetemre – mondta a férjem.

1.1. AZ ÉLETCELOK HÁRMAS SEREGE

„Uram, az ön kedves felesége áldott állapotban van!”

Öröm, ragyogás és felhőtlen boldogság!

Egy indiai nőgyógyász megállapította, hogy terhes vagyok. Igaz, ő szebben fogalmazott, mint én. S én a hírt gyorsan be is jegyeztem a naplómba.

Az orvos egyébként azt mondta:

– Uram, az ön kedves felesége áldott állapotban van.

„Köszönöm, Ganesa! Köszönöm!”, hálálkodtam, amikor a nőgyógyásztól férjem barátjához vitettük magunkat.

Bhupinder Malhotra festőművész műtermében illatoztak a füstölők.

Ő meg csak egymás után tette elénk misztikus és erotikus jeleneteket ábrázoló miniatúráit.

Lótuszülésben elméltünk. Az egyik festményt csodálva – amelyen Káma palotáját körülvevő kert volt látható – sokáig hallgattunk.

Férjem törte meg végül a csendet:

„Ó, a miniatúrákon életre kelő asszonyok! Gyönyörűségesek! És a férfiak, asszonyaik szemében gyönyörűségesek! Akik meghívást kaptak Káma fényes palotájába és szabadtéri színpadának nézőterére: az idők kezdetétől keresik egymást. A földi lét nekik szánt színpadán kiosztott szerepeiket adják, és ez az isteni szemeknek kedves játék, mely a világ teremtésének egyetlen oka: folytatódik az idők végezetéig.

Szeretni: annyi, amennyi, aminél több nem kívánatos! Átutazóban a földön halandó többre ne vágyakozzék! A szívben lakozó, boldogságot alakító, gyönyöröket ajándékozó Káma, a szerelmi játékok istenének bölcsessége határtalan és végtelen.

És határtalan a tudás, mely mutatja az életcélok hármasseregét. Aminek a neve: TRIVAGA, amelyben a DHARMA, az ARTHA és a KÁMA egyenlők egymással, és egymáshoz kapcsolódnak. A dharma, a vallási kötelesség és világi törvényesség; az artha, a haszon, gazdagság és pénzszerzés és a káma pedig a

szerelem. Ha a hármás seregből az egyik nem segíti elő a másikat, akkor az önmagát és a másik kettőt károsítja. Aki az életcélok szerint haladva a szerelmet átlépi, az a következő lépést, a megváltást nem teheti meg.”

Bhupinder Malhotra rezzenéstelen arccal ült a helyén, egyetértését ezzel is kifejezésre juttatva. Majd teát kaptunk. Selyemből szőtt, kéklő száriba öltözött, s ugyanabból a száriselyemből készült, de sárga csíkokkal élénkített, átlátszó, az arcot mégis tapintattal elfedő, hosszú kendőbe burkolózott szolgáló ezüsttálcán tette elénk.

Férjem, amint a hindu szolgáló távozott, nem nézett utána, mert az nem lett volna illendő, pedig tudom, hogy szereti a szép nőket, s meg is szokta bámulni őket.

Azonban a pillanat, amit a szolgáló kecsességéből és nőiségéből e másodpercek alatt felvillantott, elég volt ahhoz, hogy szépségét bemutassa.

A hinduk rítusait egyébként termékenység kultuszok is gazdagítják: gyermek után sóvárgó asszonyaik, gyermeki szüzeik és tiszta leányaik áhítattól áthatva járulnak a szent lingamhoz: simogatják, illatozó kenőcsökkel kenetik azt, virágokkal díszítik és csokolgatják. És megcsodálják a templomok falait díszítő erotikus domborműveket, amelyek az egyesülés módjait ábrázolják.

*

Teázás közben a méhemben élő és növekvő gyümölcsünkre gondoltam.

Bennünk, nőkben a szaporodási szerveink testünk belsejében helyezkednek el. „Ó, ha láthatnám, hogy mi történik odabent! Csak egy pillanatra! S egy puszit is adhatnék!”

A hüvely vezet a külvilágtól a méhnyakig, ami az anyaméh nyílása. A méh, ahol az én kincsem él, nagyjából körte nagyságú és alakú izmos szerv, amelyben a megtermékenyített pete megta- padt és fejlődésnek indult. A méhet bélelő méhnyálkahártya bőséges vérellátása biztosítja a fejlődő embriónk táplálását. A méhkürtök a méh tetejéből hátrafelé és lefelé vezetnek a mindkét oldali petefészekhez. Ezek petéket tartalmazó kis tömlők.

Születéskor minden nőben mintegy négyszázezer éretlen petesejt van! Milyen adakozó a természet!

„Ó, Ganesa!” Sóhajtottam. „Nekem egy, egyetlen egy megtermékenyülés, megtapadás és kihordás is megváltás lenne!”

*

Szürcsöltük a teát, mert úgy illik, s nézegettük a miniatúrákat. Káma lenyűgöző képzeletét és nem Bhupinder Malhotra művészi tehetségét magasztaltuk.

Indiában az sem lett volna illendő.

1.2.

MÁGLYÁK A HAMVASZTÓLÉPCSŐKÖN

Babavárás

Sokan élnek csónakban a benáreszi partoknál. A bárdok ősi hindu eposzokat énekeltek a Gangesz partján. Ganga születésnapját százezernél is többen ünnepelték. A zárándokok bivalytejből köpült vajba mártott gólyahírszirmokkal díszített papírcsónakokat bocsátottak a vízre, s meggyújtották őket. A vízen lefelé hanyódó, apró kis lángok alkonyat után kivilágították a szent folyót, amely megtisztító erejével szabadítja meg a hindukat az újjászületések körforgásától.

A hamvazólépcsőnél hatalmasságok álltak. Gazdagok. Előkelő kasztbéliék. Nekik vajon boldogabb az életük, mint a sudráké? Akik egész álló nap égetik a holttesteket. S akiknek apáik és nagyapáik is így éltek már.

A Gangesz partján arapapagájok, búbos bankák, drongók és keselyűk keringtek.

Az indiaiak számára természetes, hogy a Gangesz partjához viszik a betegeket, a folyó vizébe merítik a haldoklókat, és Ganga gondjaira bízzák a holtak hamvait, sokszor a holttesteket is.

*

Férjemhez boldogan simultam, hiszen gyermekét a méhemben, szívem alatt melengettem.

S hogy miért az járt a fejemben, hogy a női termékenység középpontjában a havi ciklus, a hormonszintek változásának egy hónapig tartó körforgása áll, nem tudom. De mintha vizsgáznom kellett volna belőle.

„A három szakaszból álló ciklust két hormon, a tüszőérést serkentő hormon (FSH) és a sárgatest képződést okozó hormon (LH) irányítja. A petesejt kibocsátása után a petefészekben lévő üres tüsző a sárgatest, ami most nekem is női hormont, ösztrogént termelt, melynek hatására alakulnak ki egyébként a másodlagos nemi jegyek, így az emlő is. Ez a sárgatest még egy másik női hormont, a progeszteront is termeli.”

Amikor az egészségügyi főiskolán az emberi szaporodásról tanultunk, bizony még nem sejthettem, hogy a tanultaknak a saját életemben majd mekkora jelentősége lesz! S a vizsgatételek bennem már letisztulva és érthetően jelentek meg képzeletem monitorán, s nem úgy, mintha azokat az emlékek poros és pókhálós polcáról emeltem volna le.

Az FSH hatására tehát az egyik petefészkemben kifejlődött egy tüsző, ami a fejlődő petesejtet táplálta a tüszőrepedésig. A tüsző ösztrogént termelt, aminek számos működése közül az egyik az, hogy a ciklusom közepére megváltoztatta a méhnyakban lévő nyák összetételét, s így előkészítette azt férjem ejakulátumának befogadására és táplálására.

A szabályos huszonnyolc napos női ciklus tizennegyedik napja körül következett be a tüszőrepedés, bennem az LH hirtelen felszaporodott, s érett petém ennek hatására kijutott a petefészekben lévő tüszőből: bekövetkezett az ovuláció, a pete a méhkürtben haladt a méh felé, felkészülve arra, hogy férjem spermiumai megtermékenyítsék.

Bennem az ovuláció után az üres tüszőből sárgatest lett, ami ösztrogént és progeszteront termelt. Méhnyálkahártyám ezeknek a hormonoknak a hatására a megtermékenyített petesejt beágyazódását lehetővé tette, annak fejlődése számára megfelelővé vált, és remélem, hogy ezt az állapotát meg is tartja.

Az emberi élet keletkezése valóságos csoda! A teremtés misztériuma!... Amiben a halál is az élet része, jutott eszembe ez a buddhista gondolat, miközben férjemmel összefonódva a hamvazólépcsőn álltunk már.

*

Férjem gondolataimból szavaival zökkenett ki:

– A Gangesz mossza majd el minden bűnünket. Ha valakinek a csontja érinti csupán a Gangesz vizét, akkor is a menny megbecsült lakója lesz. A hinduk ősidők óta hisznek ebben.

„A Gangesz ragyogó vize a Himalája „tehénszáj” jégbarlangjából bújik ki a napfényre. Sebesen fodrozódik azután fenyőfák, indiai cédrusok és skarlátvörös rododendronok mellett, útját pedig a Bengál-öböl hatalmas deltájában fejezi be. A Gangesz a Tejút folytatása, egyenesen a Paradicsomból áramlik, s a tisztulás istennőjének, a fürge járású Gangának a megtestesülője.

Legenda meséli el, hogy Szágara király hatvanezer fiát veszítette el. Gőgös viselkedésük büntetése volt, hogy egy bölcs ember haragos pillantásától elhamvadtak. Vétük miatt Bhagírata király a Himaláján vezekelt, s Siva meghallván fohászát, leküldte Gangát a földre. Siva a hajába rejtette Gangát, aki Siva hajfürtjein keresztül megtisztíthatta Szágara fiainak hamvait, akik végül a Paradicsomba jutottak. Azóta Bhagírata India legszentebb folyójának neve, a Himalájából eredő kezdeti szakasznál, s a megtisztító erőt a hinduk között senki kétségbe nem vonja.”

Az utazás, az írás és az olvasás hármas egységében pörgött férjem élete, mint a buddhista imamalom kereke, s ebben az előkelő istenhármasban Brahma az utazás, Visnu az írás, és Siva az olvasás szerepét játszotta. Férjem tájékozottsága nekem természetesnek, és mégis lenyűgözőnek tűnt. A vele való létezés és együtt lélegzés pedig rajongással töltött el.

Visszaültünk az autóba.

Bérelt indiai Ambassador oldmobilunk ablakait – biztos voltam a diagnózisban! – leprás koldusok tapogatták.

Alamizsnát kértek.

Még ha Ganga haragját érdemeltük is ki: mégis inkább azonnal odébbálltunk!

1.3. A TEREMTŐ ÉS A POKOL

Feszült várakozás

Aki Indiában, Radzsasztán gidres-gödrös útjain Ajmer városába érkezik, úgy vélheti, hogy átlépte a pokol kapuját, s a bűzben, és a katlani hőségben a történelem előtti vagy az ókor bugyraiba keveredett. Ahol utcai kovácsok kopácsolnak, ahol a vasolvasztó fújtatók homokba sülyesztett bőrtömlők, amelyekből lábszárcsontokon keresztül fúvott levegővel izzítják a vasat, ahol asszonyok és fiatal lányok a földön fekvő üllőkön, súlyos kalapácsokkal edzik a tűzvörös acélt a tűző napon.

*

Az emberi szaporodás folyamatának bonyolultságát figyelembe véve, gondoltam, csak csodálni lehet, hogy a legtöbb párnak még itt is, ilyen körülmények között is, amilyent látnom kell, nehézségek nélkül sikerül a gyermek fogantatása és kihordása.

A természet bőségesen segíti a fogamzást.

Átlagos nő termékeny éveiben több, mint négyszáz alkalommal ovulál, és a nemzőképes férfi egyetlen ondókilövellése a spermiumok millióit hordozza. Az események bonyolult egymásutánjában bekövetkező bármilyen változás azonban mégis megzavarhatja az ovulációt, a fogamzást vagy a terhességet, és terméketlenséget eredményezhet.

A szaporodás szervei a test külső és belső részeiben helyezkednek el a férfiakban. A herezacskóban található herék hímivarsejteket, spermiumokat termelnek, és a tesztoszteront, a férfi nemi jelleget meghatározó hormont állítják elő. A spermiumok a herékből a mellékherék kanyargó járataiba kerülnek, amelyek helyet és táplálékot biztosítanak számukra az érési folyamat befejező szakaszában. Az érett hímivarsejtek az ondóvezetékeken át jutnak az ondóhólyagba, ezekbe a tasakszerű mirigyekbe, amelyek az érett spermiumokat tárolják. A hímivarsejt-képződés és -érés egész fo-

lyamata körülbelül hetvenkét napig tart. Az ondó kilövellése (ejakuláció) során az ondóhólyagokból jövő spermiumok a dül-mirigyből (prosztata) eredő sűrű folyadékkal keverednek, így jön létre a nő hüvelyébe kerülő ondó (sperma).

A normális, érett spermiumok képzése a férfiak nemzőképességének az alapfeltétele.

– Lehetséges fogamzás egyáltalán és élet ilyen körülmények között? – kérdeztem az ajmeri férfiak és nők látványától megrémülve.

– De még mennyire! – nézett rám a férjem. – S nem járnak lombikbébi kezelésre.

Igaza volt. A természet él és élni akar! S az élet fenntartása kellően biztosított.

A spermiumtermelést három hormon tartja fenn és szabályozza, az FSH, az LH és a tesztoszteron. A férfiakban mind az FSH, mind az LH a herékre hat. Az FSH az úgynevezett Sertoli-sejtekben a spermiumképzést, az LH pedig az ú.n. Leydig-sejtek tesztoszteron termelését serkenti. A Sertoli-sejtek belsejében az éretlen spermiumok fokozatosan fejlődnek spermatozoának is nevezett érett spermiumokká, mozgékonyaságukat azonban csak a mellékherékben nyerik el. A mozgékony spermiumok azután az ondóhólyagban és –vezetékben tárolódnak az ejakulációig.

Az ajmeri körülmények vajon nem befolyásolják károsan a férfiak nemzőképességét?, merült fel bennem a kérdés. S el is szégyelltem magam.

Belül folyton csak a terhesség, a babavárás részletei rágtak, azon túl is a részletek, miközben férjem kezét fogtam, s csak bámultam kifelé a kocsi ablakán.

Az ejakuláció után a spermiumok a női nemi szervekben negyvennyolc-hetvenkét órán át maradnak élve a petesejtet megtermékenyítésre képesen. Ezért a tüszőrepedés ideje táján a két-három naponta történő közösülés is megfelelő a fogamzáshoz. A megtermékenyítés szempontjából a spermiumok mozgékonyasága ugyanolyan fontos, mint a számuk: az alacsony spermiumszámú férfiak is lehetnek még nemzőképesek, ha a spermiumaik igen mozgékonyak. A fogamzás esélye függ az ondó mennyiségétől és a spermiumok felépítésétől is. A sperma mennyiségén és minőségén

gén kívül a férfi nemzőképességét befolyásolhatja a herezacskó visszereinek tágulata, aminek varikokéle a neve. Ez a férfi nemzőképtelenség egyik leggyakoribb oka. A férfiak nemzőképességére olyan tényezők is hatással vannak, mint a nemi szervek elzáródása, az ejakuláció nehézségei, gyógyszereszedés vagy a herék rendellenességei.

*

A keshedt ajmeri tehenek az utcai szemétdombokon csak papírfecniket találtak, de azt is megették. A száradó trágyakupacok, a sárgásbarna és földöntúli bűzt árasztó, véres húgyfoltok pedig párolgottak mindenfelé. És a szelíd, a patkányéhoz hasonlító, hosszú, durvaszőrű, az utcákon kóborló indiai disznók a nyitott csatornában hűsöltek. És a kovácssoron a sudra kasztbéliék pusztá kézzel teve vontatta kordéra dobálták a csatornában a párolgás után kátránnyá, sűrűvé vált masszát.

A csatornatisztítók – és csak ők! – eszik és ehetik meg a csatornában dagonyázó, India szemetét eltakarító disznókat.

Sudrák a patkányfogók is. Leszállításkor patkányonként két rúpiát kapnak, de a gabonaraktárakban és a rizsföldeken kövérre hizott példányokat nyáron is megsütik és elfogyasztják.

Ha a patkányt a szent királykobra megeszi, ők miért ne ennék?

– Ó, Uram! Aki megalkottad a világot, a festői völgyeket, a tökéletes formákat, a homokdűnéket, a pompás korallzátonyokat, a vízeséseket, a patakokat, és a figyelmünket a harmóniára és az esztétikumra terelted, miért teremtetted a poklot? – férjem tette fel a kérdést. S további gondolatait is megosztotta velem.

„Középkori rajzok ábrázolták már Visnut, Brahmá és Siva mellett a hindu istenhármas, a trimurti főalakját”, mondta. „Álomba merült és a világóceánon úszó Sesa hétfejű sárkányon feküdt. Mikor felébredt, új teremtésre készült, köldökéből lótusz nőtt ki, amelyből Brahma lépett elő, s ő volt az, aki végrehajtotta a világ teremtésének aktusát.

Visnu a világ létmódja. A Mahábhárata vízözönmitosza szerint minden juga – világciklus – végén magába szívta a világmindenséget. A négy juga közül az elsőben általános egyenlőség uralkodott,

a másodikban az igazságosság fokozatosan hanyatlott, a harmadikban túlsúlyba jutott a véték és a gonosz, végül a negyedikben kiteljesedett a gonoszság és a bűn. A Védákat elhanyagolták. A buddhizmus és a dzsainizmus – Mahávira alapította vallás – reformmozgalmai az ősi védikus brahmanizmust uralkodó helyzetéből kiszorították, s az a hinduizmus alakjában új életre kelt. Kialakulása a Mahábhárata és a Rámájana című eposzokban tükröződik. A legelterjedtebb változatukban a világ kozmikus tojásból való keletkezésének a Védákra visszamenő verziója maradt fenn. Az ősvizekből származó tojásban született meg Brahmá, aki a tojás anyagából megteremtette a világmindenséget. Brahmá a világ teremtetőjeként szembe szállt az azt fenntartó Visnuval, illetve elpusztító Sivával.

Brahmá mind a mennyekben, mind a földön királynak állította Indrát, a mennydörgés és villámlás istenét, a Védák legnépszerűbb alakját. A Mahábhárata Visnu istennek számtalan nevét és halandó lényben való testet öltését sorolja fel. Az avatára – alászállás – során Visnu lejött a földre a törvény és erények – dharma – visszaállítása és híveinek oltalmazása érdekében. Alászállásai során hal alakjában mentette meg az özönvíztől az összes növényi magot, teknősbékeként az elpusztult kincseket, vadkanként ezer évig tartó párbaj során végzett a démonnal, aki az óceánba süllyesztette a világot. Félig ember, félig oroszlán alakot öltve mentette meg a földet a démon zsarnokságától, de alászállt törpeként, fehér lóként, illetve ő ölt testet Buddha, Krisna és Ráma alakjában is. Rámaként feleségül vette Szitát, akit Rávana elragadt tőle. Ráma majom- és medvesereg élén győzte le a ráksaszáknak nevezett szörnyeket, az emberek démonikus ellenfeleit, s végzett tízfejű királyukkal, Rávanával is.

Krisnában testet öltve Visnu megölte a gonosz királyt, Kanszát. A hagyomány szerint a föld az istenektől kért segítséget Kansza ellen, s Krisna helyreállította az igazságos hatalmat. Pásztorból harcoszá és államférfivá lett: megóvta az embereket a bosszút állni akaró démonoktól. Ennek érdekében előbb nyolc asszonyt vett feleségül – az első Rukminí volt, Laksmí egyik megtestesülése, Káma anyja –, majd még 16100-at. Olyan csodálatos képességgel

bírt, hogy mindegyikük mellett egyszerre tudott lenni, s népes utódsereget nemzett.

Siva is főisten, teremtményeinek vonásai alapvető jelképében, a lingam-ban öltöttek alakot. A női nemi szervet jelképező jónin álló kőoszlopként ábrázolt lingamok egész Indiában elterjedtek, és Siva kultuszának legfontosabb tárgyai. Teremtő isten volt mellett Siva egyszersmind pusztító isten is, aki táncával tízezreket tud leigázni. A világ és az istenek elpusztítójának szerepe az övé minden kalpa végén. A kalpa, a hindu időszámítás szerint egy Brahmá-nap és éj, vagyis 24 ezer isteni év. A földi élet ezer esztendeje teszi ki az istenek egy napját. Brahmá száz „saját” évet él, aztán következik be a nagy megsemmisülés, de a káosz fokozatosan elmúlik, új Brahmá születik, és új kalpaciklus kezdődik.

Úgy tartják, hogy a mostani Brahmá életének 51. esztendejében jár.

Siva felesége Párvati. A hinduk hite szerint Siva első felesége röviddel azután, hogy a szent tűzön elégette magát, Párvati alakjában született újra. Tűzistenük – már az ősi Rídvégában is – Agni, aki emberek és istenek között közvetít.

Az áldozati tűz lángnyelvei pedig az égbe viszik az áldozatot.”

– A fiatal lányok, akik az ajmeri utcán a vasat ütik, csupán az égbe emelkedésben reménykedhetnek? – kérdezte.

1.4.

A KARMA

Az első világvége életében

Az Aravalli hegység lábánál, a Thar-sivatag szélén elterülő Ajmer Dargah mecsete, a Perzsiából érkezett muzulmán szufi – szent muzulmán szerzetes – sírját őrzi, s a XIII. századi síremlék az indiai iszlámhitűek zarándokhelye. A pokolbéli várostól tizenkét kilométerre észak-nyugatra, a majmok és kígyók lakta Kígyóhegy lankáin fekszik Pushkar, a parányi hindu zarándokváros, az indiai

zarándokhelyek királynője, ahol az évenként megrendezett tevé-
feszítvél India pompázatos látványossága.

Pushkar tava szent vizébe mártózás semmiféle más zarándok-
lattal nem ér fel. A tó magának Brahmának a teremtménye.
Brahmá lótuszsziromokat dobott a földre: az egyik szírom helyén
keletkezett a pushkari tó, s szent vizéhez ötvenkét „fürdőgáti” –
lépcsősor – vezet. A gátiknak nevük van, s a víznek mágikus ereje,
de a lépcsők határolta szakaszoknak más és más a hatásuk. Az
egyik termékenységet biztosít, a másik a leprát gyógyítja, a har-
madik szépséget és báj varázsol a benne megmerítkezőre.

És van a kívánságok vize, de a legszentebb a mély tóközép,
ahol vaddisznó képében maga Visnu jelent meg. Brahma gátijá-
nak látogatása valóságos kultusszá fejlődött: vízbe mártózó asz-
szony ott férje és saját bűneitől is megszabadulhat.

A Mrikand Muni Kund, az óhajtasok gátijának lépcsőin bráhmín
fogadott bennünket. A sok nyelven beszélő hindu pap férjem élő
és a földi létből már eltávozott hozzátartozóinak neveit kérdezte.

Én a tó partján álltam, s méhemből ijesztő görcsök kezdetét
éreztem már.

– Brahma, Visnu és Siva – férjemnek a bráhmín után a hindu
istenhármas neveit kellett mondania. A bráhmín a tó vizében
megmosta a kezét, majd piros rózsaszirmokat szórt férjem tenye-
rébe, miközben az élőkre kellett gondolnia, s a megszentelt virág-
szirmokat pedig a vízbe dobta. Kezét aztán újra meg kellett mos-
nia, s a rózsaszirmait a háta mögé kellett szórni a tóba, holtjaira
emlékezve.

A bráhmín szanszkrit szavakat mormolt, s azokat férjemnek,
akárhogy is sikerült, meg kellett próbálni a bráhmín után monda-
ni.

Figyelni egyre nehezebb volt. Ó, Uram, ugye nem?! Ugye nem
veszed el a máris a babámat? – fohászkodtam.

– Sem pénzt, sem mást magaddal nem vihetsz, amikor lelked
testedből majd végső útjára indul – szólalt meg a bráhmín. – De
minden tett – folytatta – minden cselekvés meghozza a maga kö-
vetkezményét, mint ahogy a magból kihajt a fa, s ebből kisarjad a
gyümölcse. A tettek és következményeik idézik elő minden élőlény
sorsát. Jó az, ami a törvény töretlen érvényesülését szolgálja, és

elősegíti a folyvást magasabbra fejlődő kibontakozást; rossz az, ami ezzel ellentétesen, gátlóan hat. A helyes tevékenység jó, emelkedő, tisztuló sorsot eredményez, a rossz viszont hanyatló, zavaros, bukás felé sodró sors előidézője. Mert a jó egyúttal igaz és valóságos, a rossz pedig ennek a tagadása, hazug és valótlan. A helyes magatartással velejár a belső egyensúly nyugalma, a boldogság egyedüli forrása; a rossz azonban mohó vágyakozás, elégtelenség, tehát boldogtalanság, szenvedés okozója. S az élőlények újra meg újra megszületnek, majd elmúlnak, ismét megszületnek és így tovább, mindig azon a fokozaton, amelyet magatartásukkal, cselekedeteikkel előkészítettek, s ennek megfelelően szenvednek vagy részesülnek a boldogságban. A jónak is kell szenvednie a bűnhődést a rossz tetteiért, amelyet valamelyik régi, elmúlt életében követett el. Csak az emelkedhet a jó és rossz fölé, aki már minden tartozását megfizette: ez a tettek következményeitől való végső szabadulás.

– Brahma, Visnu, Siva – férjem mondta a bráhmin után, a karmatan ismertetésének befejezésekor. Majd kíváncsi volt valamit. Kezét aztán újra megmosta, és megint a vízbe szórta az illatos rózsaszirmokat.

Férjem jobb kezére, a „zarándoklat” emlékére színes fonalakból sodort karkötőt, „red ribbont” tekert, és szokás szerint vörös foltal homlokát is megjelölte. Végül fölkísérte a lépcsőkön, adományunkat elfogadta, meghajolt és a tó körül, a bráhminok számára épült paloták egyikében lévő lakásába vonult vissza.

Még sokáig éreztük szuggesztív, hipnotizáló tehetségének hatását, és annak ereje költözik belénk akkor is, amikor a pushkari szertartás eszünkbe jut.

*

Mi lehet az én karmám? Előző életem bűne, hogy még a terhességre sem vagyok méltó?

Miközben csillapíthatatlanul folyt már belőlem a vér, amellyel drága magzatunk foszlányai távoztak belőlem, mint a Gangesz hömpölygő hullámaiba temetett holtak, kik az élők birodalmát hagyják el, ezt kérdeztem magamtól.

Könnyeim hulltak, mint a monszun esőcseppjei a bambuszlevekről, s biztos voltam abban, hogy meddő vagyok én is.

Ültem a szállodai szobában és meg sem született gyermekemtől búcsúztam.

Férjem elvitt egy angol orvoshoz.

Az orvos megvizsgált, ultrahanggal is, és megállapította az elhalt terhességet, aztán tea mellett, már a nappalijában, beszélgettünk velünk.

– Meddő vagyok, ugye? – kérdeztem.

– A meddőségről akkor beszélhetünk, ha a fogamzás elmarad, pedig a pár egy éve él már védekezés nélkül nemi életet, vagy a nő képtelen az élveszülésig a terhesség kihordására, kedves asszonyom.

– És vajon most nem ez a helyzet, hogy képtelen vagyok a terhesség kihordására?

– Endometriózisa van, kedves asszonyom. Amit majd műtéttel kell eltávolítani.

Férjem értetlenül nézett rám.

– Igen gyakran előforduló, kevésbé ismert, jóindulatú nőgyógyászati betegség.

– Normálisan a méhüreget burkoló nyálkahártya a méhen kívül is megjelenik – súgtam neki.

S arra már nem maradt időm, hogy kifakadjak, s azt mondjam neki:

– Ettől szülhetnék még neked akárhány gyermeket!

Az angol beszélt tovább:

– A meddőség diagnózisában nincsen semmi szégyellni való. A termékenységi zavarok nem ritkák, a lakosság nyolc százalékát, azaz minden tizenkettedik párt érintik.

S ha tudta volna, hogy Magyarországon ez az arány még rosszabb! Tizenöt százalék!

Annyira nem érdekelt, hogy mit fecsegett össze-vissza az az orvos, hogy felugrottam a helyemről, kirohantam, és úgy bevágtam az ajtót, hogy remegett a gyomrom.

Férjem sietett utánam, utolért, de nem szólt semmit, pedig viselkedésem miatt nagyon dühös volt. Még az autóban is csöndben

volt, pedig a sofőr össze-vissza beszélt, és szeretett volna férjemmel szóba elegyedni.

Aztán a szállodai szobában megtört a csend. Mert megkérdeztem:

- Mit mondott még?
- Ki?
- Ugyan ki?... Az orvos!
- Azt, hogy most igyekezzek a kedves feleségem után.
- És?
- És mit? Kirohantál, mint akinek elment az esze!
- Csodálkozol rajta?
- Nem. Megértelek. De folytatnunk kell az életünket!

Igaza volt. De nem vallottam be neki.

Hogy lehet, hogy mindent tud?! És, hogy ilyen jó?!

Kislányunk, akit nem én szültem, iskolai dolgozatában írta, hogy „a papa olyan jó, mintha be lenne programozva.”

Odabújtam mellé, mint egy jó házőrző – előző életemben kutya voltam? – mert szerettem őt, s mert karizmatikus erő áradt belőle, miközben érzékenyebb volt nálam, de akaraterejét naponta fejlesztette és edzette, s ezért minden helyzetben erőteljesebbnek bizonyult. Amikor én még csak siráncoltam, sopáncoltam, ő már a megoldás kellős közepénél tartott, később azonban, amikor a dolgok a megoldás felé ballagtak már, sebei akkor kezdtek igazán vérezni.

Olyankor ült le írni, s írt, dolgozott kitartóan, hogy minden fájdalmat kidobáljon a szívéből.

- Mi van nálad?
- Tájékoztató füzet. Az orvos nyomta a kezembe, amikor utánad küldött. Tények a meddőségről és a kivizsgálásról.
- Angolul?
- Igen.

S olvasni kezdte.

Még ezt is tudja?! Ez azért már idegesítő!! De nem mondtam neki. Hallani akartam, hogy mit fordít:

„Néhány éve az Egyesült Államokban végzett vizsgálat azt mutatta, hogy a tizenöt és negyvennégy év közötti, gyermeket kívánó párok tíz-tizenöt százaléka meddő volt.”

– Amerikát ki nem szarja le?

Nem érdekelte az sem, hogy provokálom. Ideges lett ugyan, de folytatta:

„A meddőségnek két fő csoportja van. Az elsődleges meddőség meghatározása: fogamzásképtelenség abban az esetben, ha még egyik partnernek sem volt előzőleg gyermeke.”

– Akkor talán ugorhatunk! – szóltam közbe. Férjem kislányunk nemzőapja, s én éppen most vesztettem el közös magzatunkat. Férjem villogó szemekkel nézett rám, de válasz helyett olvasott inkább tovább:

„Másodlagos terméketlenségről beszélünk, ha a pár nem képes fogamzást elérni, és egyiküknek már volt gyermeke. A meddőség oka éppen annyira lehet a férfiban, mint a nőben. Negyven-negyven százalékban lehet valamelyiküknek tulajdonítani. További tíz százalék mind férfi, mind női eredetű lehet. A fennmaradó tíz százalék esetében pedig nem sikerül az okot tisztázni.”

– Bármilyen is okozza a terméketlenséget, írják – mondta a férjem, és rám nézett -, nem az egyén, hanem a pár problémájáról van szó.

– Probléma! Hogy gyűlölöm ezt a szót! Probléma! Probléma van a házasságával, asszonyom! Probléma a szaporító szerveivel, hölgyem! Probléma a farkával, uram!

– Elment az eszed?

– El.

– Akkor menj utána, és hozd is vissza!

Egyik cigarettáról a másikra gyújtott, miközben kávékat kortyolt és lassan lecsendesedett.

– A nikotinmérgezésig most várunk?

Remegett a méregtől. S én sírva fakadtam, mert nem bírtam már.

Azt az embert bántom, aki a legkedvesebb nekem? S abba halok benne, hogy nincs tőle gyermekem?

Megsimogatta az arcomat, és letörölte a könnyeimet. Aztán homlokomat még meg is csókolta.

Valódi úr tudott lenni, még akkor is, ha rajtam elhatalmasodott a bolondéria.

Majd olvasott tovább:

„Szem előtt kell tartani, hogy a fogamzás elmaradása még nem jelenti az arra való teljes képtelenséget, a sterilitást.”

– Micsoda fájdalmas szó! Sterilitás! Ó, Uram! Ugye, nem?

De nem szóltam már közbe, mert a férjem nem érdemelte meg, hogy visszaéljek a szeretetével.

Tudtam, hogy milyen érzékeny, s mindaz, amit átélünk, számára kínszenvedés, s alkotómunkára alkalmas, nem ingerszegény, de gondtalan hétköznapiakra van szüksége.

Férjem olvasott tovább:

„A meddőség miatt orvosi segítséget igénybe vevő párok leg többjének végül lesz saját gyermeke.”

Meg voltam győződve arról, hogy férjem ezt a mondatot maga találta ki, nem a füzetből olvasta, engem és önmagát akarta megvigasztalni. De nem tettem megjegyzést, hallgattam, hogy mit olvas:

„Fontos, hogy idejekorán jelentkezzenek a panaszukkal, mert minél előbb történik meg a vizsgálat, annál nagyobb az esély a sikeres kezelésre. Kényelmetlennek tűnhet az intim részletek megbeszélése az egészségügyi szakemberekkel, mégis lényeges a pontos tájékoztatásuk annak érdekében, hogy eredményesen tisztázhassák és kezelhessék a terméketlenséget. A legtöbb esetben a meddőség okát ki lehet deríteni. Az orvosnak ahhoz, hogy megtudja, miért terméketlen egy pár, négy kérdést kell megválaszolnia:

– Van-e ovulációs zavar?

– Nincs – feleltem.

– Nincs-e baj a spermiumokkal?

– Nincs – feleltem. – Élénkek és fürgék, mint a tojásból kikelt s a tenger felé siető kisteknősök.

Kezdtam a játékot élvezni, ami valójában férjem pszichoterápiája volt.

– Akadálytalan-e a petesejt és a spermium egyesülése?

– Nem tudhatjuk. Valószínű, hogy igen.

– Létrejön-e és megmarad-e a beágyazódás?

– A történetek alapján, nem – néztem férjemre.

Ő olvasott tovább:

„Azt a folyamatot, amelynek során választ keresnek ezekre a kérdésekre, a meddőség kivizsgálásának szokás nevezni. Általános szabály, hogy a legegyszerűbb, legkevésbé megterhelő vizsgálatokat veszik előre, és úgy haladnak a bonyolultabbak felé. A terméketlenség közös gond, és fontos, hogy mindkért partnert egy időben vizsgálják.

A legtöbb pár szülész-nőgyógyászt keres fel a meddőség miatt, míg néhányan a meddőséggel foglalkozó szakemberekhez kerülnek. A férfit vizsgálatra küldhetik urológushoz, aki a húgyivarszervekkel foglalkozik, vagy andrológushoz, akinek a férfi nemzőképesség a területe.”

– Én már apa vagyok! Tőlem ugyan mit akarnak? – fakadt ki.

– Őket az nem érdekli – feleltem. – Ahhoz, hogy a terméketlenséget kezelni tudják, át kell esned a kivizsgáláson.

Férjem karjára kötött red ribonnal, a színes cernákból font karkötővel kezdtem játszani, és megkérdeztem tőle:

– Mit mondott a bráhmin? A szenvedésről?

– A jónak is kell szenvednie a bűnhődést a rossz tetteiért, amelyet valamelyik régi, elmúlt életében követett el. Csak az emelkedhet a jó és rossz fölé, aki már minden tartozását megfizette: ez a tettek következményeitől való végső szabadulás.

– Mi már megfizettük minden tartozásunkat? – néztem rá.

Nem válaszolt, de abban igaza volt, hogy folytatni kell tovább az életet.

1.5.

A LEGSZEBB NŐ AZ ŐZSZEMŰ

Lelki sebeim lassan begyógyulnak

Pushkar utcáin sadhuk, szent hindu zarándokok elmélkedéssel és imával töltötték idejüket, s a szabadon élő majmok pedig a bámmészködő turistákat szórakoztatták.

Hindu társaság jött velünk szemben. Jól öltözött fiatalok, pompás szárikba öltözött nők, akik, amikor férjem homlokára festett

jelet észrevették, azt kérték, hogy egy közös fényképet készíthessenek velünk. Férjem beállt közéjük. A fotót készítő nő olyan szép volt, mint a szári, amelyet viselt, s amelyen a kékes és fehéres alaptónusú selymet sárga csíkok díszítették.

– Padmini! A nők legkiválóbbja! – súgta férjem. – Ehhez kétség nem férhet! – tette hozzá.

Nem csinált titkot abból, ha tetszett neki egy nő, s ha így volt, el is mondta nekem. A nőhöz pedig kedves volt, valahogy szóba elegyedett vele, de aztán újra bezárkózott a maga világába.

Miért lettem volna féltékeny?

De most nem voltam biztos magamban!

Férjem arról beszélt, hogy Kaljánalla, indiai mester már a középkorban könyvet írt arról, hogy a nők négyfélék. A négy változat pedig: a padmini, a csitrini, a sankhini és a hasztini. S hogy a bölcs férfi tudja azt, tanította Kaljánalla, hogy mindent felülmúló sikert akkor érhet el az ember, ha megérti a legfőbb igazságot. Ha a szerelem tudományának és a gyönyörszerző módszerek ismerőjévé lesz, és a szerelemtől hajtva, naponta boldoggá teszi a szerelmes nő lelkét.

A padmini gondos beállítással készült a felvételhez. Szeme valóban olyan volt, ahogyan Kaljánalla leírta. A fiatal őzé. Szeme sarka pedig vörösszínű, arca telihold, a keble dús és feszülő, alakja pedig törékeny...

– Biztos, hogy könnyen teherbe esik – gondoltam.

S életemben először féltékenységet éreztem.

„Keveset eszik, kecses mozgású, a szerelmi előjáték végén jónijában keletkező nedv illata a viruló lótuszéhoz hasonló”, folytatta a férjem. „A padmini büszke, szemérmes, testének sötét a színe, az emberek és az istenek tiszteletében szilárdan kitartó, Vénusz-dombja mint a kipattant lótuszbimbó, hangja a hattyúé, járása a flamingóé, alakja karcsú, nyaka és orra formás, kedvét leli a fehér ruhákban, mindig csinos, és hasát hármass ránc ékesíti.

Kaljánallának hihetünk: a padmini – lótusznő, aki természeténél fogva sohasem boldog az éjszakai szerelmi gyönyörben. De napközben még egy fiúcska érintésétől és kinyílik, mint a lótosz a kelő Nap sugaraitól.”

S ekkor kezdtem magamra ismerni! Férjem rólam beszél és nem arról a nőről!

„És őt a holdhónap második, negyedik és ötödik napján lehet izgalomba hozni. És ő az éjszaka negyedik negyedében áhítozik leginkább a gyönyörre. És a nappal bármelyik negyedében gyönyörre vágyó! Ezért a lótusznő-padmini a legkiválóbb a nők közül”...

Beálltam közéjük. Miután elkészült a felvétel, elköszöntünk tőlük. Férjem egy utolsó pillantást azért vetett még az őszeműre, és elégedetten nyugtázta, hogy regényében, a főszereplő herceget: padmini feleséggel ajándékozta meg.

Mert adhatott volna mellé csitrinít is! Akinek járása az elefánté, akinek alakja ugyan karcsú, de nyugtalan a szeme. Aki ismeri a művészeteket és a zenét, aki nem magas, nem alacsony, akinek dereka igen vékony, akinek fara gömbölyű, akinek hangja a páváié, akinek dúsak a keblei, aki szépséges és nyúlánk. Sötétkéfekete árnyalatú a haja, nyaka lótusz, öröm számára a szerelmi előjáték, de szerelmi gyönyöre rövid ideig tart.

Férjem a herceget, Radzsasztán szülöttét efféle nővel nem akarta büntetni.

Magas, karcsú vagy kövér a sankhiní! Az ilyen nőnek törzsével nem arányos a feje, hosszúak a lábai, széles a csípője és kicsi a keble. Indulatos természetű, jónija mély, rossz szagú és csípős...

Kaljánalla állításait senki nem cáfolta még meg! Férjem miért büntette volna herceget tehát egy sankhinivel? Olyan nővel, akinek sietős a járása, akinek hamis a szeme, aki gyakran jön tűzbe a teste, aki a szerelmi gyönyörök szenvedélyének tetőfokán körömmel ejt sebeket.

A herceggel mindezt nem tehette volna meg! A sankhiní ugyan nem eszik túl sokat, de nem is keveset, és mindig indulatos. A vörös ruhákat szereti, nincs benne együttérzés, rosszindulatú, sötétbarna a szeme, szíve részvétlen, hangja gurgulázó és mások számára kellemetlen. A hasztiní viszont kövér, barnás-vörös a haja, nagyétvágyú, nyers természetű, szemérmetlen, aki testének színében világos, ujjai görbék, lábai rosszak, rövid a nyaka, jónijában – Kaljánalla megállapítása szerint! – a szerelmi előjáték

zavaros és a megvadult elefánt homlokverítékére emlékeztető szagú nedvet izzad.

Férjem elmélyülésre hajlamos, bölcs hercege ezt semmiképpen sem érdekelte volna meg!

Aztán a hasztini lassú járású is, és a szerelmi gyönyörökben nehezen tartható féken. Húsos az ajka, és kusza a beszéde.

A padminí a leginkább illő nő tehát férjem hercegéhez, akinek Pushkarban sétáló alteregója elbúcsúzott tőlünk.

A bók talán nem tiszteletlenség egy olyan országban, ahol a párok sokszor a nászéjszakán találkoznak először, s a párválasztás nem akaratuk szerint történik, gondolta a férjem, és megjegyezte:

– You are beautiful!

– Thanks! – felelte a padminí, s minden porcikája mosolygott.

Csókra teremtett szájáról jobb, ha nem szólok. Valódi vetélytárs lett volna, ha tovább ott időztünk volna.

Pokoljárása után férjem regénybeli hercegét hasonlóképpen elbűvölő öszzemű teszi boldoggá.

Úgyhogy biztos, ami biztos, a German Bakery étterembe már nem voltam hajlandó bemenni, s férjemet arra kértem, azonnal induljunk a ránk váró, bérelt gépkocsihoz.

A sofőr sem értette, hogy miért sietünk annyira, amikor egész napra béreltük ki a kocsit.

A férfiak a mélyebb összefüggéseket nem tudják felismerni!

Férjem, attól tartok, felismerte, mert sokáig csak haragvó pillantásokat vetett rám, de délutánra már oldottabb volt. A szállodai balkonon ültünk, egy jó kávé mellett, férjem szivarra gyújtott, s a svájci kiadású tájékoztatóból – amelynek „Betekintés a meddőség kezelésébe” volt a címe – olvasni is hajlandó volt.

A kávé? Kedvenc szivarja? Vagy én tudtam lecsendesíteni?

A kérdésekre úgy próbáltam választ kapni, hogy megsimogattam a fejét, amire ő a homlokomat csókolta meg, amibe én jól bele is borzongtam.

S már biztos voltam abban, hogy ha nem is én nyugtattam meg, a padminí, az a másik, csak egy tarka pillangó, amelyik gyors röptével férjem látóköréből már el is szállt.

*

Milyen alapvizsgálatoknak nézünk elébe?

1. Kórelőzmény és fizikális vizsgálat
2. A test alaphőmérsékletének változása a ciklus során
3. Az ovulációt jelző LH tesztek
4. Az ondó vizsgálata
5. Közösülés utáni vizsgálat
6. Laboratóriumi vizsgálatok
7. A méh és a méhkürtök röntgenvizsgálata

A rémület jelei kezdtek gyülekezni és egyre inkább sokasodni férjem arcán, mint a monszun közeledtével a sűrű felhők. A szivar és a kávé azonban most is kifejtették áldásos hatásukat, s mégis lefordította azokat a szövegeket, amelyek az előttünk álló kellemtelenségeket mutatták be.

„A kivizsgálás kezdetén a pár mindkét tagját megkérlik, hogy számoljon be a részletes kórelőzményéről, ezen belül a jelenlegi egészségügyi állapotáról, étrendjéről és életmódjáról, a foglalkozásával járó egészségügyi kockázatokról, a nemi fejlődéséről, az alkalmazott fogamzásgátlásról, a megelőző terhességekről és a párkapcsolat nemi kérdéseiről.”

– Na ne! – fakadt ki. – Még arról is!

Férjem elképesztően konzervatív ember. Őt beszéltetni az efféle intimításokról reménytelen vállalkozásnak tűnt fel, de akkor mindent ráhagytam, s csak annyit mondtam:

– Folytasd, kérlek!

– Jó! – morogta, s nagyot szívott a szivarjából, aminek füstje mögé bújva olvasott tovább:

„Elvégzik a fizikális vizsgálatokat is. A nők esetében ez magában foglalja az emlők és a kismedencei szervek belső vizsgálatát. A férfiak esetében...”

– Megkapom én is!...

– Kérlek! – szakítottam félbe, de hallottam, lelki szemeimmel láttam is, hogy mit fog szenvedni, hogy őt meggyalázzák, hogy elveszik a szüzességét, hogy fogdossák a herezacskóit, hogy az andrológus végbelén felnyúlva prosztatáját masszírozza, hogy az az ember biztosan Mengelénél piécsdízett, s hogy mit kell őneki kibírni!

S igaza lesz! Tudtam előre! Csak a férfiak nem tudják, hogy nekünk, nőknek, mit kell végigcsinálnunk?! Mit kell kiállnunk, amikor nőgyógyászok bennünk turkálnak, hogy fájdalmat okoznak?!

Tudják a férfiak egyáltalán, hogy mi a fájdalom?

A hónapról-hónapra visszatérő görcsök, a fájások, a vér ömlése? A remény és az újrakezdés?

– Jó, jó, jó!... – mondta. Valamit sejtett mindebből. Író volt. A foglalkozással járó beleérző, lényeglátó képességgel és kierielt emberséggel.

„A férfiak esetében a herék, a hímvessző és a herezacskó vizsgálatára kerül sor. A herezacskó visszereinek a tágulata a férfi nemzőképtelenség gyakori oka.”

– Neked nincs varikokeléd! Nálad nincs semmi baj – mondtam neki, mert ebben biztos voltam, de kimondani is kellett, hogy ellenérzését a vizsgálatokkal, és mindazokkal a kellemetlenségekkel szemben, amelyek előtt álltunk, valahogy tompítsam.

Férfi nehezen néz szembe az efféle vizsgálatokkal, még akkor is, ha tudja, hogy a meddőségek nem ő az oka. Ha pedig ő, mindvégig még fokozottabb vezetésre van szüksége.

Férjem a következő alapvizsgálat ismertetésére tért rá:

„A test alaphőmérsékletének változása a ciklus során.”

„A test alaphőmérsékletét rögzítő napló arra szolgál, hogy annak segítségével megállapítsák, normálisan bekövetkezik-e az ovuláció és a sárgatest szakasz. Az egész havi ciklus alatt a nő minden reggel megméri és feljegyzi az alap- azaz nyugalmi hőmérsékletét. A test alaphőmérséklete normális körülmények között, közvetlenül az ovuláció előtt enyhén emelkedik.

Ha a napló nem jelez ovulációt, további vizsgálatokra van szükség.”

„Az ovulációt jelző LH tesztek”.

„Olyan vizsgálatok állnak rendelkezésre, amelyek az LH szint tüsszőrepedés előtti emelkedését mutatják ki a vizeletben, és jelzik az ovulációt. Az LH emelkedés felismerése abban segít, hogy a nő legtermékenyebb napjaira időzíthessék a közösülést. A havi ciklus tizenegyedik napja körül kezdődnek a vizsgálatok, és néhány napig folytatódnak, amíg az ovuláció be nem következik.”

„Az ondó vizsgálata” – férjem olvasta tovább a tájékoztatót, és mély lélegzetet vett. Mielőtt megszólalt volna, megszólaltam én.

– Ne mondj semmit! Főleg azt ne, amire gondolsz! Ismerlek! De már most mondom, hogy a te ondóddal nincs semmi baj!

– Örülök!

– Akkor?

– Semmi, semmi! Csak kérdezem, hogy idegenek kotorásznak majd benne?

– Bolond vagy!

Férjem nevetett, és folytatta az olvasást:

„A férfiak esetében ez a legfontosabb vizsgálat. Megméri a spermiumszámot az ejakulátumban, a kilövellt ondóban, megfigyelik mozgékonyságukat, nagyságukat, és mérik az ejakulátum térfogatát is.”

– Geciszakértők? Mindenre akad vállalkozó?

– Hagyd abba! Kérlek! Gusztustalan!... Képzett biológusok és genetikusok!

– Mi az apukád foglalkozása, kisfiam? – kérdezte, s válaszolt is azonnal: – Spermabiológus.

Mivel elnevettem magam, vissza kellett vonulnom.

Férjem folytatta:

„Rendszeresen meg kell ismételni az ondóvizsgálatot, mivel az eredmények idővel változhatnak. Ha a leletek ellentmondásosak, részletesebb laboratóriumi és fizikális vizsgálatokra van szükség.”

– Hogy kerül az ondóm hozzájuk?

Csak nem bírta ki kérdések nélkül!

– Elmész anyagleadásra.

– Úgy érted, hogy beviszem?

– Nem. Bemész és leadod.

– De én az önkielégítésről már leszoktam!

– Majd visszaszoksz!

Megsimogattam buksi fejét, s mert azokkal a kék szemeivel olyan nyílt és félénk tekintettel nézett rám, hogy haragudni nem lehetett rá, megjegyeztem:

– Otthon majd gyakoroljuk, jó?

– Mi leszel, fiacskám?... Reisz Manfréd! – idétlenkedett, de ezután ezt a témát le is zártuk.

Feszült helyzetekben mindig így viselkedett. Egy-egy ízetlenséggel úgy rázta le magáról a pillanat terhét, mint a kiskutyám magáról a vizet fürdetés után. S a fürdőszobában minden úszott a fürdőhabban.

Marcipán kényeztetett kiskutyám volt, amíg el nem lopták. Pedig őt majdnem ugyanúgy szerettem, mint a férjemet. Akinek még most is kedve volt ahhoz, hogy tréfálkozzon.

De ha nem ilyen lenne, min kacagnék?

– „Kisfiam, te Reisz Manfréd! Mondd meg a tanító bácsinak, mi leszel, ha nagy leszel?”... „Tűzoltó! Katona! Genetikus vagy biológus!” „Az, fiacskám, hogy dolgozzál, meg se fordul a fejedben?”

S hangnemet váltva olvasott tovább:

„Közösülés utáni vizsgálat. Ezzel a vizsgálattal azt tanulmányozzák, hogy a spermiumok, ejakuláció után, a méhnyak váladékában, hogy maradnak életben, illetve, hogy a nő szervezete a spermiumokkal szemben nem termel-e ellenanyagokat. A vizsgálatot közvetlenül az ovuláció előtt kell elvégezni, s a közösülésnek előző este vagy a vizsgálat reggelén kell történnie.”

– Valami jó! Végre! Arról is lehet szó!

– Látod?! Lehet. Sőt!

„Az orvos a nő méhnyaki váladékából mintát vesz, és mikroszkóp alatt rögtön megnézi, hogy a nyák milyenségét megállapítsa, és a spermiumok számát és mozgékonyságát is meghatározza. A vizsgálat előtti közösülés követelménye miatt gyakran szükséges az ismételtség. A rossz eredmény egyszerűen a nem megfelelő időzítésből is adódhat. A következetesen kóros lelet azonban azt jelezheti, hogy el kell végezni a spermiumok bejutásának és a méhnyak váladékának részletesebb elemzését.”

– Hol a szeretet, amiből a magzat fogan?

Könnyeimet sem tudtam elfojtani, férjemhez bújtam, mert megrettentem az egészségtől, ami ránk vár, s férjem gyengéden válaszolt:

– Bennünk a szeretet megmarad.

Hittem neki.

Ő pedig a laboratóriumi vizsgálatok részleteit ismertette:

„A nők méhnyak váladékának szokásos vizsgálata: a fertőzéseknek, a sejtek rákmegelőző állapotára vagy a rákra utaló elváltozásának kizárását célozza. A férfiak húgycsőnyílásából vett minta táptalajra oltása is az esetleges fertőzés kimutatására szolgál. Mindkét partner vérében megvizsgálják a hormonszinteket, de elsősorban az olyan nőkben, akiknek hiányzik vagy szabálytalan a havi ciklusa.”

– Az egész ijesztő! Mi vár rám?

Félelmeimet nem mertem hangosan kimondani. Nekem kell megpróbálnom erősebbnek lenni, gondoltam.

Férjem pedig sorolta tovább a vizsgálatokat:

„A méh és a méhkürtök röntgenvizsgálatát a havivérzés után, de még a tüszőrepedés előtt végzik el, s azt nézik meg, hogy mekkora, és milyen alakú a méh, és, hogy nem záródtak-e el a méhkürtök.”

– Kihez tudok én elmenni? – ezt már hangosan kérdeztem.

– A legjobb nőgyógyászhoz – felelte a férjem habozás nélkül. – Itt, ugyanis, még azt írják, hogy szülész-nőgyógyász végzi a kezdeti vizsgálatokat és indítja el a megfelelő kezelést. Ha a terméketlenség okát azonban nem sikerül kimutatni, illetve egy bizonyos időn belül nem következik be a fogamzás, akkor meddőségi centrumba kell mennünk... Hol van nálunk meddőségi centrum?

– A Kaáli Intézetben, például.

– Akkor a Kaáli Intézetben olyan szülész-nőgyógyász fog velünk foglalkozni, aki a meddőség területén és az endokrinológiában éveken át tartó külön szakképzés során jártasságot szerzett...

– Az endokrinológia a hormonokat termelő belső elválasztású mirigyek működésének tudománya...

– Endosz-belső; krinosz-testnedv; logosz-tudomány... Ógörög szavak. Te arról megfelelkezel, hogy a férjed valójában bölcsész?

– Attól még nem orvos.

– Mert ógörögül és latinul neveztétek el az emberi test részeit és működését, még nem kell a laikusnak elájulni!

Nem vitatkoztam vele. Lényegében igaza volt.

Csakhogy! „a belső elválasztású mirigykutatásban – folytatta –, ami a petefészkek és a here működésében való elmélyülést is jelent, és aki kellő tapasztalattal bír az olyan területeken, mint az ovu-

láció kiváltása és a szaporodást segítő eljárások. Más nevükön: asszisztált reprodukciós technológiák.”

Most sem bírta ki megjegyzés nélkül!

Miért nem azt mondja egyszerűen, hogy szaporodási eljárások? Tudod a választ?

– Hagyd abba!... Idegesít!

– Jó, akkor beavatlak. Ha azt mondaná, hogy szaporodási eljárás, ki a fene adna neki hálapénzt? De ő azt mondja: „Asszisztált reprodukciós technológiákra lesz szükség, az önök esetében, Uram.” A férj szájtátva hallgatja: „Ó, az egészen más!” – gondolja, s az orvos zsebébe már csúsztatja is a borítékot.

– Alig keresnek. Megérdemlik a parát! – ellentmondtam neki.

– Persze, persze. Tudom – s elhallgatott. Eszébe jutott, hogy ő is orvosnak készült? Csak meggondolta magát, és hátat fordított a természettudományoknak. Már ami az egyetemi tanulmányokat, de nem az érdeklődést illeti.

Képes volt ugyanis arra, hogy orvosi, pszichiátriai szakkönyveket olvasson, és azok értelmezésében élményt találjon.

Különös alak! De azért rajongva szeretem őt.

Tudta ezt ő is, s mégsem élt vele vissza.

1.6.

INDIA VELENCÉJE ÉS AZ ISTENEK

A meddőség korszerű kezelése

Lesz időm a naplózásra otthon is?

Tudom folytatni házasságom történetének feljegyzését hétköznapi napokon is?

Vagy csak az utazások földön túli nyugalmaiban lesz erre erőm?

A jegyzetek készítése férjemnek nem okoz fejtörést, laptopját cipeli magával mindenhová, mint házat a csiga, s amiben úgy el tud bújni, hogy sokszor még a csápjait sem tudom megsimogatni.

*

Udaipuri bejegyzésem:

A radzsasztáni Udaipur városa – a maharadzsza palotáival, tavakkal, csatornákkal, kertekkel, parkokkal, virágokkal és sok-sok vízzel: India Velencéje.

Radzsasztánba évek óta nem érkezett heves monszuneső, vizei leapadtak, az esővizet gyűjtő tavak medrében kiszáradt a fű, a mélyen fekvő réteken tehéncsordák legelésztek; a fehér márványból épült Monszun-palota körül sem volt olyan magas a víz, mint általában, de a város atmoszférája még így is sejtetni tudta, hogy Udaipur miért vált a francia impresszionisták Mekkájává, s miért lehetett a Grimm-testvérek „alkotóháza”.

A monszuneső nem hevesen, de a sűrűsödő felhők gyülekezése után mégis reményt keltően, enyhe szellő kíséretében, végre a város fölé ért. PushkARBól Udaipurva érkezve, este már ömlött az első zuhatag, s csillapította a forróság okozta tespedtséget.

És reggel megint esni kezdett!

A pálmafák levelei a maharadzsza kertjében, a virágok, és minden élő és élettelen ragyogott pasztellszínekbe öltözve.

Azok a színek és a fények!

És a látottak színes fotókon való rögzítése: micsoda lehetőség! Úgy ragyogott körülöttünk minden, mint az izzó színek az impresszionisták képein, s a látványban a felhők közül előbújó nap is gyönyörködött!

És a hindu istenek is! Akik nem ok nélkül teremtték Udaipurt, a művészetek városát olyannak, amilyen.

Pedig az istenek sem tudják olyan könnyen áttekinteni a Lét határtalanságát! Létezésük, ha mégoly hosszú is, korlátok közé szorul. De a maguk végtelennek látszó körében nagyok és hatalmasok. Mindüknek megvan a feladatuk, hogy a világ tevékenységének kiszabott körén uralkodjanak, s a Nagy Törvény fenntartásán őrködjenek. Déváknek – Fényeseknek – nevezik őket, mert létük ragyogó és fényeskedő. A legfinomabb rezgésű anyagból felépült alkatukat kívánság szerint változtathatják, s egy időre bármely formát magukra ölhetnek: emberek, sőt állatok képében is megjelenhettek.

A legrégebbi időktől létező állatkultusz ezért része Indiában ma is az ország hétköznapijainak.

Az istenek nagy nemzetségének élén Indra áll, az istenek királya.

Indrának Szvarga, a mennyei hon a birodalma, ahol a többi isten is lakozik. A legfőbb istenek harminchárman vannak, de valamennyi Ragyogó számát talán maguk sem ismerik, mert a tevékenység útján magasra fejlődött lények, például a tisztultság tökéletes fokára jutott emberek, mint istenek születhetnek újra.

Ha a legfőbb istenek a kertet meglátogatják, bizonyára magukkal hozzák mennyei párjukat is. Indra istenkirály Szacsi istennőt. Brahmá párját, Szaraszvatit, a bölcsesség és a lét rejtelseit szóba foglaló költészet istennőjét; Visnu Sri Laksmít, a tökéletes szépség és a Jószerencse istennőjét; Siva pedig a Hegy, az egekbe nyúló Himaván leányát, Párvatít. Kíséretükben érkezik Szúrja, a Nap, aki a monszunfelhők közül néha kidugja a fejét; Csandra, a Hold; Varuna, a Vizek istene, akinek az udaipuri tavakban ragyog a képmása; Váju, a Szélisten, aki az udaipuriak sóhajtásait mégis meghallgatta, s fújt fölējük néhány esőfelhőt.

Aztán a Halál Ura, a panteon hatalmassága: Jama is jelen lehet; a két Asvin, a Hajnal lovas hírnökei, az Ikek csillagzatának uralkodói; Brihaszpatí, az istenek házipapja (a Jupiter bolygó ura); Mátali, Indra kocsihajtója és udvarnagya; Visvakarman, a mennyei művész és építőmester. Aztán Ganga istennő, aki szolgálólányokkal érkezik, és Hanumán, az isteni majom, kinek ereje dombokat és hegyeket tud a földből kiszakítani. És a táncoló apszaraszok, akik örömben az esőcseppekben fürdenek. Ők égi kurtizánok, akik légies könnyedséggel kísérik az istenek bevonulását.

A női test szépsége és a nő szerelme az istenektől sem vonható meg!

A mennyei körben helyet foglaló bolygók istenei vagy istennői, közöttük Privithí, a Föld Úrnője is megérkezett. De a magas rangban álló Siva és felesége – a Világanya – is eljöttek, két fiukkal: Ganésával, az Akadályok Elhárítójával, és a mennyei hadak elefántfejű vezérével, és Szkandával, a harc istenével. És a hét legelső ősbölcs is megérkezett, akik ama csillagzat uralkodóivá emelkedtek, amelyet a „Hét Risi”-nek, „Nagymedvének” vagy „Göncöl szekérének” neveznek.

Nem jöttek el viszont az Aszurák – az ellenlábas istenek – s a tőlük származott démonnemzetségek, mert ők a maguk körében

élnek, s világuk olyan, mint a mennyei kör homályos tükörképe, amelyben minden az ellentétes oldalra fordult. Féltékeny irigységgel figyelik az isteneket, s ahol csak tehetik, akadályokat görgesnek a Nagy Törvény útjába, melyen az istenek tiszte őrködni.

A monszuneső megtöltötte a tavakat, lemosta az utcákat, vizet adott a szomjúhozóknak, megtöltötte a víztározókat...

Az élet újrateremtője Indiában a monszun. Áldás, és a civilizáció fenntartója, mint a Nílus évenkénti áradása Egyiptomban.

*

Egy padon ültünk a parkban, s a látvány engem olyan reményekkel töltött el, hogy kezdtem bízni már az előttünk álló meddőségi kezeléseken, amelyek terén az utóbbi években jelentős eredményeket értek el.

A kezelésnek négy alapvető csoportja van, s az orvos dönti el, hogy melyik a legmegfelelőbb. Hormonkezelés? Sebészi-, mikrosebészeti beavatkozás? A mesterséges megtermékenyítés vagy az asszisztált reprodukciós technológiák?

Utóbbinak az elterjedt neve inkább az ART rövidítés.

S már kezdtem nem félni attól, hogy hormonkezelésekre kell majd járnom.

Férjem felajánlotta, hogy mivel néhai felesége gyógykezelése kapcsán a cambridge-i Papworth Klinikán már meg kellett tanulnia injekciózást, beadja majd nekem bármikor a hormonokat.

Azoknak a nőknek ugyanis, akiknek a terméketlenségét az ovulációt vagy a spermatermelést befolyásoló hormonok egyensúlyi zavara okozza: a fogamzáshoz szükséges hormonhatást hormonkezeléssel lehet pótolni vagy serkenteni. Nőknél a tüsző fejlődését és az ovulációt, illetve férfiaknál a spermiumok fejlődését főként az FSH és az LH irányítja. Ha nincs elegendő ezekből a hormonokból, vagy megfelelő időben nem kerülnek a keringésbe: károsodik az ovuláció illetve a spermiumképzés, és a fogamzás esélye csökken.

*

Férjemet teljesen lekötötte a fényképezés. Minden felvételt gondosan beállított, az exponálási időt, a blendét, és magát a kompozíciót is. Nem akart soha fotóművész lenni, azzá válása csak úgy megtörtént vele, mint már oly sok minden más.

A nálam lévő genfi tájékoztató füzetet lapozgattam és betűzgettem. Azt írták a Kломifen Citrát tablettáról, hogy a kломifent olyan nőknek rendelik, akik nem ovulálnak, és akiknek a férfi partnere képes a közösülésre és a nemzésre.

Lehet, hogy nekem is fel fogják írni?

A hipotalamuszból szabályos havi ciklus során felszabaduló GnRH hormon hatására az agyalapi mirigy FSH-t és LH-t bocsát ki, s a tüsző-fejlődést és az ovulációt serkenti. Azokban a nőkben – bennem is? –, akiknek az ovulációja a GnRH kiszabadulás zavara miatt marad el, a kломifennel lehet a hipotalamuszt a GnRH kibocsátására készíteni.

S micsoda adatok!

A kломifen a korábban nem ovuláló nők hetvenöt százalékában vált ki ovulációt és ezeknek a nőknek harmincöt százaléka esik teherbe.

Nekem köztük lesz a helyem!

A remény szárnyaira emelt, vitt, röpített, mint a gyergyói havasokban prédáját a sas.

Az egyes terhesség a leggyakoribb! Tíz százaléknál nem több a kettős-, és egy százalék alatti a többszöri ikerterhességek száma!

S lelki szemeimmel pici ikreinket láttam, akiket otthon neveltünk!... Akik a hálósobában csúsznak, másznak és gőgicsélnek az ágy alatt.

Csodálatos vízió!

De a nagytisztaságú urofollitropin injekció is segíthet, ha a kломifen nem bizonyulna hatásosnak!

A kilencvenes években bevezetett, nagy fokban tisztított FSH: gonadotróp hormon, amely pete képzésére serkenti a petefészket. A nagytisztaságú FSH-t a tüszőérés megindítására azoknál alkalmazták, akik a kломifen citrát kezelés után nem termékenyültek meg. Használják arra is, hogy ART kezelés után, normálisan ovuláló nőkben többszörös tüszőérést váltsanak ki.

Az FSH segítségével létrejött terhességek nyolcvan százaléka egyes szülést eredményez. A bőr alá is lehet fecskendezni tisztasága miatt.

„Férjem otthon is beadhatja tehát!”, ábrándoztam.
S az életet olyan szépnek láttam megint!

1.7. A KASZTOK

A mesterséges megtermékenyítés

Udaipurból – a fehér márvány épületek látványa miatt White Citynek elkeresztelt városból – hegyeken, szakadékokon és sűrű erdőkön át vezetett az út Jodhpurba, a Blue Citybe, ahol a régmúlt időkben bráhminok festették kékre házaikat indigóval. De ma már mindenki, mert az indigó elűzi a moszkítókat.

Az erdő mélyén vadászházak emelkedtek, ahová betérhetnek és megpihenhetnek azok, akik nagyvadak elejtésében lelik örömeiket.

Ezen a környéken forgatták Kipling Dzsungel könyvéből a híres filmet, s ki az, aki ezeket a filmkockákat ne látta volna?

A környezet a film élményével együtt így még romantikusabb volt.

Az indigót falfestéknek először használó bráhminok Jodhpur városában előkelő kasztbéliek. Brahmá maga szabályozta Indiában az emberek világát. S bár hivatalosan a kasztrendszeret felszámolták már: Indiában a kasztok létezése elevenen élő valóság.

Bráhma hozta létre a négy alapvető rendet.

Az első rendet a brámahnok (bráhminok) alkották, akiket azért hívtak így, mert közvetlenül Brahmából, az ő leheletéből születtek. A szellemi, értelmi feladatok hárultak rájuk: papok, törvényhozók, bölcsek, tanítómesterek, tudósok és költők kerültek ki közülük.

A második rendbe a ksatriják, vagyis a harcosok, a nemesek tartoztak; hivatásuk volt a fegyverforgatás, az országok védelme, a nép jólétének védelme, a nép jólétének biztosítása s az uralmuk

alá rendelték ellenőrzése. Közülük kerültek ki a királyok is (maharadszák, maharának...).

A vaisják, a harmadik rend sokféle csoportból állott: kereskedők, iparúzó, gyakorlati célokért tevékenykedők tartoztak ide.

A negyedik rendbe sorolták végül a sudrákat, a testi munkák végzőit és a szolgákat. Földet azonban bármelyik rend tagjai művelhettek. A legfőbb kiváltság az első rendet illette, még a királyok (a számtalan maharadsza és maharána) is tiszteletben tartották a bráhmanokat; azután a többi rend sorban mind kevesebb előjoggal rendelkezett, míg a negyedik rendre csupán a nehéz terhek hárultak. Minél magasabb volt azonban egy rend, tagjainak annál keményebb köteleességeket kellett vállalniuk, s abban állott a becsületük, milyen mértékben teljesítik. A bráhminok arra tanították és tanítják az embereket, hogy ne legyenek elégületlenek a maguk helyzetével, mert a tettek és tettekvetkezmények értelmében ki-ki olyan körülmények közé születik, amelyet magatartásával a megelőző életei folyamán kiérdemelt, és a helyes törekvés bárkit magasabb helyre juttathat következő születésében.

Ebbe bele tudtam kapaszkodni! Hogy a helyes törekvés magasabb helyre juttathatja az embert.

*

S ezt én úgy értelmeztem, hogy a helyes törekvés az anyák sorába juttat majd engem.

Számos megoldás kínálkozott számomra, hogy elérjem célomat. A már megismerteken túl: a HCG injekció, mely emberi choriongonadotróp hormont tartalmaz, ami a pete kiszabadulását okozza a tüszőből az LH hatásával. Az utolsó nagytisztaságú FSH injekcióadagot követően, rendszerint huszonnégy órával alkalmazzák az ovuláció kiváltására.

A használatát megelőző naptól a párnak minden nap közöszlennie kell. Férfiaknak tetsző napok ezek!

Heti két-három alkalommal néhány hónapig injekciót adva, a férfiaknál a spermiumképzéshez is nélkülözhetetlen tesztoszteron képzését lehet fokozni.

Nálunk semmi szükség nem lesz rá! Férjem: egészséges.

Sebészi, mikrosebészeti eljárások is elképzelhetők! Akkor, ha valamelyik partner ivarszerveinek rendellenessége okozza a terméketlenséget. Korábbi fertőzések, gyulladások után maradt hegek, összenövések is eredményezhetnek meddőséget. Az endometriózis, a miómák és egyéb méh- vagy méhküti rendellenességek is sebészi úton kezelhetők. A műtétek – a legsúlyosabb eseteket kivéve – általában sikeresek, és a terméketlenséget azonnal megszüntetik.

Túl leszek rajta én is, futott át az agyamon az endometrióziست megszüntető műtét lehetősége.

S utána minden erőbedobással a babára koncentrálnunk!

Rutin beavatkozás ma már a mesterséges megtermékenyítés is, gombolyítottam tovább magamban a reménykedés fonálát. A mesterséges megtermékenyítést akkor alkalmazzák, ha a terméketlenség oka a férfi valamilyen fogyatékosága. Túl kis mennyiségű az ejakulátuma, kevés vagy nem elég mozgékony a spermiuma. A módszer akkor is alkalmazható, ha a meddőséget a méhnyaki váladék rendellenessége vagy a nő immunológiai zavara okozza. A mesterséges megtermékenyítés viszonylag egyszerű eljárás, s orvosi rendelőben is elvégezhető. Az ondót meghatározott módon kezelik és mossák, majd a nő hüvelyébe, méhnyakcsatornájába vagy méhébe juttatják. A hüvelybe természetes körülmények között került spermiumok kevesebb, mint tíz százaléka éri el a méhnyakat. De azzal, hogy a méhnyakba helyezik a spermiumokat, megnő azoknak a száma, amelyek az ivarszervek járatain végighaladnak.

Ha hiányzik vagy elégtelen a méhnyaki váladék a nőben, az orvos az ovulációhoz közeli időpontban a méhbe fecskendezi a spermiumokat, hogy a megtermékenyítés esélye növekedjen. Több befecskendezést is végezhetnek, hogy az egybeesés az ovulációval biztosabb legyen.

A megtermékenyítés idegen (donor) ondóval is történhet, ha a férfi nemzéstelensége teljes, ha ejakulációs zavara van, vagy ejakuláció után a spermiumok behatolása elégtelen, illetve immunológiai összeférhetetlenség a meddőség oka.

Férjemre hasonlító babát szeretnék! Szerencsénkre, nála nincs is baj!

Alapos vizsgálaton esik át a donor sperma, legalább hat hónapig lefagyasztva tárolják, ellenőrzik, hogy fertőző betegségeket ne közvetíthessen.

A mesterséges megtermékenyítéshez szükséges spermát kellő gondossággal gyűjtik be. A párt arra kérik, hogy negyvennyolc-hetvenkét órán át ne közösüljenek: a lehetséges legjobb minőségű ondóra van szükség.

A férfi mintavételen jelenik meg, s a rendelő, erre a célra elkülönített szobájában maszturbálást végez.

– Ehhez adj erőt férjemnek, Uram! Érzem, tudom, hogy amikor mintavétel lesz, meg fog halni!

Hacsak ki nem talállok valamit! Vagy meg nem engedik neki, hogy az ejakulátumot otthonról vigye?!

Férjem nyomdai célokra diapozitív felvételeket készített, én a családi albumba pedig papírképeket.

Felálltam, hogy fényképezni kezdjek. Hogy születendő gyermekem megnézhesse majd, hogy hová vitt el engem nászútra az édesapja.

1.8.

AZ ARANYVÁROS ÉS A SIVATAG

A szaporodást segítő eljárások

A radzsasztáni sivatag belsejében, az Arawalli-dombokon túl, ahol nincsen más, csak homok, fehér homok és csupasz fekete fák, és elszórtan egy-egy féltenyérnyi zöld folt: fekszik Golden City, a homokkő épületektől aranyló Jaisalmer, amelynek maharájája: palotái, vagyona, tevéi és lovai egy részét is megtarthatta.

A maharána lovain poroszkálva a város néhány óra alatt bejárható, s a látottak a szemnek azért is gyönyörködtetőek, mert homokkő épületeivel a Golden City palotáival nem hasonlíthatóak semmi máshoz, s az arabeszk díszítőelemek az Ezeregyéjszaka

meséinek díszleteit idézik fel a látogatóban inkább, mint a sivatagi oázis képét mutatják, ahol élet csak ott van, ahol kút is van...

A homokdűnékhez teve hátán imbolyogva folytattuk utunkat, a sivatagi Sam faluba. A tevék sorban lépkedtek mögöttünk. Friss legelőfoltok tűntek fel előttünk, kicsit még továbbmentünk, s ez a hely már alkalmasnak látszott, hogy ott egy időre megtelepedjünk, s megvárjuk a naplementét.

*

Hogy ebben az illúzió túl környezetben is a szaporodást segítő eljárásokon járt az eszem, azon magam is elcsodálkoztam! S megrémültem, amikor naplómát évekkel később újraolvastam.

Ám ha azt tettem volna?!

Akkor, és utána évekig, másra sem tudtam gondolni, csak a várva-várt gyermekekre!

A terméketlenség sok párnál hormonkezeléssel, műtéttel vagy mesterséges megtermékenyítés segítségével sikeresen leküzdhető.

S ennek tudata olyan erejű lehet sokak számára, mint az óceán felől érkező szellő, mely a monszunesőt is elhossa. Ami pedig az élet maga.

Akadnak bár olyanok, akik bonyolultabb, különleges orvosi ellátásra szorulnak: akiknél a pete- illetve spermiumszámot kell növelni, vagy a petéket a spermiumokkal összehozni.

A hetvenes évek végén bevezetett A(sszisztált) R(eprodukciós) T(echnológia) módszereivel, amelyekre kevés párnak van szüksége csupán, a sikeres kezelések aránya folyamatosan növekedett. Az ART segítségével a terméketlen párok esélye a terhességre a termékeny párokét éri el: huszonöt százalékot. Az ART eredményeképpen a petekivételre jutó terhességi arány: tizenhármas-huszonnyolc százalék. Egyes pároknál meg kell ismételni a próbálkozást, amíg a fogamzás be nem következik, de akiknek nincs termékenységi zavara, azoknál sem történik másképp.

S amint a végtelen homoktengerben a szél formálta dűnekompozíciókat csodáltam, arra gondoltam, hogy nálam miképpen kezdődik majd el a hormonok alkalmazása, hogy a petesejtek érését serkenteni tudják.

A többszörös peteérés ugyanis növeli a megtermékenyítés, a terhesség esélyét.

*

Előttünk a sivatagban volt egy kút, s a vizet a huszonöt-harminc méter mélybe leeresztett bivalybőr tömlőhöz erősített kötéllel tevé húzta. Épült a kútnál egy ferde pálya, ami meredek gödörbe vezetett. Az állat ballagott lefelé a lejtőn, s közben felhúzta a tömlőt. Olyan sivataglakók is érkeztek, akik két tevével dolgoztak. A sivatag leányai: sötétvörös fátylakba burkolózott, széparcú, fiatal gyermekek érkeztek a kúthoz. Fényes rézkorsó volt a fejükön, és kis karika az orrcimpájukban. A mozdulattal, ahogy leemelték fejükről s a zuhogó víz alá tartották a kancsót – a táncoló apszaraszok kecsességét jelenítették meg, s abban Káma is örömét lelte.

India templomaiban a tánc is az áhítat része. A hinduk – templomaikban – virágot ajánlanak fel áldozatul az isteneknek, de a zenét és a táncot is ajánlják, mert a zene és a tánc az emberi lélek legszebb kifejezési formája.

Indiában létezik csupán táncoló istenség. Siva a Nátarádza, a táncosok királya, aki a Tudat Csarnokában táncol, és ott alkotja meg a világegyetem ritmusát.

India a templomok homályából kilépett tánc nélkül: megismerhetetlen és megérthetetlen.

1.9.

A SZANSZKRIT

A mikromanipuláció

Csandra Deep Szing Rathore, a jaisalmeri, faragott homokkövekből épített, kastélyra emlékeztető, s belül csupa fehér márvánnyal burkolt Hotel Moomal arisztokrata származású vezetője – ahogy egy ksatrijához illik –: művelt, egyetemet végzett indiai, aki

családja tagjaihoz hasonlóan, büszke kasztjára, hovatartozására, hétköznapijait is ennek megfelelően éli, s neveli gyermekeit.

Az épület kertjében, a sivatagi forróságban enyhülést adó fák árnyékában, ahol fürge, hosszú farkú, csíkos hátú, pici mókusok szaladgáltak: Rathore a szanszkrit nyelvről mesélt, amely ugyan holt nyelv Indiában, csakúgy, mint a mi világunkban a latin, a műveltség világitótornya mégis, és egyházi szertartásokon ma is élő.

*

Sikerül eljutnom odáig, hogy nem csupán magammal és elhalt terhességemmel foglalkozom már, hanem másokra és másra is figyelni tudok!

*

„India irodalma legalább háromezer éves”, mondta a ksatrija: „És elevenen ható erő! Idézzük a több ezer éves műveket, a régi eposzok hallgatása: szellemi táplálékunk. Eposzokból merítkezett a hindu vallás is. A megalkotott, s mesterségesen megszerkesztett szanszkrit régi irodalmunk nyelve, aminek legrégebbi termékei: a Védák s a vallásos énekek.

A Veda-himnuszokat négy gyűjteménybe foglalták.

A Rig-Véda több mint ezer – isteneket magasztaló – éneket tartalmaz. A legtöbb himnusz Indrához, Agnihoz, a tűz istenéhez, és az örök életet adó szómához, az istenek italához szólt.

Az Upanisadok: titkos tanítások, misztikus filozófiai szövegek, amelyek költői ihletettséggel az emberi lélek és a világszellem azonosságát fejtegetik.

Százezer versszak a Mahábhárata, amely a Bhárata-nemzetség nagy harcának legjelentősebb alkotása. Számtalan történet, mese, erkölcsi oktatás, jogi tanítás található a szövegben. A későbbi költők műveik tárgyát e kiapadhatatlan forrásból másfél évezreden át merítették.

Közismert a Bhagavad-gítá, a Magasztos-szózat című költemény.

A nagy csata pillanatában, Ardzsuna királyfinak fejtí ki kocsihajtója, Krisna a világszellem rejtélyét. Az Upanisadokban lefekete-

tett misztikus tanításokat fűzi tovább, és a jóga néven ismert filozófiai rendszert adja elő.

A Rámájana: Ráma pályafutása, a huszonnégy-ezer versszakos másik nagy eposz – a Mahábháratánál kisebb terjedelmű.

Meszerző elbeszélés arról, hogyan rabolta el Ráma királyfitól a démonok tízfejű királya feleségét, Szítát.”

Ráma és Szita szerelmének története, a Rámájana, kedvenc olvasmányom. Ha lesz gyermekem, sokszor fogok olvasni neki belőle, gondoltam.

„Kedveltek a páli nyelven írott állatmesék, a Dzsátakák – folytatta a ksatrija: legendák Buddha életéről, amelyek arról szólnak, hogy Buddha különböző állatok alakjában született a földre.

Kálidásza művei is népszerűek. Az indiai feleségek mintaképe Sakuntalá, az ártatlanul eltaszított, majd királyi trónra kerülő remetelány.

A vallásos legendairódalomból a Puránák, Régi történetek érdemesek említésre. A legnagyobb hatású a számtalan purána közül a Bhágavata-purána (A Magasztos legendája). Csodás történet arról, Krisna alakjában hogyan testesül meg Visnu isten.

Dzajavéda A pásztor éneke című szerelmi költeményében az istenséget jelképező Krisna-Hari pásztorifjú és az emberi lelket képviselő Rádhá pásztorleány szerelmének egy éjszakáját énekli meg, hol a legféltelenebb érzékiség, hol a legsejtelmesebb misztikus elragadottság hangján, csodálatos zenéjű sorokban: „szekfűvirág-lehelet zuhatagos örömillatú délővi szélben”...

Öt-hatszáz éve terjedtek el a misztikus Visnu-dalok, melyek alapjául a bhakti, a szeretet néven ismeretes vallási mozgalom szolgált. A bhakti Visnu áhítatos szeretetét jelenti, s e rövid dalok ugyanúgy az istentiszteletet fejezik ki a testi szerelem jelképeivel.

A bengáli irodalom páratlan jelentőségű költője: Rabindranath Tagore”, fejezte be a fa alatt üldögélve rövid áttekintését Csandra Deep Szingh Rathore.

Férjem nem merte megemlíteni neki, hogy nálunk Rabindranath Tagore milyen gyakran emlegetett költő. Társaságban, italozás után, a nagy bengáli költő nevének kimondása – a nyelv ivás utáni elakadásának egyik mérőfoka.

Esteledett. A szálloda kertjében felkapcsolták a lámpákat. A fény odacsalogatta a rovarokat, akiket aztán a gyors mozgású, barátságos gekkók kapták el és nyelték le.

A mókusok pedig az itatónál gyülekeztek. Estére már megszomjaztak ők is.

*

Elővettem a naplót, hogy bejegyzéseket írjak bele, de valójában az ART-vel kapcsolatos eljárások – köztük is a mikromanipuláció – körül forogtak a gondolataim.

Férjem megkérdezte, hogy miről ábrándozok. Elmondtam neki:

„Olyan párok esetében, ahol a férfi spermiumainak igen csekély a száma vagy hiányzik a mozgékonysága, illetve kóros a felépítése, az IVF hatékonysága korlátozott.”

– Mi az IVF? – kérdezte.

– In vitro fertilizáció.

– Értem. Élő szervezeten kívüli megtermékenyítés. Magyarul a lombikbébi?

– Igen.

„Az IVF a leggyakrabban használt ART eljárás. Főleg a méhkürt vagy a spermiumok rendellenessége esetén alkalmazzák. Négy lépésből áll:

1. Hormonkezelést (nagy tisztaságú urofollitropint) adnak a többszörös peteérés serkentésére.
2. Altatás közben az érett petét finom tű segítségével műtéti úton eltávolítják, kiveszik a nő petefészkéből.
3. A petét laboratóriumi tálakba viszik át, ahol a férfitől nyert spermával megtermékenyítik.
4. Néhány nap múlva az embriót altatás nélküli beavatkozás során műtőben beültetik a nő méhébe”

A férjem figyelmesen hallgatott. Azt hittem, meg fogja kérdezni, hogy neki majd egy laboratóriumi tálakba kell ejakulálnia? De nem szólalt meg.

Kezd megbarátkozni a maszturbálás gondolatával?

„Világszerte jelentős kutatás folyik a mikromanipuláció terén”, olvastam. „A spermium citoplazmába történő fecskendezése (neve:

ICSI), és a művi segítséggel történő embriófejlesztés, más néven az asszisztált hatching a két ígéretes eljárás.

A nő petesejtjébe egyetlen spermiumot injekciónak az ICSI alkalmazása során. Ha a férfinak nagyon kevés vagy gyenge a spermiuma (még a szokásos IVF-hez sem elég): a petesejtek megtermékenyítésére így kap lehetőséget. Ha a pete megtermékenyült, az embriót a méhbe juttatják.”

Férjem a mókusokat bámulta, de közben nagyon figyelt:

– Nagyszerű! A legjobb petesejtet és spermiumot lehet kiválasztani.

Megszületendő gyermekére gondolt volna ő is?

– Igen – feleltem, és mondtam tovább. – „Az asszisztált hatching olyan mikromanipuláció, amit a már megtermékenyített petesejteken végzik. Ez az eljárás azokban a nőkben növeli a sikeres terhesség esélyét, akik már elmúltak harmincnyolc évesek, vagy az alap FSH szintjük emelkedett, illetve az embrió beágyazódásának zavara szerepel a kórelőzményükben, vagy akiknél túl vastag az embrió burka. A mikromanipuláció lényege, hogy egy apró nyílást ejtenek az embrió burkán, s a normális fejlődést ezzel próbálják segíteni.”

Férjem még egy sört rendelt, nekem pedig még egy kólát, s ahogy ültünk ott a fák alatt, és bámészkodtunk: megéreztem, hogy ő is beleélte már magát abba, hogy orvosi segítséggel lehetne, s lesz is gyermekünk!

„De az agyalapi mirigy érzéketlenné tételével is lehet operálni. A működését ki tudják kapcsolni, hogy elkerüljék a korai LH szint emelkedést, ami miatt az adott ART ciklusban lehetetlenné válna a peték kivétele.”

– Sokat tudnak! – férjem megfogta a kezem.

– Igen. Csak éppen arról keveset, hogy mi történik az embrió és a magzat beágyazódásakor, és később.

– Vajon miért?

– Abban a periódusban nem lehet vizsgálatokat végezni. A kismamát ultrahangozni. Így magát a folyamatot nehéz megismerni.

– Értem.

– S beavatkozni sem tudnak. Pedig a fagyasztva tárolás is hétköznapi gyakorlat már. Sok ART-központban meg tudják őrizni az ART ciklusokban fel nem használt embriókat, hogy később, természetes vagyis hormonkezelés nélküli ciklusnál felhasználhassák őket. Az embriókat igen alacsony hőmérsékleten fagyasztva tárolják, s így hosszú ideig életképesek maradnak. A felolvasztást a lefagyasztott embriók fele éli túl, és azok bevihetőek a méhkürtbe vagy a méhbe.

– Hihetetlen! S milyen életképesek lehetnek!? A fagyasztást és a felolvasztást is kibírják.

– A felhasznált és fagyasztott embriók körülbelül tizennyolc százaléka eredményez terhességet.

– Tetszik.

Férjem nagyon törte a fejét valamin, megéreztem, láttam rajta, de hogy min, azt csak később tudtam meg. Most nem akartam ki-zökkenteni, s a kérdés helyett soroltam inkább tovább mindazt, amit a svájci tájékoztató német nyelvű változatából még megtudtam.

– A fagyasztva tárolás csökkenti a következő ART kezelés költségeit, ugyanis ha fagyasztott embriókat használnak, akkor nem kell a petefészek serkentését és a petekivételt megismételni.

*

A mókusok ugrándoztak körülöttünk. A kertbe szent tehenek is érkeztek, és békésen legelésztek a füvet. Senki nem zavarta el őket.

Indiában példaértékű az állatok szeretete. Az állatok, vélik az indiaiak, okosabbak, mint mi, emberek.

Férjem egy újabb sört rendelt, azt is megitta, s egyre jobb kedve lett. Végül beültünk vacsorázni a szálloda éttermébe.

Igazán szép esténk volt.

1.10. A HIMALÁJA

A meddőség érzelmi oldala

Vannak szent folyók, mint a Nílus és a Gangesz, és vannak olyan szent hegyek, mint a Fuji és a Himalája.

A Himalája a szent hegyek közül is kiemelkedik magasságával és mitológiai jelentőségével.

A Himalája zarándokhely.

*

Férjem szent remetével elegyedett szóba, s a bölcs sadhu, aki bizonyára sok emberrel beszélgetett már, s aki az ősi tanításokat jól ismerte, s aki az emberi lélek ismerője is volt, mert már néhány kérdés után tudta, hogy a gyermektelenség az, ami arcunkra írva van.

– A fogamzás elmaradása a legtöbb férfit és nőt meglepetésként éri. Sokan azt hiszik, hogy a terhesség rögtön bekövetkezik – szólalt meg a sadhu. – Kínos ez a helyzet a terméketlen párok számára. Elszigetelődhetnek a barátaiktól, családjuktól. Fontos azt tudomásul venni – nézett mélyen a szemünkbe a bölcs ember –, hogy a meddőség nemcsak testi állapot. Számos érzelmi és társadalmi vonatkozása van. Az érintettek erőteljes érzésektől szenvednek.

Le kellett térdelnünk előtte. Bal kezét férjem, a jobbját pedig az én homlokomhoz érintette:

– Brahmá, Visnu, Sivá és Ganesá! – mondta kenetteljesen. Az utolsó szótagokra helyezte a hangsúlyokat. – Íme, itt előttetek hódol a reményteljes pár! Akik gyermekért fohászkodnak.... Brahmá, Visnu, Sivá!... Előttetek Ganésa oltalmába ajánlom őket! Ganésa kegyelme kísérje őket hosszú útjukon! S Te Ganésa, óvjad őket a haragtól, a kudarc élményeitől, a tehetetlenségtől, a mások terhessége miatti irigységtől, a depressziótól, a gyásztól! S add, hogy a gyermekáldás majd őket is meglátogassa!

A szertartás után letelepedtünk mellé. Most már kötetlenebbül beszélt:

– A terméketlenség gyakran eltérően hat a férfira és a nőre, s kettőtök viszonyában feszültséget okozhat. A meddőség kivizsgálása, a kezelések, s azok a precíz követelmények, amelyeket veletek szemben támasztanak majd, még tovább fokozzák a már bennetek amúgy is meglévő feszültségeket. Könnyen érezhetitek úgy a kezelések közben, hogy a terméketlenségetek terhe teljesen eluralodik rajtatok, s másnak nem is hagynak helyet. A kezelés miatti stressztől kimerültnek fogjátok érezni magatokat.

Egyre jobban figyeltem rá. Igazat beszélt.

– A meddőség miatti érzelmi tehertétel elviselésében nagy segítséget fog jelenteni, ha megosztjátok a gondotokat önsegítő csoportban, tanácsadáson vagy hasonló sorssal küszködő párokkal, akikkel orvosok, nővérek és asszisztensek foglalkoznak, és támogatást nyújtanak nekik, miképp a külön erre a célra létrehozott szervezetek. A fizikai tehertételen kívül az érzelmi igénybevétellel is foglalkoznia kell az átfogó gondozásnak.

– Bölcs ember vagy, sadhu! – szólalt meg a férjem.

– Most pedig elmondom nektek, hogy terheiteket hogyan viselhetitek könnyebben? A meddőség nyomasztó súlyát, amelyek olyan nehezek is lehetnek, mint amelyeneket a csomaghordó serpák visznek föl szent hegyre – hogyan vihetitek?

Felnéztem a csúcsra. A Csomolungmán, az istenek lakóhelyén, imazászlók lengtek a hidegben.

A havasok látványa eltörli a világ bűneit, mondták a helybéliek.

A Himalája égbe tornyosuló ormai: az Everest, a Nanga Parbat és a Kancsendzönga képezték a nagy akadályt a Selyemúton fekvő gazdag városok – Szamarkand és Buhara, Kasgár és Kotan – elérése előtt.

Ezt az Édent felidéző világot az emberi civilizáció nem érintette még meg.

Magányos aszkéták éltek a Himalája övezetében. Legbelső részén pedig a jeti, a félelmetes havasi ember, akit a tibetiek csak hódémonnak neveznek.

A legősibb hindu írások szerint ott található az istenek országa.

Az isteneket lakóhelyükön számos indiai miniatúra örökíti meg a hegyek között. Gyakori téma Siva, Parvati és gyermekeik ábrázolása. Maga Parvati, a hegy lánya: Mahádéva néven is ismert, s ő a Himalája megszemélyesítőjének, Himavának a gyermeke. A Gangesz folyó is innen ered, a „tehénszáj” nevű jégbarlangból bújik a napfényre. Megszemélyesítője a szent Ganga, akinek tisztító ereje – mint közismert – senki máséhoz nem mérhető.

A Himaláján nemcsak Siva és hitvese él.

A hindu és buddhista hagyomány ósidóktól fogva meséli, hogy a Föld középpontjában a Meru-hegy áll. Körülötte forognak a csillagok, a Nap és a Hold. S ott él Kubera, a jaksák királya, aki a gazdagság istene. A föld kincseinek uraként felügyeli a föld termékenységét, a felszín alatti fémeket – aranyat, ezüstöt és az Indiában az égiekkel asztrális kapcsolatot teremtő drágaköveket – a természetfölötti lényeknek tartott alattvalóival, a jaksákkal.

A védák főistene, Indra is a hegybéli mennyország lakója.

A végtelen égboltról, mely olyan ragyogó kék, mint a kashmíri zafír, sütött a nap, aminek ragyogása az indiai rubinhoz hasonlítható; és a havas csúcsok sokasága a kristálytisza levegőben élesen kirajzolódott.

A tökéletes szépségű égi látvány az érintetlenség érzését keltette bennem.

Férjem regényében a főszereplő radzsasztáni hercegnek meséli el, hogy egy ember rábukkant a Nanga Parbat tündéreinek palotájára, melynek kristályból épültek a falai, kertjének közepén nagy fa állt, s annak ágain gyöngyök függtek. Az ember leszedte a gyöngyöket, és menekült. Nem nézett vissza. Ám igencsak megrémült, amikor látta, hogy kígyók üldözik. El is dobta a gyöngyöket, s futott, ahogy a lába bírta, és hazáig meg sem állt. Négy napra rá otthon azután meghalt.

A tündérek ugyanis senkinek nem bocsátanak meg, akik titkukat kifürkészik.

A regénybeli herceg ősi hindu szöveg tanításából tudta:

„Ahogyan a nap felszívja a harmatot, úgy tűnik el minden aljasság a hó örökké tiszta otthonának megpillantásakor.”

A sadhu mélyen a szemünkbe nézett. Valósággal hipnotizált bennünket:

– Elmondom tehát nektek, hogy a meddőség nyomasztó súlyát hogyan viselhetitek könnyedén. Ami olyan nehéz is lehet, mint együttvéve minden, amit a teherhordó serpák cipelnek föl a szent hegyre.

A sadhu szünetet tartott:

– Hosszabb távra előre tekintetek! Meddőségi kezelési menetrendet állítsatok fel! És úgy éljetez vele, ahogy kényelmesnek érzitek. Iktassatok a kezelés menetébe – ha lehet – „szünidőket” is! És a kezelés rövidtávú hullámhegyein és -völgyein próbáljatok meg felülemelkedni! És engedjétek meg magatoknak, hogy felismerjétek és elfogadjátok azt, hogy elérkeztetek már a teljesítő- és tűrőképességetek határához! És ha egy kezelés bármilyen szempontból túl nagy terhet jelent, vegyétek fontolóra a másfajta való áttérést.

És próbálkozzatok a testi együttlevéssel önmagáért! A ciklus „nem termékeny” idejében is.

És az eredeti közelséget próbáljátok meg visszahozni kettőtök viszonyába!

A sadhu ezután elbocsátott bennünket. Lefelé ereszkedve a hegyről megkérdeztem a férjemtől:

– Honnan tud ennyit?

– Bölcs.

– És a mi Istenünk nem fog ránk megharagudni?

– Egy Isten van. Nincs csak nekünk és nekik valaki más! Az Istenhez vezető utat azonban minden nép másképpen közelíti meg.

*

„India költészettel, misztikával és erotikával átitatott”, mondta férjem később.

S ebben a mesét a valóságtól el nem választható olvasztótéglében éli át és meséli el regényhőse, Káma szolgája, a radzsasz-táni herceg újjászületési történetét, amelyeknek a vége a nirvánába érkezés.

1.11. A NIRVÁNA

Hogyan mentem férjhez?

Nepál határövezetében: Szárnáth városa – sztupák, buddhista szent emlékhelyek őrzője, ahol Buddha látogatásának számos bizonyítéka megtalálható. Az ősi indiai fügefa – melynek törzsén a vastag léggyökerek úgy tekergőznek, mintha óriáskígyók lennének – koronája Buddhának csendes meditációra árnyékot és ihletet adott.

Ahogy ez a „világfa” hatalmas méretével más, mint a többi fa, úgy a buddhizmus is élesen eltér valamennyi más vallástól.

Buddha felismerte, hogy az ember – és csak az ember! – különleges helyet foglal el az összes lény között. Egyedül az embernek van lehetősége ugyanis arra, hogy a kezdet és a vég nélküli szanszára béklyóitól megszabaduljon, és elérje a nirvánát.

Buddha, azaz megvilágosult legyen.

Az óriás fügefa árnyékában üldögélve könnyebb a Buddhával gondolkodás.

Férjem elemében volt. Beszélt és mesélt:

„A szanszára a létezést jelenti, amely elkerülhetetlenül összefonódik a szenvedéssel, és az élőlények újjászületésével. Az élőlények haláluk után vagy saját korábbi szférájukban születnek újjá, vagy kedvezőbb, esetleg kedvezőtlenebb szférákban. Véghezvitt tetteiktől függően.

Karmájuk szerint.

A karma a jó és rossz tettek összessége, amelyeket az egyén korábbi létformáiban hajtott végre, s amelyek az elkövetkezőkben megszabják sorsát. Az életben tanúsított magatartás meghatározza a későbbi alakban való újjászületést vagy nem születést. Aki életben ember, halála után istenként születhet újjá, esetleg a pokolbeli naraka lakójaként, de lehet préta, állat vagy aszura. Azok születnek újjá préta alakban, akik előző életükben mohók, kegyetlenek és falánkok voltak. Az aszurák pedig olyan lények, akik elkesere-

dett harcban állnak az istenekkel. Az újjászületések láncolatának nincs tehát kezdete.

Vége azonban lehet!

Cél a nirvána: a szabadság, a gyönyör, a nyugalom állapota, amelyet csak ember érhet el.

Az ember alakban való megszületés különösen kedvező tehát!

Megvilágosodásra törő, azaz Bodhiszattva, aki feltette magában, hogy Buddhává lesz. Az ilyen elhatározásra az indíthatja az embert, hogy ki akar kerülni a folytonos újjászületés láncolatából.

Buddhák minden világban megjelennek, így számuk tehát mérhetetlenül sok. Különféle alakban testesülnek meg, jó cselekedetet hajtanak végre, s amikor elérik a tökéletességet, hosszú időn át az egekben tartózkodnak. Amikor emberként születnek meg, születésüket sok csodás jelenség kíséri: megrendül a föld, virágcső hull az égből. Minden buddha rendelkezik olyan jegyekkel, amelyekkel minden más lényt felülmúl, beleértve az isteneket is. Csak a buddháknak van hatalmuk, hogy hassanak nemcsak a saját világukban, hanem a más világokban történő eseményekre is. Amikor elérik a nirvánát, a saját dharmájukat hirdetik, azt a tanítást, amelynek segítségével az emberek elérhetik a nirvánát.”

Férjem regényhőse, a herceg, Benáreszben, a tettek következményeitől való végső szabadulásba érkezett.

Káma és az istenek a hamvasztómáglyánál álltak, akik a herceg földi életének és újjászületéseinek folyamát tízezer éven át figyelemmel kísérték. A herceg Káma szolgájaként egymást következő civilizációk alattvalója volt, s földi alászállásainak végtelen sora a kalpa időszámítása szerint az istenek életében csupán tíz nap volt, s Brahmának mindössze a másodperc tört része.

S az idő, mely Káma kertjében az újjászületések újralepergetése közben eltelt, még annyi sem.

A herceg a nirvánába érkezésekor a Vjósza nevet kapta, mert ő is, mint a vjósza, a fekete bors, mindig fűszere volt élete vezetésével annak a közösségnek, ahová őt Káma rendelte.

A herceg lelke a regényben elbeszélte harminchárom újjászületés végén feleségével mindörökre egyesült.

Amikor a lélek a herceg testét hamvasztás után elhagyta: égi szitárok zenéje szólt.

S kiderült, hogy Vjósza padminí felesége ugyanaz az őzszemű volt mindig, és valamennyi életében, akit Amrita – nektár és amb-rózia – néven őriz majd az emlékezet.

Vjósza tízezer éven át szolgálta Kámát.

Káma benáreszi kertjében összegyűlt, s a nirvánába érkezésről szavazó zárandokok s a hindu panteont képviselők előtt a dharma pillérét képező gondolatát a herceg végül így összegezte:

– Káma szolgálatában álltam, s legszívesebben a szerelem titkait kerestem...

Megkaphatjátok a nőt, de ha nem szeretitek igazán: soha nem lesztek boldogok! És ti, asszonyok, tiétek a férfi, de ha nem szeretitek határtalanul: elveszítitek! Szárnyaló nőiességetek, ékességeitek, finomságotok, csókjaitok és öleléseitek nélkül ők örök vándorok. Pedig ők is arra vágyakoznak, amire ti. Hogy szeressétek őket! S ők titeket.

Csiszoltjátok, formáltjátok képességeiteket a szeretetre! Szívetekben mindörökké Káma lakozzon!

A regény hercegének további gondolatait – amelyek a meditációra csábító csendben a civilizációkat túlélő terebélyes fügefalombkoronája alatt fogantak fejében – is igaznak találtam:

– Ti, asszonyok, gyönyörűségesek!... És, ti, férfiak, asszonyaitok szemében gyönyörűségesek! Akik meghívást kaphattatok Káma fényes palotájába és szabadtéri színpadának nézőterére: az idők kezdetétől keresitek egymást. A földi lét nektek szánt színpadán kiosztott szerepeiteket adjátok, és ez az isteni szemeknek kedves játék, mely a világ teremtésének egyetlen oka: folytatódik az idők végezetéig... Ha szerettek: annyi, amennyinél több nem kívánható! Átutazóban a földön többre ne vágyakozzatok!... A szívetekben lakozó, boldogságotokat alakító, gyönyöröket ajándékozó Káma, a szerelmi játékok istenének bölcsessége beláthatatlan és végtelen...

*

Buddha fügefája alatti pihenőhelyen nyilvánvalóvá vált számomra az is, hogy férjemet határtalanul szeretni akkor is fogom tudni, ha gyermeket szülni neki nem sikerül.

Ismerem őt évek óta már!

Kislányunkat felesége nálunk szülte meg. Férjem magas, minden helyzetben távolságot tartó, elegáns, jóképű férfiként: mély benyomást tett rám. Tudtam róla, hogy író, olvastam is néhány könyvét, színházban darabját is láttam. És tágas, Duna-partra néző lakásukban is megfordultam, amikor felesége meghívott.

Tudtam, hogy a felesége súlyos beteg.

De ő soha nem nézett úgy rám, s nem tett olyan értelmű megjegyzést, hogy azt bárki félreérthette volna...

A kórházban ért a hír, hogy meghalt a felesége. Nagyon sajnáltam őket, őszintén mondom, azért, mert tudtam, hogy a férjem megtett mindent felesége megmentéséért, és mégis minden eredménytelen volt.

Telefonáltam neki, mint egykori szülésznő, hogy kondoleáljak.

Férjem, szokása szerint, igen szűkszavú volt akkor is, ám nagyon kedves és udvarias. Megkérdeztem, hogy lehetnék-e a segítségükre valamiben. Férjem megköszönte a felajánlott segítséget, de semmi nem jutott az eszébe, hogy miben is segíthetnék neki?

Csak azt kérte tőlem, szeretné, ha tegezném.

Kérése váratlanul ért, nem szoktam a nálunk született gyerekek szüleit tegezni, de most mégis megörültem, s a tegeződést megengedtem.

Néhány nap múlva újra telefonált. Randevút kért tőlem, s én anélkül, hogy kérését egyáltalán fontolóra vettem volna, habozás nélkül mondtam igent.

A következő napon, a megbeszélés szerint délután, amikor a Margitszigetre érkeztem, ő már várt rám, kezében orchideát szorongatott...

Azután nemsokára a kezemet is megkérte, és összeházasodtunk.

Nászútra pedig idehozott Indiába.

Itt, a fügefa árnyékában ücsörögve pedig nyilvánvalóvá vált, hogy a kerek világnak India olyan zuga, ahonnan a világtörténelem nagy civilizációinak gyökerei erednek, ahol kultúrák emelkedtek a magasba és süllyedtek el, ahol az emberek békétlenségben és nyugalomban éltek, ahol úgy teltek el az évezredek, mindig maga volt a jelen a mozdíthatatlan múlt.

Ahol az élők is mindig ugyanazok az újjászületések elve szerint.
Magzatomat elveszítettem.

Mégis élményekkel telve és az újrakezdés reményével, a házasságban együtt eltöltött első napokra meleg szívvel emlékezve térünk haza Indiából.

Köszönöm, Ganesa!

2. SZÍRIÁBAN

Csak nekem nem adsz gyermeket, Uram?!
Az endometriózis és az első inszeminációk

Ó, az érintetlen tájak! Amelyeket még nem alakítottunk át, nem pusztítottunk el, s ahol napjainkban is a „Természet” az úr.

Természet vagy emberkéz alkotta helyeket világszerte találunk! Ahol a szépség és a harmónia varázslatos légköre honol, ahol körülölelhet bennünket mindaz, ami az elveszettnek vélt Édenből megmaradt.

Sivatagokat, barlangokat, folyók medrét, hegyeket, völgyeket.

„És ültete az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, akit formált vala.” (Mózes I. könyve a Teremtésről, 2:8) A világ majdani, leghíresebb, élelemmel, bőséggel teli, jól öntözött kertjének gondozója az első ember, Ádám. Az Édent, olvashatjuk a Teremtés második szakaszában, folyó szeli át, majd kilépve onnan, négy ágra szakad: Pison, Gihon, Tigris és Eufrátesz. Az Úr „mindenféle mezei vadat és mindenféle égi madarat” teremt Ádám kedvéért, majd Évát, hogy Ádámnak asszonya legyen. A kert, amelyből Ádám és Éva kiűzetett, megigézte az ókor gondolkodóit, majd a keresztényeket, a bibliamagyarázókat, művészeket, írókat, festőket. A teremtés könyvében csak annyi olvasható, hogy a fügefa volt az élet fája – a későbbi hagyomány pálmafaként emlegeti –, a jó és a rossz tudásának fáját pedig banánfának azonosították. Elnevezésére a görög paradeisosz perzsa eredetű szót kezdték használni, melynek jelentése „körbezárt földdarab”. A bibliai leírást számosan gazdagították a múltó idők során: a sumer Gilgames-eposzban található, ahogy a hős megy fel a hegytetőre, az „istenek kertjébe”, a bokrokon drágakövek, gyümölcsök és lazúrkő levelek csillognak. Homérosz beszámolója a „világ végén” található Elíziumról – elíziumi mezőkről – szól, ahol sohasem esik a hó, ahol nem tombol a szél, csak a tengerek felől fúj „lágy, frissítő szellő”. John Milton az Elveszett Paradicsom című eposzában bámulatos beleérző képességgel jeleníti meg az

Édenkertet, mely ösvényen érhető el, a kapuban őr áll, belül pedig zuhatagos patakok folynak (mintha a Niagara-vízesést írná le!). Ez a miltoni varázs lelhető fel az iszlám paradicsomban is, ám ez az Édenkert a mennyek országában található. Az istenfélő muzulmánok – írja a Korán – a túlvilágon kerteket kapnak jutalmul. A muzulmán hívők kertek segítségével varázsolják a földre az „égi paradicsomot”, ahol a csillogó medencékben az égbolt tükröződik, kutakból víz csobog, virágok illatoznak, és üdítő árnyékot adnak a fák. A keresztények még ötszáz évvel ezelőtt is inkább az Édenkert földi létezésével foglalkoztak. Egyik vélemény szerint Ádám és Éva kertje elpusztult a vízözönben, a másik szerint, mivel hegytetőn állt, a vízár elkerülte.

Kolumbusz nagy útjairól visszatérve már úgy vélte, hogy a világ valójában lekerekített körte alakú, inkább labdához hasonlatos, a körteszár tetején vagy a labda dudorán lelhető meg az Édenkert, „ahová senki sem mehet el, csak az Isten engedélyével”.

Az Édenkertet bibliai valóságában sohasem találták meg, Ádám és Éva paradicsomi életének helyszíne mintha mégis létezne az Ararát hegyén, a Gangesz medrében, a Himaláján, a Niagara-vízesés zuhatagában, a Góbi-sivatagban: Földünk természetes vadságában és szépségében pompázó tájain, ahová világ körüli utazásra indulunk, s megtekintjük mindazt, ami az „Édenből megmaradt”.

*

Minden úgy történt, ahogy korábban megjósoltam!

Hogy egy árva betűt sem fogok leírni a naplómbe évközben, s csak a nagy nyári utazások közben lesz időm írogatni.

Akkor aztán bőségesen!

Szíriában ücsörögtünk, egy csendes parkban, s a hamai vízkezeket bámultuk.

A természet ölelése olyan érzés, mintha ez az ölelés az embert mindig és mindenkor körülvette volna.

Minden olyan szép volt, rohamokban mégis egyre csillapíthatatlanabb sírás tört rám.

Láttam a parkban sétáló anyákat! A gyerekeiket! S az jutott az eszembe, hogy nekem soha nem lesz részem anyai örömekben?

Betegségem, az endometriózis igen gyakran előforduló, de mégis kevésbé ismert, jóindulatú betegség. Lényege, hogy a méhüreget burkoló nyálkahártya a méhen kívül is megjelenik. Ez a szövet – a méhen belül elhelyezkedő méhnyálkahártyához hasonlóan – vérrel telítődve megduzzad minden menstruációs ciklus alatt. S súlyos görcsöket és fájdalmat okoz. Sok nő a görcsöket természetesnek tartja, és nem fordul orvoshoz.

Én megtettem, s laparoszkópia segítségével megoperáltak.

A laparoszkóp: vékony, optikai rendszerből álló cső, amelyen keresztül az orvos át tudja vizsgálni a hasüregi szerveket, és az endometriotikus területeket felismerheti. Nem minden esetben arányos a megbetegedés súlyossága a fájdalommal.

Enyhe mértékű endometrikus elváltozás is okozhat kínzó fájdalmat.

A laparoszkópia biztonságos eljárás, szükség esetén akár többször is alkalmazható. Az orvos a laparoszkópos vizsgálat alkalmával egyes esetekben endometrium szigeteket el is távolíthat.

Ez a sebészi laparoszkópia – más néven -: a „kulcslyuksebészet”.

Az orvos – altatás alatt – ártalmatlan széndioxid gáz befúvásával kitágította a hasüregemet, így jól láthatta a hasi szerveket. A köldökgyűrűmön keresztül aztán laparoszkópot – optikai rendszerből álló vékony csövet – vezetett a hasüregembe, a laparoszkóphoz érzékeny videokamerát illesztett, ami monitorra vetítette a hasi szerveim képét, s a képernyőn pedig olyan képet látott, amit szabad szemmel sosem tudott volna.

Nagyított, részletgazdag, és erősen megvilágított képet.

A laparoszkópos műtéthez kifejlesztett eszközöket pici, öt milliméteres nyílásokon keresztül vezette át a hasüregembe.

A műtét után hasüregemből a széndioxid gázt kibocsátották, és a kis metszéseket öltésekkel zárták össze.

Ezután végre teherbe esek már?

*

Férjem oldalán a hamai vízkerekek előtt ültem, és elmélkedtem. Az indiai sadhu bölcsességének is köszönhetően már sokszor sikerült, hogy nem a gyermek utáni vágy kerekedett felül bennem.

*

– Az angolok, ha tehetik, még ebédidőben is, a legközelebbi parkba sietnek, cipőjüket lerúgják, s a tükörsima, zöld pázsitra heverednek, s miközben elfogyasztják háromszögletű szendvicseiket, élvezik a napsütést, a friss levegőt – szólalt meg a férjem.

– De nemcsak az angolok szeretik a természetet! Számomra a Margitsziget a legszebb séták lehetőségeit kínálja! – feleltem.

– Persze, persze – válaszolta, s folytatta, ami eszébe jutott.

Ha jó időben, jó helyen s jó hangulatban talált, mint voltam ott, Szíriában is, szívesen hallgattam kultúrtörténetét:

„A kertek, parkok sétányai Párizstól Cambridge-ig, Isztambultól a Csendes-óceániai szigetekig fiatalok, öregek, szerelmesek és a turisták birodalma.

A természet szeretete, a táj művészi átalakítása, a cserjékkel, fákkal, virágokkal és pázsittal, álló és mozgó vizekkel építkező kertművészet az emberiség kultúrájának egyik legrégebbi formája.

A kerteket az ókori Egyiptomban a mostoha éghajlati viszonyok miatt építészeti szabályok szerint alakították ki, a semmiből elővarázsolva. Mezopotámiában a szabad természetet utánzó szabálytalan kert alakult, mely a dús, paradicsomi bőségű erdők hangulatát adta vissza.

Erről a kertstílusról a babiloni hősmonda, a Gilgames-eposz is említést tesz.

Kínában régi hagyománya van a szabálytalan kerteknek, az i.e. III. században általánossá vált az épületek „csillagképszerű” elhelyezése, s így a szétszórt épületekből különböző hangulatokat keltő kertrészeket lehetett betekinteni.

A japánok a tájakat utánózták parányi kertjeikkel, s ezzel az ősök iránti vallásos tiszteletüket fejezték ki. A japánkert gyönyörű tájképillúziót kelt, sziklakompozícióit világszerte megcsodálhatjuk. Párizsban az UNESCO-palotában vagy a budapesti állatkertben.

Az ókori görög kertkultúra Nagy Sándor birodalmában virágzott fel a Földközi-tenger egész medencéjében.

A rómaiak a görög kertművészet vonásait ötvözték egybe afrikai, kis-ázsiai vonásokkal, s hagyták örökségül a következő századoknak. Az előkelő rómaiak villakertjei, tavak, patakok, vízesések, babér- és platánfák, mirtuszcserjék színpompás együttesei.

A középkorban a várak és kolostorok kerengőtől körülvett udvarán kicsi és szerény kerteket létesítettek, oda virágokat és haszonnövényeket ültettek. A rózsza és a liliom – a pogány rómaiak kedvelt virágai – tiltott növények voltak, s csak a lovagkorban terjedtek el. Oxford és Cambridge kollégiumainak udvaraiban ma is találhatók hasonló kertek.

Nagy fellendülést jelentett a tökéletesen megszerkesztett, arányos, olasz reneszánsz kert megjelenése, mely a németalföldi tapasztalatokkal együtt erősen hatott a Franciaországban kialakuló barokk kertépítő stílusra. Le Nôtre francia kertépítő művész munkájának eredményeképpen a francia kertművészet olyan csúcspontot ért el, mint a versailles-i park.

Francia hatásra készült – Bessenyei szavaival élve – a „Magyar Versália” is, a fertődi kastély, s az 1764-ben létesített fertődi park a nyírt fasorokat és a pontosan kimért virágágyakat kedveli. Stílusjegyei jól megfigyelhetők Párizsban a Tuileriákban és a Luxembourg-kertben. A Luxembourg-palotától keletre áll a remekművű Medici-kút, melynek szobordíszítésén Léda kacérkodik a hattyúval. A Tuileriákat Le Notre, „őfelsége kertjeinek ellenőre” tervei alapján készítették, Medici Katalin utasítására, hogy a „nemes hölgyeknek és uraknak sétahelyül” szolgáljon. Szabadtéri strandja is: a Lido. A park világhírű csücske a szónoksarok.

A kertek, parkok telepítése egyre fontosabb szerepet kap napjainkban. Esztétikai hatásukon kívül biológiai funkciójuk a felgyorsult urbanizáció következtében egyre növekszik, létkérdéssé válik.

Itt, a hamai vízkeréknél: elemi erővel zubogott a zöldes víz, és a mélyben elporladva valóságos függönyt vont a táj fölé. Morajlott, bömbölt a természet a hatalmas erejű zuhatagban, s pillanatról pillanatra változott a látvány.

Sírt, jajgatott, kacagott és táncolt a víz.

Volt ebben valami istentől eredő, valami természetfölötti, amelytől a szívem gyorsabban vert.

Ha egy filmproducer azzal az elképzeléssel fordulna hozzám, hogy jó szerep kellene Charles Bronson, Stallone, Schwarzenegger, Michael York, Telly Savalas és még mások számára, s nagyon sok pénzből temérdek sok pénzt szeretne csinálni, és Oscar-díjakat is biztosan kiérdemelni: felhívnám a figyelmét Szíriára, az Eufrátesz menti ősi civilizációkra, a tizenkétezer éves múlt, a mezopotámiai, babilóniai, föníciai, egyiptomi, hettita, görög, arameus, perzsa, mongol, ókori római, bizánci és arab hódítások meglévő emlékeire, az ugariti, mari, dura europoszi és palmyrai letűnt városállamok maradványaira, de nem utoljára forgatókönyvet ajánlanék számára, melynek helyszíne Crac des Chevalier lenne, a világ legnagyobb és a mai napig eredeti állapotában magasodó, keresztes lovagok vára.

– Hagytak más emléket a keresztes hadjáratok?

Férjem szívesen válaszolt.

„II. Orbán pápa 1095-ben a keresztény uralkodókat és népeket hívta, hogy hódítsák vissza Palesztinát, a kereszténység bölcsőjét a szeldzsuk töröktől. Európából a Szentföldre ezután évszázadokon keresztül jártak a keresztesek, de még otthon, útközben, kipróbálták fegyvereiket, s ahol csak tudták: öldösték a zsidókat.

Olasz kereskedővárosok vállalták az áthajózásukat, ellátásukat és a kereskedőtelepek létesítését.

Genova, Velence! Ha gazdagságotok titkait egyszer elmondánátok!

A keresztesek elfoglalták Jeruzsálemet, megalapították a jeruzsálemi királyságot, meghódították Palesztinát és Szíriát.

Mégis minden elveszett!

A negyedik hadjárat már el sem jutott a Szentföldre. Mohóságuk azért űzte őket: Jeruzsálem helyett Konstantinápolyt vették be.

Keresztények keresztények ellen! S már nem lehetett megállni.

Gyermekeket vonultattak fel Jeruzsálem ellen? Akik ezerszámra pusztultak el már útközben, a többi idegen földön fogdosták össze és rabszolgának adták el!

Hérodotosz úgy vélte:

„Nincs nép, amelynél az adott szónak nagyobb becsülete lenne, mint az arabnál.”

Európai utódainak magatartására pedig jellemző, hogy az egyház hosszú ideig eretnekségként kezelte az iszlámot. Mohamedben árulót látott, aki meghamisította Krisztus üzenetét. Voltaire és Montesquieu az arabokat tolvaj, haramia, rabló népnek mondták. Luther véleménye: „a muszlimok kövér és mocskos disznók, akik azt sem tudják miért élnek, sem azt, miben hisznek”. Petrarca, Renan, Balsac, Maupassant és még mások számosan szítják még a gyűlöletet.

Kant másképpen vélekedett: „az arab a keleti emberek legnemesebbje... vendégszerető, nemes lelkű és őszinte”.

Csak a második vatikáni zsinat ismerte el hivatalosan, mondta ki: az iszlám teljes értékű önálló vallás: az igaz istent imádja, az igaz utat követi erkölcsé és törvényei által. S Allah nem más, mint az „istent jelentő arab szó, amint az iszlám is az, és azt jelenti: „isten akaratának való teljes alávetettség”.

Szinte évezrednyi időt ugrottam előre: naplómban most visszatérek a keresztes lovagok várához.

Homsz város emírije emelt várat eredetileg, majd a keresztesek foglalták el ezt a kurd erődöt, s elképzelem azokat a vad középkori jeleneteket, melyek eredményeképpen a kereszteseké lett az erőd. A magaslat hadászati jelentőségét felismerve új citadellát építettek a lovagok, s a vár a legjelentősebb, legerősebb, négyezer embert befogadó, vízárokkal körülvett városerődítmény lett, melyet a mai látogató gyalogosan legalább háromórás bolyongással tud bejárni.

S megelevenednek a középkori figurák! A harcias lovagok, dacolva az idővel épen maradtak: a kőhajító szerkezetek, a várbörtön kazamatái, a templomok, az ebédlők, a lóistállók, a bástyák, a lőrések, a víztárolók, a közlekedőfolyosók, a belső várudvarok, még az illemhelyek is.”

Itt élnének képzeletbeli hőseim, a hódító keresztes lovagok százhatvankét éven át, s portyáznának messzi területekre a sivatagban, mely semmit sem változott azóta.

Letűnt kultúrák tárgyi maradványait tartósítja a homok, az ugariti első ábécét, a rómaiak építette Palmyra oázisváros antik falait, temetőit, oszlopsorait. A színház teljes épségében tündökölt az ötvenfokos forróságban.

Monumentális csaták színtere ez a beduinok, arab törzsek és a lovagok számára.

Palmyra évezredek óta a sivatagi kereskedő-útvonalak fontos oázisa, a mai jordániai Petra oázisvárosa említhető mellette. Palmyrában évente megrendezik a sivatagi fesztivált, melyre felvonulnak a beduinok gazdagon vértezett tevékkel, lefedett arcú asszonyaik felbecsülhetetlen értékű ékszerekkel.

Deir ez-Zor város aranyműveseinek utcájában száz métereken keresztül ékszerüzletek sokaságában annyi aranyat láttam, hogy meg is jegyeztem:

– A beduinok innen fél kézzel kifizetnék a magyarok államadosságát!

A kirakatokban ezrével függenek a súlyos, széles arany karpercek, hatszáz dolláros árukból következtethetünk az ékszerek súlyára.

S ahol ennyi az ékszer, ott keresletnek is lennie kell!

A nap bármely szakában használható „asszalám alejkum” üdvözlést mély tisztelettel viszonzozzák.

„Ha illendő köszöntéssel köszöntenek benneteket, akkor még szebben köszönjeteK vissza, vagy úgy viszonzozzátok, ahogyan titeket üdvözöltek!”, vallják az arabok.

A beduinok esküvőjükre kilószámra vásárolnak aranyat jövődöbelijüknek. Akadnak, akik adósságba kényszerülnek, akik kölcsönt vesznek fel. Úgy tartják, hogy akik uzsorát habzsolnak, úgy támadnak fel majdan, mint az, akit a Sátán földresújtott az érintésével. Ez lesz a büntetésük azért, mert azt mondják: „Az adásvétel ugyanolyan, mint az uzsora. Engedélyezett azonban az adásvétel, ám tilos az uzsora. Ha meghatározott időre adóssági ügyletet bonyolítanak le egymás között, akkor azt írásba kell foglalni.

A beduin nők, már amennyit arcukból véletlenül látni, vonzó külsejű, semita karakterű szépségek. A damaszkuszi Omajjad-mecsetben, ahol Keresztelő Szent János sírját is őrzik, az európaiaknak is csadort kell viselniük: s őket így férjem szebbnek látta. Mialatt én is csadort öltöttem magamra, férjem sétálgatott a mecset belső kerengőjében, s elhaladt az istentisztelet előtti tisztálkodást végző hívek előtt. Az iszlámhívók nem közelíthetnek az istentisztelethez ittasan, hanem várniuk kell addig, amíg tudják, hogy

mit mondanak! És a magömléstől tisztátalanul sem, amíg nem mosakodnak meg – kivéve, ha csak éppen áthaladnak az úton! Ha betegek, vagy utaznak, vagy valamelyikük az illemhelyről jön, vagy asszonyát illette és nem lelt vizet, akkor tiszta homokkal kell ledörzsölnie arcát és a kezét.

Lovagjaim is bizonyára belebonyolódnának afféle kalandokba, melyekben csadort viselő hölgyek szerelméért mindenre képesek lennének.

A lovagok harciassága fokozódott, amikor írástudó papjaiktól azt hallották, hogy Jézust nem feszítették keresztre.

Jézus Allah küldötte volt.

A lovagjaim a sivatag déli részére is elkalandoznának, az Eufrátesz menti hatezer éves Mari királyság területére, talán ők is találnának a homokban pihenő, ember nagyságú mari szobrokat, a város zsinagógájából, szentélyeiből emlékeket.

Valójában e században találták meg e város maradványait, beduinok halottjukat temették, s egyszer csak a világ ámulatát kiváltó mari király szoborportréját lelték meg.

Körüljártuk a romokat a sivatagi hőségben, kíváncsiorogtunk az országútig, ahol integetésünkre egy mikrobusz állt meg, s vett fel bennünket. Az utasok helytel és jegelt vízzel kínáltak bennünket, s csak ezután fogtam fel: mi is történhetett volna velünk néhány órában belül a tűző napon, ha segítség nem érkezik.

A helyzetre vonatkoztatható Korán-sorokat csak ezt követően értettem meg: „És ha egy pogány védelmet kér tőled, akkor nyújts neki védelmet, hogy meghallgassa Allah szavát! Azután juttasd el őt biztonságos helyre! Azért tedd ezt, mivel olyan nép ez, amelynek nincs tudása!” (9:6)

A damaszkuszi régészeti múzeum egyedülálló gyűjteménye, de a néprajzi is tökéletesen be tudja mutatni e régmúlt korok kellékeit, jelmezeit, maszkjait.

Vállalkozó kedvű beduinok az éj leple alatt igen tehetséges régészek, hihetetlen értékű sok ezer éves kincseket képesek kiásni, és még ügyesebben gyűjtőknek bagóért továbbadni.

Palmyra ókori római romvárost körülvéő oázisban vizesárokban csordogál a víz, s eljut mindenki kertjébe. A datolyapálmák árnyékában szőnyegen heverésztünk, teát kortyolgattunk, kísézőnk

a földből előkerült régi pénzeket, római leleteket kínált megvételre. Az imaidő elérkezteével kísérőnk Mekka irányába terítette le imaszőnyegét és imádkozni kezdett. A datolyafüzérektől roskadó pálmák jókora levelei most mintha egy mecset boltíves mennyezetévé változtak volna: „Allah az, aki széthasítja a magszemet és a datolya magvát, hogy csírázhassanak. Ő hozza a világra az élőket a halottból, s halottat az élőből. Íme, ez Allah! Hogyan fordultok el tőle? / Ő hasítja szét az eget hajnalhasadásra. Ő jelölte ki az éjszakát pihenésre, s a Napot és a Holdat az időszámításra. Ez mind az Ő elrendelése: a hatalmasé, a mindentudóé. / Ő az, aki elhelyezte néktek a csillagokat, hogy megtaláljátok általuk a helyes irányt a szárazföld és a tenger sötétjében. Világosan megmagyaráztuk a jeleket azoknak az embereknek, akiknek tudásuk van. / Ő az, aki vizet küld le az égből. És mi minden dolog bimbózását indítjuk el azzal. Abból aztán zöld hajtásokat sarjasztunk. És a pálmafák hímporából mélyen lecsüngő datolyafürtök teremnek. És a vízzel szőlőskerteket sorjáztattunk és olajfákat és gránátalmafákat, amelyek gyümölcsei hasonlítanak és különböznek egymástól. Ám nézd meg – amikor gyümölcsöt hoznak – a gyümölcsüket és az érésüket! Bizony jelek vannak ezekben azok számára, akik hisznek.”

A rekkenő hőséggel dacoló datolyapálmák és érésnek indult gyümölcseinek látványa valóban valami istentől eredőt árasztottak ebben a végtelen homoktengerben.

Lovagjaim, ha nem is vértetben, talán magukat teaárusnak álcázva: kimozdultak erődtényükből. Dézsmálták a termő datolyapálmákat, lovagoltak a homokdűnéken, megfigyelték a hamai vízemelő kerekék működését, szemlélődtek a szűk, ősi, városi utcácskákon, megtámadták a karavánokat vagy azok őket... egyszóval nem is lehetett ez olyan unalmas.

Mindaddig, amíg 1271-ben egy mameluk szultán – Omar Sharif kiváló alakítása lehetne – seregei élén kapuról kapura, toronyról toronyra harcolva el nem foglalta a várat.

S a tenger felől, Tartusz kikötőjéből sem érkezett már erősítés.

A naplemente is mutatta, hogy egy korszak ezen az ősi földön ismét leáldozott.

A karavánok azóta is békésen haladnak, kivéve amikor nem, gondoltam, de leginkább az erőpróbák jutottak eszembe, amelyek még előttem álltak.

Az inszeminációk.

Kikapcsolódni, álmodozni olyan jó volt mégis!

3. A VILÁG TISZTELETET PARANCSOLÓ KÖZEPE

Állapotos vagyok!?

– Gyúlhat szerencsecsillag, mely elvezet minket a perzsák legendás városaiba: Perszepoliszba, Szúzába? – kérdezte a férjem.

– S gyúlhat szerencsecsillag, mely engem az anyaságig vezet el? – kérdeztem én.

– Ha kapsz vízumot – felelte szír orvostanhallgató útitársunk a damaszkuszi repülőtéren – az Ararát völgyén át Törökországból bejuthattok, és tátva is marad a szátok!

– Ha kaptok beutalót Dr. D. ultrahangos laboratóriumába – mondta egyik sorstársam -, tátva is marad a szátok!

Úgy lett mindkét esetben.

Harmincöt dollárért feljutottunk az Isztambulból Teheránba induló buszra. Anatólia hegyei között az iráni rendszámú Mercedes fáradhatatlanul kapaszkodott fel a csúcsokra, s a kétezer-ötszáz kilométer nagyobb részét magunk mögött hagyva feltűnedezett előttünk a bibliai táj: Noé és az özönvíz történetének helyszíne.

Sötét éjszaka volt, amikor az iráni határövezetbe értünk. Csak a Hold és az Ararát hóborította csúcsa fehérlett, Kelet-Törökország, Irán és Örményország határán, ahol ötezer méter magasságban a hófedte Ararát döfi át a fellegeket. Gyönyörűséges gúla alakjával – másnap hajnalban már látható volt! – hirtelen emelkedett ki a poros, egyenetlen fennsíkból. Az örök hó háborítatlan csendjéig nyúlt a hegy koronája, a vakítóan fehér sapka még július derekán is.

– A hagyomány szerint ott fenn az ormokon feneklett meg egykor Noé bárkája! – csodálattal néztem a tájat. „A bárka pedig a hetedik hónapban, a hónap tizenhetedik napján, megfeneklett az Ararát hegyén”, található a Bibliában.

Férjem egy tudós perzsa imám személyében azonnal beszélgetőtársat talált, akit érdeklődéssel hallgattunk.

– Mi perzsák, de az örmények is, évszázadokon át lehetetlennek tartottuk az Ararát megmászását, a magasság, az elrettentő

hósapka, és a hegyhez kapcsolódó misztikus veszélyek miatt. A XIX. század elején az Ararát vidékére látogató brit utazó, James Morier a hegyen lakó „hóférgekről” hallott történeteket. De nemcsak titokzatos lényekről terjedtek mendemondák, hanem vadállatokról is beszéltek az emberek: medvékről, vaddisznókról, hiúzokról, leopárdokról, gyilkos mérgű kígyókról, pókokról. Valaki még sárkányt is látni vél, aki fenyegette az utazó kereskedőket, szembeszállt a banditákkal és útonállókkal... Morier a veszélyek ellenére is, a titokzatosságát és szépségét régóta őrző Ararátot így jellemezte: „Valamennyi része tökéletes.”... Ma már a hegy veszélytelen, vad kutyák és a lavinaveszély sem akadályozzák az Ararát csúcsának megmászóit, hogy megcsodálják a bibliai idők óta örök táj fennsíkjait, völgyeit, ormait s az Ararát csúcsát.

– A Teremtés könyve mondja el a hegy és Noé bárkájának történetét – férjem elemében volt.

– Allah, – folytatta az imám – az emberi faj gonoszságától elcsüggedve, pusztító özönvízről határozott. Egyedül Noét és családját kívánta megkímélni, ezért felszólította, hogy építsen bárkát családjá s a föld madarainak és állatainak megmentésére... Negyven napon és éjjelen át ömlött az eső, mígnem az egész földet beborította. A Bibliánál ősbibliai kínai és sumér hagyomány is említést tesz a pusztító özönvízről... Mikor apadni kezdett a víz, a bárka megfeneklett az Araráton. „És lőn negyven nap múlva, kinyitá Noé a bárka ablakát, melyet csinált vala, és ... kibocsátá a galambot is, hogy meglássa, vajon elfogytak-e a vizek a föld színéről.” Sír, jajgat, kacag, táncol a természet. Van ebben valami istentől kapott erő, valami természetfölötti, amelytől a szívem is gyorsabban ver. A Bibliában a Teremtés könyve leírja még, hogy a galamb először visszatért a bárkához, mivel a földet még víz borította. Hét nappal később újból kirepült, és csőrében olajfaággal tért vissza, újabb hét nap múltán Noé ismét kiröppentette a galambot, amely ezúttal nem tért vissza, jelezve, hogy a föld eléggé fölszáradt; így Noé és családja, valamint az állatok elindulhattak, hogy újból benépesítsék a földet... Morier feljegyezte, hogy véleménye szerint a vízözön óta senki sem érte el a csúcsot, mert a havas tetőhöz vezető meredek emelkedő lehetetlenné teszi a kísérletet. Egy harminchét éves német professzornak 1829-ben mégis sike-

rült. Friedrich Parrot, öt kísérvővel, a harmadik próbálkozásra feljutott a csúcsra. Egy fakeresztet állítottak fel, és egy pohár borral köszöntötték Noét, aki egyben a szőlőművelés atyja.

Heinrich Schliemann is bizonyította, miután Homérosz Iliász című művétől indítva megtalálta és kiásta Tróját, hogy a mítoszok (hagyományok) rendelkezhetnek valóságtartalommal. Akadtak számosan, akik Noé elveszett bárkáját kutatták. A talált fatöredékek radiokarbon-vizsgálata mind ez ideig nem igazolta a Noé idejéből való származást, az ősi eredetet. James Bryce történész 1876-ban expedíciót vezetett az Ararát csúcsára, nyár végi hőségben, kozákok kíséretében indult el, s mint írta: vonzotta „a fent szikrázó csúcs látványa, mely olyan volt most, mint egy keleti szépség.” Majd így írt: „Ha valóban innen indult el ismét az ember a néptelen földre, elképzelhetjük miként történt a nagy szétszóródás”... „s ennél tiszteletet parancsolóbb közepe nem is lehetne a világnak.”

*

Iránban folytattam a naplózást.

A műtét után – beutalóval a kezünkben – felkerestük Dr. D-t, akinek meddőségünkéről beszéltünk:

– Olyan probléma ez, amelyet nagyon nehéz megértenie annak, aki nem szenved miatta! – mondta Dr. D. – A legtöbb ember a gyermekáldást természetesnek tekinti, számukra inkább a nemkívánt terhesség megelőzése, mint a gyermektelenség okoz problémát. Azok, akiknek gyermek utáni vágya nem teljesülhet, úgy érzik kudarcot vallottak, nem képesek megfelelni az egymással szembeni elvárásokkal. Ez fokozódó feszültséget okoz, amelyet nem könnyű leküzdeni, sokan végül pszichiátriai kezelésre szorulnak, egyszerűen azért, mert erről a problémáról nem lehet úgy beszélni, mint bármely más „normális” betegségről. A bűnösség betegesen kialakított érzése miatt a problémát gyakran megpróbálják eltitkolni. – Dr. D. szünetet tartott, majd folytatta. – Ennek a nagyon jellemző magatartásnak az lesz a következménye, hogy a gyermek utáni vágy elviselhetetlenné válik, és a nemi aktus fokozottan a megtermékenyítésre alkalmas napokra korlátozódik.

Ennek eredményeképpen a szexualitás elveszti spontán jellegét, és kialakul az az érzés, hogy ezt kötelességből kell tenni. Ez további erőpróbát jelent a partnereknek, akik rádöbbennek, hogy problémájukat már nem képesek segítség nélkül megoldani. Általában ez az az időpont, amikor orvoshoz fordulnak.

Dr. D. mélyen a szemünkbe nézett. Mi csendben hallgattuk.

– Ez önmagában is jótékony hatású lehet, hogy problémájukkal már nincsenek magukra hagyva – folytatta Dr. D. – Ezzel magyarázható, hogy számos nő lesz terhes már a kezelést megelőzően is. Ha azonban az első megbeszélés során kiderül, hogy a partnereknek nincs, vagy csak nagyon kevés esélyük van a gyermekalkadásra a természetes módon, úgy a mesterséges megtermékenyítés módszereit kell fontolóra venni. Ugyancsak ez kerül szóba, amikor hosszabb hagyományos kezelést követően sem jön létre terhesség.

Dr. D. inszeminálással foglalkozott, ami lényegében nem más, mint a kiszabadult petesejtek természetes körülmények között a petevezetőkbe érkezésekor: a férfi ivarsejttel történő megtermékenyítés, oly módon, hogy a férfi ivarsejtek injektlás útján kerülnek a nő testébe.

– A „lombikbébi” módszer ezután még mindig lehetőség marad az önök számára a Kaáli Intézetben, ha erőfeszítéseink sikertelennek bizonyulnának. De először kötelező inszeminálással próbálkoznunk!

*

Óceániától Afrikáig, Ázsiától Európáig utazgatva találkoztam már az ember teremtette kultúrák csodáival, s nyilvánvalóvá vált, hogy az Ó- és Újtestamentumi könyvek, a Korán szúrái és Buddha szútrái olvastán az elvetemült még elvetemültebb lett, és az is, hogy az ember elindult az emberré válás útján.

S hogy „nehéz az emberré levés” – tapasztalta már Buddha is, mert az ember elkövette mindazt, amit csak elkövethetett: fel-emelőt és gyalázatot!

A kereszténység európai hagyományaitól távol Indiában, Kínában és Távol-Keleten férjessel bepillantottunk a bráhmanizmus, a buddhizmus, a kínai univerzizmus gyakorlatába, s amikor először

elolvastuk a Koránt: az élmény hatalmába kerített mindkettőnket. Átkeltünk a Vörös-tengeren, mezopotámiai, babiloni tájakon jártunk a sivatagokban, beduin oázisokban, berberek, tuaregek között. Indiai, indonéz, maláj, ceyloni, egyiptomi, szíriai, marokkói és más utazások után Iránba is eljutottunk.

S a mohamedai iszlám ragyogása vett körül bennünket mindenütt.

Anatólián keresztül az iráni határövezetbe érkeztünk, ahol csak a Hold és az Ararát hóborította csúcsa fehérlett: előttünk a bibliai táj, Noé és az özönvíz történetének helyszíne vett körül bennünket.

– Miért utaznak Iránba? – nézett ránk a perzsa bevándorlási tisztviselő.

– Turisták vagyunk – felelte férjem, akinek oldalán csadorba öltözve szorongtam.

Férjem kezításkáját nyitotta ki, a magyar nyelvű Koránt emelte ki, s érdeklődéssel nézett ránk.

– Maguk ezt olvassák?

– Igen, uram. Számos iszlám országot meglátogattunk már.

– Üdvözlöm Önöket az Iráni Iszlám Köztársaságban – mondta melegséget árasztva felénk.

Mi ez az érzés, a mohamedai iszlám – egymilliárd muzulmán számára? – merült fel bennünk a kérdés.

Férjemmel ámulatból ámulatba estünk.

Irán: Dareiosz, Xerxész földje! Perzsák!

Az ókori világbirodalom, a bizánciak fölényes riválisa.

– Be lehet jutni ebbe az országba egyáltalán, nyílhat vajon egy kis ablak legalább ebbe a zárt világba számunkra, s gyúlhat szerencsecsillag, mely elvezet a perzsák legendás városaiba: Perszepoliszba, Szúzába? – kérdeztük még otthon.

Férjem szerint Aiszkülosz oly megragadóan tudta a Perzsákban leírni hatalmukat, hogy testközelben érzi őket, amint megfeszített erővel hidat emelnek a Boszporuszra, amint elfoglalják Babilont, s szabadon engedik a rabszolgasorsba taszított zsidókat.

S megelevenednek a Biblia ószövetségi könyvei, s peregtek előttünk a szúzaai menyegző képsorai, Noé és bárkája az Ararát csúcsainál, s még megannyi kép, hangulat és emlék. A Korán

szúrai is felidéződtek bennünk. Noé és az özönvíz az alábbiak szerint: „Ám hazugsággal vádolták őt, mi azonban megmentettük őt, s azokat, akik vele voltak a bárkán és a korábbi nemzedékek utódaivá tettük őket a földön, és vízbefullasztottuk azokat, akik hazugságnak tartották a mi jeleinket. Nézd meg, milyen végre jutnak azok, akik intést kaptak!” (10:73)

Férjemmel közösen nyújtottuk be vízumkérelmünket az Iráni Iszlám Köztársaság budapesti nagykövetségén. A konzul megkérdezte:

– Miért akarnak Iránba utazni?

– Olvassuk a Koránt, szeretjük az iszlám művészetet, az iszlám világ számos országában jártunk már.

Hosszú várakozási idő után a konzul átadta útleveleinket, bennük a beutazási és tartózkodási engedélyt, mely szerint kíséret nélkül szabadon mozoghatunk az Iráni Iszlám Köztársaság területén.

S csattogott velünk a Belgrád expressz Isztambul felé.

*

Közben pedig naplót írtam körmöltem.

Az első inszemináció alkalmával – hormoninjekciók hatására – petefészkemben egy 23 mm-es petesejtje fejlődött, tüszőrepedés után ki is szabadult, s 7 mm vastagságú endometriumom alakult ki.

Nagyon szomorú, de nem estem teherbe!

A második inszemináció során 25 mm-es petesejtem fejlődött. Az endometriumom 12 mm vastag volt.

Terhes lettem. Terhességem azonban elhalt. S szomorúságomban legszívesebben elbujdostam volna!

A harmadik inszemináció hatására: bal petefészkemben 20 mm-es, a jobban 17 és 16 mm-es petesejtek fejlődtek ki. Endometriumom 7 mm vastagságúra duzzadt.

Ismét teherbe estem: terhességem azonban megint elhalt. Ó, Uram!

S ó, a várakozások! A remények és a reménytelenségek!

Megértettem, hogy Dr. D. miért fogalmazott olyan magabiztosan:

– Asszonyom, annyi peteérést csinálok magának, amennyit akar!

Csinált.

Összesen tizenhat alkalommal számtalant, amikből majdnem mindig terhesség alakult ki, de mindig lehangoló volt a befejezés.

– Nem folytathatjuk! – dörögte Dr. D. – Ebbe a felesége belehalhat! – nézett szigorúan a férjemre. – Át kell menniük a Kaáli Intézetbe!... Pihenés után magzatbeültetéssel próbálkozzanak!

Így történt. Életünk egy korszaka ismét véget ért, s újra várakozunk valamire.

S közben újra és újra világgá megyünk.

*

A vonaton néhány turista lézengett csupán. Szerbiában, Bulgáriában inkább csak belföldi utasok szálltak fel és le. A vasúti fülke ajtaját bezárni nem lehetett, a kalauz felhívta a figyelmünket, hogy a háború után sem veszélytelen errefelé utazgatni, ha nem alszunk, kötéllel belülről akkor is rögzítsük a tolóajtót, és senkit se engedjünk be.

Errefelé nem a Korán sorait megtartva élnek az emberek!

„A tolvajnak – lett légyen férfi, avagy nő – vágjátok le a kezét! Így legyen ez annak jutalmaként, amit szereztek maguknak és intő példaként Allahtól! Allah hatalmas és bölcs.”(5:38)

Útitársunk egy parányi méretű könyvecskét lapozgatott. A Talmud volt. Grúziai zsidó csempész volt az az ember, de nevezzük őt – szalonképebben – kereskedőnek.

Budapestről rádiótelefonokat szállított Isztambulba, ahol a többszöröséért adott túl a készülékeken, mint amennyiért Budapesten vásárolta azokat.

Hogy hová tudja eldugni a vonaton a mobilokat?

Nem lenne illő elárulnom! Fecsegésemmel családjá eltartását kockáztatnám .

A volt szovjet tagországokban ugyanis a grúz, örmény, kirgiz és más népek családjainak húsz-harminc dollárból is meg kellett ta-

nulni élni egy hónapban, s mindezért Budapesttől Isztambulig, és vissza: milyen sokat kell vonatokon zötykölődni!

Ízraelbe bevándorolni már nem egyszerű: kereskedőnk sok honfitársa hamis származási papírokkal megtette már. Fölvették a tízezer dollár összegű bevándorlási segélyt: bútort, miegymást vásároltak, majd azután mindent értékesítve Bécsen, Budapesten keresztül visszazivárogtak Bakuba, Jerevánba, Szamarkandba.

Zsidónak lenni sem könnyű arrafelé!

Útitársunkat szülővárosában igazoltatta a rendőrség. Kocsijában kábítószerrel igyekeztek találni. Tudták róla, hogy Isztambulban kereskedik.

A Pakisztán–Irán–Törökország kábítószer-útvonal mint korunk selyemútja: már közismert hétköznapi valóság. A kocsiban azonban kábítószerrel nem találtak, a profik a drága port egyébként is inkább patronba helyezik és lenyelik. Vállalva a veszélyt, hogy a patron kinyílhat, és halálos túladozás is bekövetkezhet...

A rendőrök kereskedőnket orvoshoz vitték vérvételre, hogy vérből kimutatva bizonyítsák a kábítószer adagolását. Tűszúrással a karján már autóját vezette újra, amikor ugyanazok a rendőrök ismét megállították. S most már kábítószer beadására alkalmas tűt és fecskendőt találtak a kesztyűtartójában. Akkor rejthették el, amikor ő vérvizsgálaton volt. Nagyon gyorsan kellett a rendőrök ajánlatát átgondolnia: fizet zsebbe ötezer dollárt, vagy semmi nem menti meg hat év börtöntől.

Fizetett. S megtakarított pénze mind elúszott.

– Pedig ennyiért magyar útlevelet is lehet vásárolni, ami nem is lenne hamis! – szomorkodott. – Az amerikai sokkal drágább! Ha kell, veszek neked – mondta férjemnek oroszul.

Ajánlata férjemet nem érdekelte, így a beszélgetés más témára terelődött.

Elmesélte még, hogy legutóbb úgy mert csak szülővárosába hazatérni, hogy parókát és színes kontaktlencsét viselt.

A felesége nem akarta beengedni!

A csempészet szakma! – arca felragyogott. – S fortélyai kimeríthetetlenek!

Bűvészt megközelítő gyorsasággal tudott százdollárost mogyoró nagyságúra összehajtogatni. Azt azután textildarabkával vonta be, s mint egy gombot, a zakójára varrta.

A csempésztanfolyam végén feltűnedeztek végre a Gülhane fái, a Top Kapi szeráj épülete, az Hagia Sophia és a Kék Mecset tornyai, a Boszporusz kéklő vize Isztambulban.

Férjemnek igaza volt. Isztambul már nem a bundatúrák, az aranyláz városa! Sokkal inkább lüktető, mediterrán turistaparadicsom: szépülő házakkal, gyönyörű parkokkal, sétálóutcákkal, az utcákra települt kisvendéglőkkel, ahol gyertyafénynél turisták ismerkednek a török gasztronómiával.

Az utazó Pergamon, Trója, Kappadókia és megannyi látnivaló előtt – vagy után – Isztambult sem hagyja ki.

A híres bazárban inkább sétálókat, mint vásárlókat láttunk. Felcsendül azért az invitálás: „Szervusz, magyar pasa! Nagy a hasa! Gyere: bunda, szőnyeg, minden van!”

Csodort szerettünk volna vásárolni, hogy Iránba érve majd minden testrészemet eltakarhassam a fundamentalista iszlám szokásai szerint.

A jóra való asszonyok ugyanis engedelmesek és vigyáznak arra, ami a kívülrőlők számára rejtve van, mivel istenük vigyáz arra.

Vállalkozásunk néhány óra múlva reménytelennek látszott. Törökországban ugyanis nem kötelező a csadorviselet, aki mégis tartja ezt a hagyományt: az varratja magának a fekete női egyenruhát.

Az isztambuli bazár eldugott zugában azonban egy iráni kereskedő parányi üzletében végre csadorba öltözhettem, s harmincöt dollárért fejenként a Teheránba induló iráni buszra is feljutottunk.

S elindultunk a hosszú útra...

A török hadsereg katonái számtalanszor ellenőrizték és kutatták át a buszt. A kurdok lakta területeken katonai alakulatok cirkáltak: csőre töltött gépfegyverek, és harckocsik ellenőrizte zónákon haladtunk keresztül. Útleveleinket kommandósok ellenőrizték félóránként. Az útmenti településeken szebbnél szebb mecsetek magasodtak, pedig a világi török köztársaság és demokrácia védőbástyájának tartott török hadsereg meghatározó vezetői nyomást gyakorolnak a kormányra, hogy a muszlim fundamentalizmus ter-

jedését megakadályozzák. A hatvanmilliós országban gomba módra szaporodnak mégis a vallási iskolák, amelyekben a tanulók száma már közel jár a millióhoz. Klasszikus arabot, Mohamed próféta életét és a Koránt tanulják, s hirdetik, hogy Mohamed Allah küldötte.

A buszban az irániakon és rajtunk kívül négy cseh turista utazott. Mint általában, ezúttal is az irániakat ellenőrizték. Velünk, magyarokkal kedvesek voltak, mert rokonaiknak tartanak bennünket, magyarokat – ám azt, hogy Iránba utazunk: gyanúsak vélték.

Sötét éjszaka volt, amikor az iráni határővezetbe értünk. Az átkelés a határon nyolc órán keresztül, egész éjszaka tartott. Százak és százak próbáltak csomagokkal, kartondobozokkal, Törökországból szállított árukkal átvergődni a túlsó oldalra. Csomagjainkat egész éjjel hurcoltuk, tologattuk egyik teremből a másikba. A bevándorlási tisztviselő is alaposan átforgatta a bőröndöket, s végre beléphettünk Irán területére.

Egy teljes napig tartott az út még Teheránig, ahol a Hotel Omid kényelmes szobájában egyetlen éjszaka elég volt arra, hogy kipihenjük magunkat. A tízmilliós nagyváros először annyira nyomasztóan hatott ránk, hogy azt olyan kiismerhetetlennek éreztük, mint Tokiót vagy Sanghait.

De aztán belejöttünk!

Mert a közlekedés jól szervezett. Sok a taxi, s nagyon olcsó.

A helybéli nők között csadort viselve fel sem tűntem, ha buszra szálltunk, hátra ültem, a csadorba öltözött nők közé. Férjem elől utazott, a kordonnal elválasztott, a férfiak számára fenntartott szakaszban.

– Te figyelj engem! – mondta. – Nem ismerlek fel száz fekete csador között!

A Gulisztán palotában végre láttam egy férfit, a Néprajzi Múzeumban perzsa feleségével és gyermekeivel sétált. A Régészeti Múzeumban pedig egy japán házaspárral találkoztunk, ám utazóval aztán többel eggyel sem ebben a tengernyi nagyságú városban.

És olvadoztunk a negyvenfokos hőségben!

Iránytaxival az Ardzsantin térre tartottunk, amikor beszállt a taxiba egy jól öltözött, fiatal perzsa férfi. Választékosan beszélt angolul, szívesen szegődött mellénk kísérőnek, hogy gyakorolja a

nyelvet. Vállalati menedzserként dolgozott, miközben intenzív angol nyelvtanfolyamra járt, s Kanadába készült, hogy munkát vállaljon. Sajnálkozott, hogy a perzsákat külföldön az emberek valószínűleg terroristáknak tartják.

Az Ardzsantin teret a teheráni luxusnegyedek ölelték körül, s az volt az érzésem, hogy Németországba csöppentünk. A téren elterülő buszpályaudvar pedig mintha Zürichben, vagy Szingapúrban létezett volna.

Légkondicionált autóbuszok közlekedtek. Tisztaság volt mindenütt, és amerre néztünk: modern épületek emelkedtek a magasba.

Menetjegyeket vásároltunk belföldi továbbutazásokra és vissza, Isztambulba. A pályaudvar műszaki igazgatója férjemet oroszul szólította meg. Dolgozott Oroszországban, s nagyon megörült az alkalomnak, hogy beszélgethet végre valakivel oroszul.

Irodájába hívott minket teára.

A perzsák szívélyes vendéglátók. Utcán, étteremben, szállodában készséggel fogadják a látogatót.

A damaszkuszi és az isztambuli bazárok után a teheráni is lenyűgözött bennünket. Nagyságával és pazarságával. Perzsa szőnyegek, arany, ezüst és sok minden, mi csillogó és hivalkodó – kapható!

Bekeveredtünk az iraki negyedbe, ahol olcsó motelekben, vidékről érkezett kézművesek élnek, s gyönyörű portékájukat árulják. Különösen szép, igazi, két négyzetméteres, kézi szövésű perzsaszőnyeget vettünk ötven dollárért.

A Sayro Safar társaság légkondicionált Mercedes autóbuszán utaztunk Iszfahánba, a steward, mintha repülőgépen utaztunk volna, süteményt, hűtött italokat szolgáltat fel.

Ez a magántársaság világszínvonalon dolgozik!

Naplómba sok mindent feljegyeztem:

„Irán 1971-ben ünnepelte a perzsa birodalom két és fél évezredes fennállását. Az államalapító Nagy Kürosz (Cyrus) évének, ünnepi esztendőnek nyilvánított évfordulón méltó emléket kívántak állítani a nagyszerű múltnak.

Régészeti leletek szerint ezen a vidéken már 15 000 ezer évvel ezelőtt is éltek emberek. Tudósok egy része az emberiség bölcső-

jét a közeli Mezopotámiába, a mai Irak területére helyezi: Ninive, Babilon romjait is ott tárták fel.

De az egyik iszaptéglából épített város Irán nyugati részén i.e. 8650-ből származik! Valószínű, hogy a gabona vetése is Iránból terjedt el. Krämer véleménye szerint azt a nyelvet, amelyen a legrégebbi írásos dokumentumokat írták, sumérnak nevezik, és a legrégebbi kultúra hordozóit suméroknak. I.e. 5000 körül az Iráni-medencéből vagy az Indus mellékéről vándoroltak be Babilóniába. Évszázadokig tartó páratlan kulturális fejlődés után a szomszédos nomád semita törzsek azonban leigázták őket, nyelvük, akár a középkori latin, kultusz- és tudósnyelv maradt. Irán területén, az istenek földjén (Elám) már hat-hétezer évvel ezelőtt településeket alakítottak ki az elamiták. Az irániaknak indoeurópai nyelvcsaládba tartozó népcsoportjai: szkíták, szarmaták, a médek és a perzsák első törzsei i.e. a VIII. században érkeztek földjükre. Nagy Kürosz jól szervezett seregei rövid idő alatt elfoglalták egész Kisázsia, Mezopotámiát, a hatalmas babiloni birodalmat. Hódítások révén Perzsia a világtörténelem egyik korai birodalma lett. Kürosz diadalmas hadvezér, kiváló államférfi volt, a művészetek támogatója, Perszeopoliszban, Szúzában hatalmához illő székhelyeket alapított. Utódai: Kambüszész, Dareiosz (Dárius) és Xerxész folytatták a világbirodalom kiépítését. Hérodotosz és a bibliai Eszter könyve hitelesen tudósítanak nagyságukról. Dáriusnak, az egyéb, természetbeni adók mellett, évente 2500 mázsa ezüst és 94 mázsa arany folyt be a kincstárába.

Elképesztő vagyon! Sokat tanulhatott a suméroktól, s Perszeopolisz, Szúza romjai még most is bizonyítják hatalmát és gazdagságát.

Iszfahán az oázisok oázisa. A tiszta vizű Zajandeh ezernyi csatormán át öntözi az utcák, parkok fáit, s húti az árnyékban is ötvenfokos, gyilkos forróságot. A város középpontjában háromezresztendő óta dacol az idővel a világ egyik legnagyobb és legnagyobb tere, a Mejdán Sah, melyet ötszáz méter hosszú és százötven méter széles, egyemeletes, téglalap alakú palotasor övez. Abbasz sah udvartartása, az Ali kapu, a Sah-mecset az iszfaháni díszítőművészet gazdag világát tükrözi, a látvány az iszlám világ egyik legszínesebb, legpompásabb remeke.

Ülünk egy fa árnyékában, jegelt kólával hűtjük magunkat.

Perszeopolisznak, Perzsa városnak a görögök hívták a világbirodalom gazdag fővárosát, mely az athéni Akropolisz előtt ötven évvel épült. A Nagy Sándor által felgyújtott városban elégetett könyvek ezreinek lángja mintha még most is lobogna, olyan meleg van itt, a romok között sétálva. Oszlopfők, palotatermek, kapuk, faragott birkafejek, sírok, domborművek őrzik a múltat, itt, Perszeopoliszban és a közeli Paszargadaiban, ahol Kürosz sírja található. Sztrabón, az ókori görög író számolt be Alexandrosz „látogatásáról”. Tőle tudjuk hitelesen, hogy a nagy perzsa királyok aranyágyban, aranykoporsóban feküdtek.

Dárius kincséhez mérten ez természetesnek mondható. Dareiosz gazdagsága nem a jó szerencsének volt köszönhető. Kiváló államszervező volt, megszilárdította a közigazgatást, hozzávetőleg háromezer kilométeres úthálózatot építtetett, gyorspostát és futárszolgálatot szervezett. Még Hérodotosznak is el kellett ismernie, a perzsák olyan ügyesen szervezték meg a hírközlés módját, hogy futáraik teljesítményét senki felül nem múlhatja.

Olasz és angol turisták járták még rajtunk kívül az ezeréves köveket. Egy Amerikában élő iráni sebésszel ismerkedünk meg. Nyugalomba vonult, és hónapok óta utazgat a térségben. Áprilisban mekkai zarándoklaton vett részt; a háddzs, a holdcikluson alapuló muszlim naptári év utolsó hónapjában történik. Aki fedezni tudja a maga útiköltségét és családtagjai megélhetését, az köteles élete során legalább egyszer megtenni a zarándokutat.

A professzor ihrámot, két fehér lepedőt viselt a mekkai zarándoklaton. Ábrahám, s annak felesége, Hágár és fiuk, Iszmáel életéről elmélkedett. Hétszer körbejárta a mekkai Nagy Mecset központi szentélyét, a Kábát, megérintette a benne őrzött szent fekete követ, hétszer elfutott Marva irányába és vissza. A következő napon elindult a Mekkától húsz kilométerre lévő Ararát hegyére, ahol Mohamed próféta halála előtt itt tartotta utolsó prédikációját. Ezen a helyen napnyugtáig Allahhoz fohászkodott. Az éjszakát Minában töltötte, ahol megköveztek három, az ördögöt jelképező oszlopot. Végül visszatért Mekkába, ahol újra körbejárta a kábát. A zarándokút az áldozat ünnepével ért véget, amikor állatokat vágtak le. Ezután ellátogatott Medinába, Mohamed sírjához is.

Ha iszlámhívő lennék: gyermekáldást remélve elzarándokolnék Mekkába!

Siráz vidáman zöldellő oázis, citadellával, medreszével, mecsetekkel, árnyékos parkokkal. A forráság olyan, hogy délután már csak árnyékban lehet üldögni valahol.

Úgy döntöttünk, hogy hűvös szállodai szobánkba vonulunk vissza. Utolsó erőtartalékkal még beálltunk a sorba, hogy lepénykenyeret vásároljunk. Négy fiatal perzsa fiú dolgozott a pékségben, egyikük markolt a tésztából, gombócot formált a masszából, a másik lepény alakúra gyúrta, a harmadik motorral hajtott, forró vaskorongra helyezte, s a kisültet végül az asztalra dobta.

S a negyedik fiú árulta.

A friss kenyér ízét a szánkban éreztük, s úgy elképzeltük, hogy majd jól megsózzuk, mint otthon a lángost, s jégből olvasztott vizet iszunk rá, amennyi csak belénk fér. Amíg vérünk le nem hűl.

Néhányan álltak előttünk, de egy perzsa asszony vagy harminc lepénykenyeret kért, s miután megkapta, a gép áramszünet miatt leállt.

Elindultunk, hogy egy másik pékséget keressünk. Már alig vontunk magunkat, amikor az asszony utolért bennünket, s megkérdezte:

– Hány kenyeret kérnek?

– Kettőt – feleltük.

S ötöt nyomott a kezembe. És pénzt nem fogadott el.

– Köszönöm – néztem az asszony után, nem jutott eszembe más, csak a Korán néhány sora:

„Ha nyilvánosan adakoztok, az is már dicséretes dolog! Ám ha titokban teszitek azt, s úgy adjátok azt a szegényeknek, az még jobb nektek, s jóvá teszi a rossz cselekedeteitek egy részét. Allah-nak tudomása van arról, amit cselekesztek. / Akik javaikból éjjel vagy nappal, titokban vagy nyíltan adakoznak, azoknak a fizetsége Urunknál van, s az Utolsó ítélet miatt nem kell félniök s nem fog-nak szomorkodni.”

A szállodában több liter, jégből kiolvadt ivóvíz alig volt elég arra, hogy magunkhoz térjünk. A hallban: Qatarból, Jemenből, Ománból, Szaúd-Arábiából érkezett vendégek ücsörögtek. Mesed-

ből érkezett mérnök férjemet cigarettával kínálta, ő az övét kínálta. Ízlett a perzsának. Forgatta, nézegette a Pall Mall-es dobozt.

– Magyar?

– Igen. Amerikai licenc alapján készül.

– Teheránban nyílt egy McDonald's, de egy nap múlva be kellett zárni, mert tiltakozó tüntetéseket szerveztek az egyetemisták.

– Radikális csoportok Magyarországon azt hangoztatják, hogy a multinacionális tőke kivásárolja a hazai energiaszektor, emeli az árakat. S hogy a tévécsatornákat előnti a giccs, megjelent a maffia és robbantgatnak. Az olcsó kifőzdék bezártak: helyükre McDonald's gyorsétermek költöztek, terjed a kábítószer és a szabadság anarchiája.

– Egy kis visszatérés kellene a fundamentumokhoz – mondta a mérnök.

Beszélgetés közben aztán családi élete került szóba. Elmondta, hogy felesége skizofrén, de ő kitart mellette. Szakításra nem gondolt.

A szállodai pincér fagyaltot és jéghideg kólát szolgáltat fel; a vanília és csokoládé gombóchegekről úgy csorgott le a meggyzselé, mint az Ararát csúcsáról a hólé, s még édesebb lett a fagyaltkucpakra szórt pisztácia.

Ilyen finomat én még nem ettem sehol!

Teherántól ezer kilométer távolságból a Perzsa-öböl már csak egy ugrás. Gyakran dörögtek már ott a fegyverek! Az iszlámhívők harcolnak Allah útján azok ellen, akik ellenük harcolnak! Ám ne hághatják át Allah parancsait! Allah nem szereti azokat, akik át-hágják a parancsait.

Szúza fényes városát Hérodotosz is felkereste. A Biblia Eszter könyvében Achasvéros néven említi Xerxészt, s oly szemléletesen írja le a hadvezér lakomáját, hogy a romok között a márvány padozaton mintha előtűnnének az arany- és ezüstheverők, s el tudjuk képzelni a hét napig tartó lakomát.

Nagy Sándor foglalta el Szúzá, és vette birtokba mérhetetlen kincseit. A város a történelem egyik legkáprázatosabb ünnepségsorozatának volt a helyszíne.

Mintha mozivásznon peregne a monumentális jelenet! A szúzai esküvő.

Az Indiából visszatérő Nagy Sándor – Kelet és Nyugat egyesítésére törekedve – megrendezte a görögök és a perzsák tömegesküvőjét. Nagy Sándor Sztateirát, a perzsa király lányát vette el, s a hagyomány szerint több mint tízezer makedón-görög harcos lépett házasságra a legyőzött, de jövődő szövetségésként már számba vett perzsák leányaival.

Perszeopolisz és Szúza letűnt korszakának hétköznapijai peregetek képzeletemben hazafelé jövet, a Balkán-expresszen. Magyar egyetemisták voltak az útitársaink. Hamis jeggyel utaztak, amelyeket Pesten már néhány ezer forintért lehet venni, mutatták.

– S úgy töltöd ki, ahogy neked tetszik – férjemet habozás nélkül letegezték. A jegyek borítója eredeti volt, a jegyek belül azonban csak másolatok. Szabadkán leugráltak a vonatról, és vettek jegyet Pestig.

A magyar kalauzok észreveszik a hamisítást!

– Repülőjegyet is tudunk kiállíttatni neked negyvenezerért, ahová csak akarod! – mondták.

Megköszöntünk a felénk áradó bizalmukat, de nem kértük a címet, ahol a jóból részesülni lehet. De azt tudtuk biztosan, hogy hazaértünk már...

Hogy fogalmazott az iráni mérnök? „Megoldás lenne egy kis visszatérés a fundamentumokhoz.”

Valamihez bizonyosan.

4.

A REMÉNYEK ÉVEI

A magzatbeültetések A „lombikbébi” program

Eljött a nyár újra! Az erőgyűjtés, a pihenés, az utazás ideje, életünknek mindig a legszebb hónapjai.

És nekem még mindig nem volt gyermekem!

*

Azon a nyáron Észak-Afrikába utaztunk. Marokkó a legnyugatibb Kelet országa: Maghreb el Aksza. Ahol a régmúlt idők évezredes kultúráinak maradványai, az Atlasz hófödte sziklás hegyvonulatai, az Atlanti-óceán és a Földközi-tenger gyönyörű partvidékei tárulnak a szemünk elé.

Ha sorra járjuk a mohamedán világ hagyományait őrző településeit, az Ezeregyéjszaka meséi kelnek életre bennünk. Tanger, Casablanca, Rabat, Marrakech keleti romantikája. Marrakech kapui és bástyái mögötti romok mesebeli paloták nyomairól tanúskodnak, a nagy mecsete pedig tökéletes arányaival, gazdag díszítésével az iszlám építőművészet gyöngyszeme. Északkeleten Fez városa az iszlám hagyományok hű őre, ősi egyeteme ma is a mohamedán világ szellemi központja. Parányi könyvecskéből, melyet Fezben vettem, az egyetem környékén, olvastam egy Korán-sort: „Allah nem szereti az istenteleneket.”

Marokkó útjait, településeit erődtímenyek, kasbák öltöztetik jellegzetes mezbe: Marrakecht tizenöt, Meknést huszonöt kilométeres fal övezi. A falakon kapuk vezetnek a belső, védett részekbe. A diadalívekre emlékeztető kapukat domborművek és színes zománcberakások díszítik. Minden régebbi település központja az Óváros, a Medina, s ezzel az ősi elnevezéssel illetik ma a legtöbb város régi városnegyedét. Egy másik megőrzött és visszatérő elnevezés a Mellah: a régi városok zsidónegyede.

A városok elképzelhetetlenek bazárnegyedek és szukok nélkül. Szőnyegek, agyagedények, festett és megmunkált bőrtárgyak, réz- és vastalak, kancsók sokasága s minden mi csillog: arany, ezüst s mi szemnek, szájnak tetszetős, megtalálható a szukokban.

S mindenütt eleven élet és nyüzsgő emberáradat!

Úgy vélik ugyanis, hogy a hívők közül azok, akik tétlenül ott-hon maradnak – kivéve azokat, akiknek valami testi károsodásuk van – nem egyenlőek azokkal, akik Allah útján hadakoznak, javaikkal és személyükkel hadakozókat egy fokkal magasabbra emelte az otthon ülőknél.

*

Isten, férjemet és engem, mint az Ő útján hadakozókat, nagy fizetéssel tüntetne ki bizonyára!

Mi ketten annyit hadakoztunk már!

Dr. D. beutalójával Dr. K. szobájában ültünk, s megismerkedtünk az in vitro fertilizáció (IVF), egyszerűen tehát a „lombikbébi” módszer lényegével.

„A mesterséges megtermékenyítés módszerei közül, az 1978 óta sikeresen alkalmazott in vitro fertilizációnak van a legnagyobb jelentősége. A módszer számos különböző lépést foglal magában, melyek egyformán fontosak. A sikeres IVF-hez a legmodernebb eszközökre és módszerekre, valamint kiegyensúlyozott csoportmunkára van szükség. Az IVF-munkacsoport a módszerben járatos szülész-nőgyógyász szakorvosból, biológusból, laboratóriumi szakasszisztensekből és nővérekből áll.

Körülnéztünk. A petesejt laboratórium a punkció céljára használt műtővel közvetlenül szomszédos. Ebben a steril helyiségben speciális mikroszkópok, inkubátorok és egyéb műszerek találhatók. Itt történik, megfelelő előkészítés után a petesejtek megtermékenyítése a spermiumokkal, majd a megtermékenyített petesejtek, préembriók tárolása az anya méhébe történő visszahelyezésig.”

Dr. K. ismertette az in vitro fertilizáció menetét:

– Előkészítés otthon és kezelés a Kaáli Intézetben zajlik.

„Az otthoni előkezelés az in vitro fertilizáció első, igen fontos lépése, mert az nem más, mint a petefészek működésének hormonális serkentése, az ovuláció indukció, amivel elérhető, hogy egyszerre több tüsző induljon fejlődésnek. Ezekből nagy valószínűséggel több megtermékenyítésre alkalmas petesejt nyerhető. A hormonkészítmények hasonlóak azokhoz a hormonokhoz, amelyek a női szervezetben, a természetes ciklus során is képződnek: így nincsenek káros hatással sem a női szervezetre, sem a tüszőben fejlődő petesejtekre. Ritkán, a kezelés következtében a petefészkeken tömlő (ciszta) képződés jöhet létre. Ezek a ciszták azonban néhány hét alatt kezelés nélkül is visszafejlődhetnek, de a kezelést ilyenkor fel kell függeszteni. Ugyancsak abba kell hagyni a kezelést, ha a petefészkek a hormonkezelésre nem reagálnak megfelelően, és a tüszők fejlődése nem kielégítő.

Az ovuláció indukcióhoz használt gyógyszerek egy része tabletta, más részük injekció. A kezelés első szakaszát a páciens otthonában, nőgyógyászával is elvégezheti.”

Majd a Kaáli Intézetben végzendő kezelések, az ultrahang vizsgálatok, a tüszők (follikulusok) növekedésének mérése ismertetésére került sor:

„A stimuláció egy bizonyos napjától, általában a nyolcadik naptól a házaspár naponta felkeresi az intézetet, ahol a kezelés eredményességének ellenőrzése céljából ultrahanggal vizsgálják a tüszők növekedését. Ennek során egy rúd alakú ultrahang érzékelő fejet vezetnek a hüvelybe, amely a kismedencei szervekről, a petefészkekről, a bennük fejlődő tüszőkről, a méhről képet alkot, melyet az orvos és páciense egyaránt figyelemmel kísérhet a képernyőn. A tüszők száma, nagysága, növekedési üteme így napról-napra vizsgálható, ellenőrizhető.

Az ultrahang vizsgálatok mellett a tüszők érését szükség esetén a vérből és vizeletből végzett hormon meghatározásokkal is nyomon követhetik.

Amint az ultrahang vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a tüszők érettsége megfelelő, a páciens este 9-12 óra között, általában tíz órakor HCG (Human Chorialis Gonadotropin) injekciót kap. A petesejtnyerés (punkció) a második napon délelőtt 9-12

óra között, a HCG injekció adását követően 34-36 órával történik.

A tüszőfolyadék és petesejt leszívása 1985 óta elterjedt módszer, amellyel – a páciens legkevésbé terhelő módon – a tüszőfolyadék leszívása, azaz a petesejt nyérése a hüvelyen keresztül, ultrahang ellenőrzése mellett történik. Erre a célra külön műtő szolgál. Az ultrahang vizsgálófeje a petesejt nyéréshez két tűvezető erősíthető. Ezek irányát, helyzetét az ultrahang képen pontozott vonalak jelzik. A punkció során a vonalak egyike mentén halad a leszívó tű a tüsző felé, miközben az ultrahang készülék képernyőjén végig látható.”

*

A Marokkó területén talált leletek tanúsága szerint már a kőkorszakokban élt ember Afrika északi részén.

A szilarajzokat ráánkagyó, különböző mediterrán típusok keverékének tekinthető emberek voltak tehát a mai berberek elődei.

A régészek – a legújabb feltárások szerint – az i.e. VII. század körüli időre teszik a föníciai, majd az azt követő görög és karthágói gyarmatalapításokat. A karthágói birodalom összeomlásával kezdődik a mai marokkói állam történelme. A Mauretániai királyság berber törzsek laza szövetsége volt, s Caligula császársága idején római uralom alá került. Az ország belsejében élő berber törzsek azonban mindvégig megőrizték függetlenségüket és önállóságukat.

640-ben kezdődött meg az arabok és az iszlám terjeszkedése. A virágzó Fez városába érkezett Ali kalifa és Fatima – Mohamed próféta lánya – és gyermeke, Moulay Idrisz, akit vezérré választottak, és megkezdte munkálkodását a királyság létrehozásán. Ő volt az első uralkodó, akit az egységes Marokkó létrehozásának gondolata foglalkoztatott. Utóda Harun al Rasid kalifa volt, akinek idejében születtek, és a hagyomány szerint részben róla szólnak, vele kapcsolatosak: az Ezeregyéjszaka meséi.

A VIII. századtól Spanyolországban az arabokra új elnevezést kezdtek használni. A római időkben latinul Mauretánia lakóit

maurinak, azaz mauretániabelieknek nevezték. A szóból alakult ki a „mór” elnevezés, amely származási területre utal.

A Fatimidák – Ali és Fatima leszármazottai – a IX. század végén uralmuk alá hajtották az Atlanti-óceántól Egyiptomig terjedő területeket, és kairói székhellyel kalifátust alapítottak. Uralmuk alatt Marokkó a nagy birodalom egyik részévé vált.

Marokkóban mind a mai napig a legmagasabb rangot nem a vagyon biztosítja, hanem az: ha a család származását Fatimáig vissza tudja vezetni.

Juszuf ben Tachfin 1085-ben Spanyolországba is átkelt az iszlám erősítésére. A keresztény hadakat messze Északra űzte. A jelentős városok közül csak Valenciából nem tudta kiszorítani őket: a várost Cid, a spanyolok legendás hőse védelmezte. Corneille színdarabot írt a történelekről.

Számos uralkodóhoz követte egymást a marokkói területeken. Két jelentős szultán nevét őrzi az utókor. Moulay er-Rachid-ét (1666–1672) és testvérét, Moulay Ismail-ét (1672–1727). Utóbbi, ötvenöt éves uralkodása alatt, kemény kézzel gyakorolta hatalmát. Tizenötezer fős, az ország területén kívül toborzott „fekete gárdája” az akkori világban mindenütt ismert volt. Magával egyenrangú uralkodónak csak a Napkirályt, XIV. Lajost ismerte el. Moulay Ismail Meknest tette meg az ország fővárosává, ahol ropant jövedelméből monumentális épületegyüttest hozott létre: a marokkói Versailles-t.

Marokkó, francia és spanyol uralom után, 1958-ban állíthatta vissza önállóságát. V. Mohamed szultáni rangját felcserélte a királyi címmel, s azóta Marokkó: királyság. II. Hasszán király 1961-ben, V. Mohamed halála után vette át az ország vezetését. 1997-ben új parlamenti rendszer keretében Marokkóban először választhatták meg közvetlenül a képviselőházat.

A választások évében a Marokkóba ékelt két spanyol város: Ceuta és Mellila feletti fél évezredes spanyol uralmat ünnepelték Madridban, Rabat pedig a területek visszaszerzését szeretné elérni. A két városban – ahová több komphajó is közlekedik Dél-Spanyolországból – ettől azonban zavartalan az élet: virágzik a turizmus, a csempészet és a kábítószerkereskedelem.

Amíg azonban Spanyolország vissza nem szerzi a – szintén történelmi hódítás következményeként – Nagy-Britanniához tartozó Gibraltárt, addig nem tárgyal Ceuta és Mellila ügyéről.

Marokkóban arabok, berberék, franciák és spanyolok élnek. Államvallás az iszlám. És Marokkóban ősi vallás a zsidó. Már a római időkben érkeztek zsidó bevándorlók, akik a berber törzsekhez csatlakoztak, és utódaik, a berber zsidók azóta is Marokkóban élnek.

Egyikük Marrakechben a fojtogató hőségben jéghideg kólával vendégelt meg bennünket.

Köszönjük!

*

A nőgyógyászati műtőasztalon feküdtem a Kaáli Intézetben. Szeméremtestem lemosása után az ultrahang fejet tűvezetőkkel hüvelyembe vezették. A punkciós tűvel folyamatos ultrahang ellenőrzés mellett a tüsző falát átszúrták. Ezután a tüszőfolyadékot, zárt rendszeren keresztül, steril kémcsőbe szívták le.

A leszívott tüszőfolyadékot a műtő elkülönített sarkában dolgozó biológus sztereomikroszkóp alatt megvizsgálta.

S petesejteket látott benne! Azonnal át is helyezte őket a nevémmel megjelölt, speciális tápoldatot tartalmazó laboratóriumi edényekbe, amiket azután állandó testhőmérsékletet és gázkörnyezetet biztosító inkubátorba tett, ahol az inszeminációig, a hímivarsejtekkel történő megtermékenyítésig várakoztak.

Férjem Dr. K-tól is kapott engedélyt, mint korábban Dr. D-től, hogy otthonról vihettem, kellő hőmérsékleten tartott, friss ejakulátumát.

Neki könnyebben ment az otthoni körülmények közötti „leadás”, ahogy a kérésre történő maszturbálást a mesterséges megtermékenyítést végző intézetekben nevezni szokták.

Az edényeket az inkubátorban külön rekeszben helyezték el, biztos voltam tehát abban, hogy a felcserélést, a visszaélést ki lehet zárni.

A punkciónál nem altattak, így férjemmel minden folyamatot láttunk.

A petesejtnyerés előtt – szokásos esetben –, vagy azzal egy időben, a férfi partner ejakulátumot ad az erre a célra kijelölt helyiségben. A legjobb spermaminőség elérése érdekében a spermateremtés előtt 3-5 napos önmegtartóztatás (karencia) szükséges. A kezek és nemi szervek lemosása után, maszturbáció útján nyert ejakulátumot az erre a célra rendelkezésre bocsátott, steril, egyszer használatos gyűjtőedénybe kell felfogni.

Férjem spermáját laboratóriumi körülmények között készítették elő a megtermékenyítésre, és néhány órával a punkciót követően a spermiumból egy-egy cseppel hozzáadtak mindegyik petesejtemhez, majd az edényeket ismét inkubátorba helyezték.

A következő nap reggel, mikroszkóp alatt, megvizsgálták, hogy a petesejtek közül mennyi megtermékenyült meg.

A megtermékenyült petesejt két előmagot tartalmaz: az egyik az anya kromoszómáit, genetikai anyagát tartalmazza, a másik ahhoz a spermiumhoz tartozik, amely a petesejtet megtermékenyítette, és az apa kromoszómáit hordozza. Abban az esetben, ha kettőnél több előmag látható, úgy egynél több spermium jutott be a petesejtbe. S mivel a normális fejlődéssel ez az eset összeegyeztethetetlen, az ilyen préembriókat nem helyezhetik vissza a méhbe.

Eljött az embrió transzfer ideje!

Méhembe három préembriókat helyeztek vissza!

A megtermékenyített petesejteknek az anya méhébe történő felhelyezése: az embrió transzfer egyébként legkorábban a petesejtnyerést követő napon történik. S hogy a teherbeesés valószínűsége növeljék, nem egy – a páciens kérését is figyelembe véve –, hanem több, legfeljebb három préembriókat ültetnek vissza. Visszaültetéskor kizárólag a biztosan megtermékenyült, szabályos fejlődési képet mutató préembriókat helyezik fel a méhbe, ami azonban nem zárja ki a későbbi vetélés, a szövődményes – patológiás – terhesség, sőt a fejlődési rendellenesség lehetőségét sem. Utóbbi kizárására a terhesség első harmadában genetikai vizsgálatot végeznek.

A visszahelyezés semmivel sem volt fájdalmasabb, mint bármely más nőgyógyászati vizsgálat, és csak néhány percet vett igénybe, így altatás sem kellett hozzá.

A megtermékenyített préembrióinkat tartalmazó vékony, műanyag katétert vezettek méhszájon keresztül méhem üregébe, majd a préembriókat – lassú nyomással – befecskendezték.

Férjem kezét szorongattam! Fájt a visszahelyezés, de boldog voltam!

Azután a katétert mikroszkóppal, a méhet pedig ultrahanggal ellenőrizték, hogy a préembriók valóban a megfelelő helyre, a méh üregébe kerültek-e. Ezt követően aztán néhány óráig ágyban pihentem, és végül hazaengedtek.

A siker érdekében azt tanácsolták, hogy néhány napig testi, szellemi megerőltetéstől és a nemi élettől tartózkodjak.

Sikeres beültetés esetén a terhesség első jelei – a préembrió felhelyezését követően – megközelítően két hét múlva válnak ki-mutathatóvá.

Micsoda két hét is ez! Szépek szépe. Lebegés és álom! Lebegés és valóság!

Több, mint három petesejtem termékenyült meg, s lehetőség lett volna a számfeletti mélyfagyasztására, így ezek tárolhatóak, és a későbbiekben egy nem kezelt ciklusban a méhbe felhelyezhetőek. Ez különösen akkor jelentene segítséget, ha a petesejtnyerés utáni embrió transzfer eredménytelen. A fagyasztott préembriók megőrizhetőek a második, vagy harmadik terhesség elérése céljából is.

A fagyasztást a préembriók életképességének vizsgálata után azonban nem javasolták.

S annyi derű és öröm után az első „beültetési” terhességem elhalt.

*

A berberék építészetének jellegzetes alkotásai a kasbák, erődszerű építmények, melyek családközösségek, néha ötven vagy több család által létrehozott épületek, melyek földszintjén az istálló, az első emeleten az élelmiszert, fegyvereket, kincseket befogadó termék, felettük pedig a lakóhelyiségek helyezkedtek el.

Szűk sikátorokban félelem kerítheti hatalmába az embert, ami gyorsan múló, oktalan érzés, s a látogató rádöbben, hogy csupán

az történt, hogy a jelenből a múltba érkezett: ősi falak és hagyományok közé, ahol senki nem tör életére. S szorongásai elmúltával a csodálat és a megnyugvás költözik a lelkébe.

A kasbát erős fal veszi körül.

*

Napjainkra az IVF elfogadott eljárássá vált. Semmi biztosíték nincs azonban arra, hogy minden esetben sikeres legyen.

Nekem már a második esetben is csak a kudarc maradt! Ömlök belőlem a vér, és folynak a könnyeim.

Ó, Uram! Irgalmazz!

Ismertették velünk a sikerességet befolyásoló tényezőket. Mit is jelent a „normál” termékenység fogalma? Mekkora a valószínűsége annak, hogy valaki a menstruációs ciklus során terhes legyen?

Nem nagyobb, mint 20–25%.

Száz olyan egészséges pár közül tehát, akik semmiféle fogamzásgátló módszert nem alkalmaznak, és rendszeresen nemi életet élnek, az első próbálkozásra 20–25 nő lesz terhes.

– Ez a teherbeesési arány mesterséges eszközökkel nehezen növelhető! – tárta szét a karját dr. K.

Tudom már, hogy akár a környezetből, akár a személyiségből eredő stresszhatások nagyon jelentősen befolyásolhatják a termékenységet. Újabb vizsgálatok kimutatták, hogy az egyik legfontosabb tényező, amely paradox módon a termékenységet csökkenti, a gyermek utáni fokozott vágy. Amennyiben valakinél a szexuális élet kizárólag a „gyermekszerzésre” irányul, úgy ez a szexuális funkciók és a termékenység károsodásához vezethet.

Ennek az áldozata lennék magam is? Olyan nő lennék, aki izgatottan várja a következő vérzés elmaradását, és annak bekövetkeztét kudarcént éli meg? Aki gyakran depresszióssá válik?

Remélem a gyermekvárás hiábavaló folyamatában a szerelem és a harmónia nem csökkent férjem és köztem.

Se gyermekem, se férjem. A végén mindent elveszíték.

*

Jó időre kikapcsolódást, pihenést és környezetváltást javasoltak.

Érdeemes volt megint elutazni.

A mór építészek mecseteket, palotákat, karavánszerájokat, nagy bazárokat és iskolákat emeltek. Boltívek hallatlan változatosága, hegyes vagy hagymakupolás tornyok, növényi, geometriai, íráselemes díszítés mindenütt. Fajansz-, majolikatárgyak, cédrus- és argánfafaragások kísérik városnéző sétáinkat.

Az utcákon kézművesek árulják portékájukat, másutt kuszkuszt kínálnak. Ezt a legelterjedtebb ételt, a vajpuhára párolt birkahúst csípős, zöldséges mártással és köleskásával tálalják.

A bazárok szűk utcáin mindenütt találunk mészárszéket is. A muzulmánok ehetnek abból, aminek levágásakor elhangzik Allah neve.

S majd' mindenütt a mentatea illata! A berber változat pácolatlan vadmentából készült erős főzet.

Az afrikai forráságban egy pálmafa árnyékában talán nincs is üdítőbb a mentateánál.

Illata most már Tanger, Casablanca és Marrakech utcáit, Marokkó forró, afrikai romantikáját fogja mindig felidézni bennem.

5. EGYIPTOMBAN

És a Kaáli Intézetben, Budán

Az utazás velem mindent elfeledtet? S megóv engem az ideg-összeomlástól?

Még azt is a feledés lomtárába hajítja, hogy egymás után az újabb három beültetés megint csak kudarc volt.

Kudarc és immáron végleges kudarc!

Mert több visszaültetés már nem is lehet! A tetemes gyógyszer-költségen kívül öt beavatkozást a társadalombiztosítás támogat, de orvosi szempontból is veszélyes lett volna tovább folytatni a magzatbeültetéseket!

*

Utazás, férjem szeretete és a naplórás.

Ezek az én örömeim.

Feljegyzem, hogy a Nílus vize évezredek óta öntözi Egyiptom földjét. Gémeskútjainkhoz hasonló „sadufok” a folyó partjain háromezer-ötszáz éve használatosak: a vízbe merített vödört a kar ellennehezéke segítségével emelik ki. Az egyszerű szerkezet sokfelé látható, bár csekély területet képes öntözni.

A költőket is megihlető folyó – ahogy James Leigh Hunt írja – „átfolyik a régi hallgatag Egyiptomon és homokzátonyain, olyan, mint valamely súlyos, hatalmas gondolat, amely keresztülhatol az álmon...”

Az óegyiptomiak a Nílus megtestesítőjeként Hapi istent tartották, a termékenységére utalva szakállas férfiként, női mellekkel ábrázolták falfestményeken, templomokban. A néphit azt tartotta, hogy az istenség feneketlen korszából döntötte ki az évenkénti áradás vizét. A római író, Seneca is beszámolt arról, hogy mekkora lelkesedést észlelt egyiptomi látogatása során a folyó áradásakor: „Csodálatos látványt nyújt a földeket elöntő Nílus. Eltűnnek a síkságok, elrejtőznek a völgyek, csak a városok emelkednek ki

szigetekhez hasonlóan és a csónak az egyetlen közlekedési eszköz. Mennél jobban alámerül a föld, annál nagyobb a nép öröme”

A Nílus vize éllette földeken túl magasodnak Kairó mellett az ősi Egyiptom dicsőségét jelképező gízai piramisok. A három óriási építményt a Kr. előtti harmadik évezredben emelték. Keopsz piramisa a legnagyobb: két és fél millió mészkőtömbből áll, és majdnem százötven méter magas.

A Nílus az egyiptomiak számára az újjászületést és az örök életet jelképezi. Eredetétől a torkolatáig 6600 km-es folyamával földünk leghosszabb folyója. Afrika mélyén csordogálnak ikerforrásai: a Fehér-Nílus a Viktória-tó folyóágaiból áramlik északra a Szudáni Kartúmig, a dúsabb vizű Kék-Nílussal itt találkozik. Innen hömpölyög tovább Kairóig, ahol két fő csatornára oszlik, s mindkettő a Földközi-tengerbe ömlik. E két ág közti termékeny Nílus-delta leírása a Bibliából ismert: „...az élet kellemes, a föld tele minden jóval, naponta bőséges az élelem, a kis falvakban igen sok a hal, a nagyokban pedig sok a madár. A mezőkön zöldell a fű, a folyópartokon datolyafák sorakoznak... A magtárakban feltornyozott árpa- és tönkebúzahalmok csaknem az égig magasodnak. Hagyma és póréhagyma, kerti saláta, gránátalma, alma, olajbogyó, füge a gyümölcsöskertből, az egyiptomi Ka édes bora és kiváló méz szolgál élelemül...”

Az egyiptomi nép folyó iránti tiszteletét bizonyítja a háromezer éves Nílus-himnusz: „Üdv a Nílusnak, amely a földből ered, és elősegíti Egyiptom népének életét.”

Hérodotosz, az ókori történetíró ezért is írhatta ottjárta után: „Egyiptom a Nílus ajándéka”.

A nap forrón süt a tájra, s mint a núbiai sivatag a szudáni határszelen, egybefüggő homokmező lenne egész Egyiptom földje, ha a Nílus nem éltetné.

Már az ótestamentumi Ábrahám idejében írott törvényekkel és törvényes kormányzattal rendelkező ókori egyiptomiak a föld első civilizált népei közé tartoztak, akik között sokszor menedéket leltek a zsidók: maga a kisded Jézus is, akit Mária és József menekített Egyiptom földjére, miután Heródes parancsba adta katonáinak, hogy Judea tartományban minden zsidó kisgyermeket öljenek meg.

A Nílus áldásos módon minden évben árad, s az ismétlődő áradás előnti a partokat, bő üledéket rak le a növények számára, majd visszahúzódik. A hihetetlenül termékeny völgy a Nílus két oldalán folyamatos gazdálkodást tesz lehetővé Egyiptom lakossága négyötödének, a földművelő fellahoknak.

Bő terméstől roskadozó datolyapálmák árnyékában tevecserdák látványa tárult a szemünk elé, banánültetvények, s a kukorica- és gabonatablák között pedig számárháton közlekedő fellahok. Az öntözés és a napsütés hatására olyan gyorsan nőnek a növények, hogy a fellah állandóan szánt a hagyományos ökörrrel vagy bivalyyal, vagy éppen a termést gyűjti be. Ekéje hosszú fatörzsből készül, keskeny vége pedig vasalt. A talaj évente többszöri betakarítást tesz lehetővé: a fellah termesztette lóhere, a birszem, amivel állatait eteti, egy hónapon belül kizöldül. Gyakran egyszerűbb az állatokat a mezőre terelni, mint a növényeket begyűjteni. A fellah hosszú ruhájában, kis kerek sapkát viselve szánt: vékony alkata, napbarnított arca, magas arccsontja bennem a Biblia alakjait idézte fel. Az asszonyok a folyóparton mossák ruháikat, pálmalevéllal fedett házaik egyszerűségéből ókori hangulat árad.

A Nílus mentén virágzó városok fejlődtek és fejlődnek, bennük ragyogó templomok, szobrok, emlékművek, vésett kőtáblák, arany- és ezüstberakásoktól csillogó obeliszk (égbe törő gránit-oszlopok). Az egymást követő uralkodók tovább szépítették a városokat. Ötezer-négyszáz évvel ezelőtt már két erős királyság fejlődött ki: Alsó-Egyiptom, a Nílus-deltában, és Felső-Egyiptomban délen, a Nílus völgyében. Narmer vagy más néven Ménész, Felső-Egyiptom királya meghódította Alsó-Egyiptomot, és az egész országot uralma alá vonta. Manethón óegyiptomi történész, országa történelmét Ménésztől a hódító macedón Nagy Sándorig, harminc dinasztiára, azaz királyi családra osztotta. Az újabb kori történészek ezeket Ó-, Közép és Újbirodalom néven csoportosították.

Az Óbirodalom fővárosa Memphisz volt, magas fokon állt a művészet és az építészet. Ebben az időben épültek óriási munkával az uralkodó fáraók gazdagságát és hatalmát jelképező piramisok. Mentuhotep, Théba – a mai Luxor környéke – királya tudta egyesíteni újra Egyiptomot, s az úgynevezett Középbirodalom ideje

nevezhető a legsikeresebbnek, a művészetek tekintetében a legvirágzóbb időknek. Az Újbírodalomban ismét Théba lett a birodalom fővárosa. 1922-ben világraszóló szenzációnak számított a hír, hogy Howard Carter és Lord Carnarvon régészek a Théba melletti Királyok völgyében megtalálták Tutanhamon épségben maradt sírját. Tutanhamon színarany halotti maszkja, a gyermek fáraó sértetlen sírjában talált és a kairói Egyiptom Múzeumban őrzött felbecsülhetetlen kincsek mutatták meg a világnak, hogy a fáraókat milyen hihetetlen gazdagság vette körül. A sírrablók ugyanis majdnem minden sírt kifosztottak az évezredek során. A kátránytól átítatott múmiák orleményéből gyógyszerek készültek vagy fűtőanyagul szolgáltak gőzmozdonyok kazánjaiban és másutt.

Felfoghatatlan cselekedetek voltak ezek, bűnök, melyek a régészet számára pótolhatatlan veszteségeket eredményeztek.

Számos isten létezett a fáraókorban. Ré, aki önmagából keletkezett, Napisten volt, majd Amon-Ré néven államisten lett. Fia, Ozirisz, Egyiptom királya volt, míg meg nem gyilkolta testvére, Széth, aki testét földarabolta, és szétszórta Egyiptomban. Ozirisz feltámadt, felesége és nővére, Ízisz jóvoltából, akitől később Hórusz született, a föld ura. Ozirisz, az alvilág istene és a halottak bírója lett. Vallási szertartások során a papok állati maszkot öltöttek, ha isteneket személyesítettek meg. Az istenek ugyanis nemcsak emberi, hanem valamelyik madár vagy más állat jellegzeteségeivel is rendelkeztek. Anubiszt, a halottak istenét a sakál gyorsasága, Hóruszt a sólyom éles szeme jellemezte.

Az ókori ember számára az élet nem fejeződött be a test halálával. Bonyolult temetési szokások és szertartások biztosították, hogy élete folytatódjék. A múmia – a halott bebalzsamozott teste e hit legismertebb megnyilvánulása. A balzsamozást ötezer éven át gyakorolták és ismerték. A mumifikálást az egyik megoldás szerint úgy végezték, hogy az agyvelőt görbe vassal vették ki az orron keresztül, hogy az arc ne sérüljön meg. Egy oldali bevágáson át eltávolították a zsigereket. A testüreget mirhával és más illatos anyagokkal töltötték meg, majd összevarrták, és hetven napon át nátronban tartották. Ezután gondosan megmosták és gumival bekent vékony vászonszalagokkal körütekerték.

Az iszlám, a mohamedán hit a mai egyiptomi élet fontos eleme. Kairóban az Al Azhar-mecset, a gazdagon díszített Mohamed Ali-mecset építészeti remekművek. A tizenötmilliós nyüzsgő, zajos fővárosban a múlt csöndes méltóságát és hangulatát idézik fel.

Nílus! Nincs a világon még egy folyó, amely ennyi érdekességet kínálna és híre ennyire romantikus lenne. Húsz éve még csak néhány sétahajó közlekedett a bárkák között. Napjainkban Kairótól Asszuánig közel háromszáz úszó szálloda közlekedik a Níluson. Útközben Luxor az ókori Egyiptom történetének leggazdagabb kincsestára. Itt állt Théba, az egykori főváros. Luxor és Karnak templomait a világ legnagyobb építményei közé sorolják. Közélemben a Királyok Völgye fekszik. Karnak a luxori templomtól három és fél kilométerre található, az itt látható Amon-templom volt a legnagyobb. A lenyűgöző luxori és karnaki templomegyüttessel szemben, a Nílus túloldalán, hatalmas nagy területen fekszik a „halottak városa” és a Királyok völgye. Asszuán a nílusi hajózás legdélibb állomása, a világ legnagyobb gátja mögött a Nasszer-tó, amely délen Szudánban folytatódik.

S ez itt már a núbiaiak földje. A Núbiai-sivatag forró, száraz klímája pedig már Fekete-Afrika levegőjét árasztja. Középkorú felukkás – kis vitorlason a Níluson utast szállító núbiai vagy egyiptomi – reggeli imáját mormolta: „Allah átlát a türelmeseken, az igazakon, az állhatatosokon, az alamizsnálkodókon, s azokon, akik hajnalhasadáskor az ő bocsánatáért könyörögnek.”

Asszuán és Luxor Nílus parti sétányain szinte mindig nyüzsgő az élet, a kikötött sétahajók utasai, turisták, helybéliek és feluccások korzóznak a fák lombjai alatt. Mint más iszlám országban, itt is gyakran megfigyelhető, hogy fiúk, fiatal férfiak kézenfogva sétálgatnak. Ha nem ismernénk szokásaikat, azt hihetnénk, hogy homoszexuális párokat látunk.

Núbiai fiatalember díszes feluccájára hívja fel a sétálók figyelmét. A nílusi vitorlázást nagyon olcsón megszámolná, minden pénzt megfogna most: mielőbb nőülni szeretne, elfojthatatlan benne már a vágy.

– Az asszonyaink szántóföld nekünk. Mennünk kell a szántóföldekre, ahogyan csak akarunk! – mondja.

Az asszuáni bazárban kereskedő fohászkodik Allahhoz. Aznap még nem adott el semmit, vevőt remél: Ne terhelj meg minket olyasvalamivel, amire elégtelen a mi erőnk!

Megvárjuk imája befejezését, s örömeire koránolvasó állványt vásárolunk nála feleségem kívánságára. Vendégszerető gesztusként olcsó pénztárcát ad emlékül ajándékba, amit egy nálam lévő gáztöltésű öngyújtóval tudok viszonzni. Üdítővel és hellyel is kínál bennünket. A pénztárcában, mutatja, Korán-idézet van: „Adakozatok azokból a becses dolgokból, amiket szereztetek, és azokból, amelyeket kisarjasztottunk nektek a földből!”

A déli órákban árnyékban is negyvenöt fok van, sok-sok liter hideg ásványvíz sem hűti le igazán az embert, s ha a távoli Afrika belsejéből a Nílus életet adó vize nem csordogálna évezredek óta – gondolom egy pálmafa alatt üldögélve -, itt a sivatagi homok borítana be minden élő és élettelen.

A művészien illusztrált korántartót nézegettük, a fatáblákra festett sorokat böngéztük: „Aki jóra valóan cselekszik, az a maga hasznára teszi, és aki rosszat tesz, az a maga kárára cselekszik.”

A Nílus felől enyhe szellő érkezett, simogatta arcunkat.

6. BALI

A szennybe fulladó tenger Tiltás a próbálkozásoktól

Ha nem Bali lenne a világ legszebb csücske, most olyan szomorú lennék!

Egészségem megóvása érdekében minden további próbálkozást abba kellett hagyni. S hogy a bűt feledjük, férjem ide hozott, a világ e távoli és gyönyörű pontjára, ahová már régóta vágyódott.

S kezdtem azt hinni, hogy lehetséges, hogy mégis van élet a baba utáni sóhajtásokon túl is.

A naplózást is egyre jobban kezdtem élvezni:

„Földünk összterülete 150 millió km^2 , míg a három óceán – Atlanti-, Csendes-, Indiai-óceán – melléktengereivel együtt összesen 360 millió km^2 . Közülük az Atlanti-óceán ugyan nem a legnagyobb, kerekén csak 100 millió km^2 , mégis óriásinak tűnik, ha összehasonlítjuk a 44 millió km^2 területű Ázsiával, mely legnagyobb földrészünk, és a mindössze 10 millió km^2 alapterületű, az óceáni méretekhez képest parányi Európával, mely a tengeri környezetvédelem egyik központja.” – olvastam Bali felé útközben a Malaysian Airlines magazinjában.

„Az Atlanti-óceán a legsósabb a három óceán közül. Az óceánok és melléktengerek vizének a színe összefügg a sótartalommal és a hőmérséklettel. Minél sósabb a tengervíz, annál sötétebb kék a színe, s a két legsötétebb kék szín az egyenlítő két oldalán található sómaximummal függ össze.

Ugyanezért kék a Földközi-tenger is. Minél kisebb a tengervíz sótartalma, annál jobban elhalványodik a színe. A tengervíz színének a hőmérséklettől való függését abban látjuk, hogy a hideg a zöld szín felé, a meleg pedig a kék szín felé hajlik. Ezért üt el olyan láthatóan a hideg Labrador-áramlás zavaros szürkészöld színe a meleg Golf-áramlás kékes vízsínétől. Természetesen mindehhez az ég színe is hozzájárul. A Földközi-tenger örökké kék ege nyíl-

vánvalóan csak erősíti a tengervíz kékjét, viszont a magasabb szélességek felhői, ködfüggönyei és esőfátylai szűrítik a tengervizet.

De nemcsak ezek a hatások, hanem egyre inkább a különböző szennyeződések is megváltoztatják a tengerek színét. Az Afrikát megkerülő szupertankhajók műszaki szempontból tökéletesek ugyan, mégis gyakran előfordul, hogy egy adott helyen elpusztítva az élővilágot, több százezer tonna olaj ömlik a tengerbe. Nem túlzás az állítani, hogy szinte mindig látni valahol hajót, amelyikből éppen ömlik vagy jobb esetben szívárog az olaj.

Egyes szakirodalmi adatok szerint több mint hatszáz madár- és emlősállat-fajt fenyeget a közvetlen kipusztulás veszélye, de ha ehhez a halakat, a kételtűeket, a puhatestűeket is hozzászámítjuk, ez a szám még az ezret is meghaladja.

Az a hír is szemléletbeli hiányosságról tanúskodik, miszerint például Franciaország az Amoco Cadiz nevű tankhajó katasztrófája következtében mintegy negyedmillió tonna kőolajat vesztett, mert az mind a tengerbe ömlött. De vajon ki tudná fölbecsülni, hogy milyen pusztítást végzett a kiömlött olaj a tenger élővilágában?

ENSZ-adatok szerint százhusz nagy partmenti város szennyvizének kilencven százaléka tisztítatlanul ömlik a tengerbe. A Földközi-tenger körül százmillió ember él, és évenként százmillió turista keresi fel a fürdőhelyeket. A halászflokkok mintegy nyolcszázezer tonna halat adtak az élelmiszeriparnak. Ezt a fogásmennyiséget az ezredforduló után feltehetően növelni kell, hisz a lakosság várhatóan kétszázmillióra növekszik majd. De képes lesz-e a haldokló tenger eltartani a partján élő embereket? A jelek szerint aligha. A fertőzött víz már ma is a vírusos májgyulladást, vérhast, tífuszt, egyes helyeken kolerajárványt okoz. A tengerészek nemzetközi egészségügyi könyvecskéjében is időről időre rendszeresen ellenőrzik a tífusz, a tetanusz, kolera, himlő, sárgaláz elleni védőoltás beadását, dátumát igazoló bejegyzéseket. A tengerparti államok – természetesen nemcsak a saját érdekükben – egyre szigorúbb előírásokat vezetnek be. Így lépett életbe a görögök új környezetvédelmi törvénye, mely a vízszennyezés minden területére kiterjed. Az előírások ellen vétőknek ötvenmillió drachmáig terjedő pénzbírság mellett a börtönbüntetéssel is számolni kell. A törvény a

görög és a külföldi hajókra, a tenger és a parti területek szennyezőire egyaránt kiterjed.

A tenger védelmére már a század elején hoztak rendeleteket. Azóta számos további radikális intézkedéssel kísérelték megóvni a tengerek, óceánok vizét és élővilágát.

7. BALI ÉS JÁVA

Örökbefogadás

Nyáron elindultunk a hosszú útra!

Tavaly karácsonykor, amikor férjem azt találta mondani, hogy örökbefogadhatnánk egy gyermeket, nagyon felpörögtek körülötünk az események.

– Indonéz kisbabát! – vágyakozóan néztem rá.

Korábban is felvetette már, hogy örökbefogadhatnánk egy gyermeket, de akkor, miközben éppen mostam, úgy elkezdtem sírni, hogy csak szipogni tudtam:

– Egy vietnámit.

S mivel nagyon sírtam, azt hitte, hogy ezt a kérdést többet nem szabad feszegetnie. Nem is beszélt róla sokáig, s az elképzelésre én sem tértem vissza.

Karácsonykor azonban újra megkérdezte, hogy nem akarnék-e valakit örökbefogadni, s azt feleltem neki, hogy egy indonéz kisleány örökbefogadását nagyon szeretném, s ő akkor értette meg, hogy korábban, a vietnámi baba örökbefogadását is komolyan gondoltam, s csak a meghatódottságtól sírtam.

Néztem kifelé a repülőgép ablakán, s a karácsony óta eltelt hónapokra gondoltam.

Férjem először telefonon beszélt a budapesti indonéz nagykövetséggel, s a nagykövet asszony titkársága arra kérte őt: örökbefogadási szándékunkat faxon vagy levélben jutassuk el a nagykövetségre, de a magyar hatóságok engedélyét is szerezzük be.

Van-e a két ország között gyermek örökbefogadását engedélyező vagy tiltó megállapodás?

Karácsony után, december 27-én férjem faxon levelet küldött a Külügyminisztériumba, a Nemzetközi Jogi Főosztály vezetőjének.

„Tisztelt Főosztályvezető Úr!

Engedje meg, hogy bemutatkozzam, és feleségemet is bemutassam...

Előző házasságomból – feleségem meghalt – született kislányunk 12 éves. Közös gyermekünk – minden orvosi segítség ellenére – nem született. Ezért szeretnénk egy kisleányt – külföldről örökbe fogadni. S. S. K. nagykövet asszonytól biztatást kaptunk az örökbefogadás felkarolására.

De kérem is, hogy a Magyar Köztársaság részéről engedélyt kérjünk.”

Férjem még ugyanezen a napon angol nyelvű kérelmet küldött S. S. K. nagykövet asszony őminenciájára részére, és Indonéziába, Őminenciájára Sultan H. Őfelségének, a jogakartai szultánnak, az örökbefogadás engedélyezése ügyében.

Külföldről történő örökbefogadás tárgyában a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma Nemzetközi Jogi Főosztályáról válasz érkezett, január 6-i keltezéssel:

„Hivatkozással a fenti tárgyban 2002. december 27-én kelt megkeresésére az alábbiakról szeretném tájékoztatni.

A külföldi állampolgárok magyarországi örökbefogadásával kapcsolatban az Egészségügyi-, Szociális és Családügyi Minisztérium Gyermek és Ifjúságvédelmi Főosztálya Gyámügyi Osztályának van hatásköre intézkedni, melynek vezetője Dr. F. L. osztályvezető.

Kérem, hogy az ügyben szíveskedjék az osztályvezető úrhoz fordulni. A Gyámügyi Osztály levelezési címe: 1054 Budapest, Akadémia u. 3.

Aláírás: H-né Dr. F. M. főosztályvezető”

Férjem január 8-án elküldte a levelet a megjelölt címre, s onnan az iktatószámmal ellátott válasz, január 30-i keltezéssel érkezett meg:

„Indonéz állampolgár gyermek örökbefogadása esetén, magyar állampolgár örökbefogadó szülő számára irányadó, hatályos magyar jogszabályról, a házasságról, a családról és a gyámságról rendelkező 1952. évi IV. törvényben, valamint a 149/1997. (IX.10.) Korm. rendeletben megfogalmazottakról – kérésére – a következőkben tájékoztatom:

A gyámhivatal a külföldi állampolgár gyermek örökbefogadásának engedélyezésére irányuló kérelem elbírálása előtt, a gyermek személyes (külföldi) jogának figyelembevételével megvizsgálja

az örökbefogadás feltételeit, és beszerzi a gyermek állampolgársága szerinti ország illetékes hatóságának az örökbefogadására vonatkozó jóváhagyását.

Külföldi állampolgár gyermeknek magyar állampolgár által történő örökbefogadását a magyar illetékes hatóság engedélyezi, ha a gyermek személyes joga nem tiltja a külföldi állampolgár általi örökbefogadást, illetve nem támaszt olyan feltételt, amely a hatályos magyar joggal, a gyermek érdekével ellenkezik.

Az 1952. évi IV. törvény 47§ (1) bekezdése általános szabályként a következőkről rendelkezik:

„Örökbefogadó csak az a teljesen cselekvőképes, nagykorú lehet, aki – külön jogszabályban meghatározott – örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vett, és személyisége, valamint körülményei alapján – a gyámhivatal örökbefogadás előtti eljárása során hozott határozata értelmében – a gyámhivatal örökbefogadása előtti eljárása során hozott határozata értelmében – alkalmas a gyermek örökbefogadására, továbbá a gyermeknél 16, legfeljebb 45 évvel idősebb. A rokonai illetve a házastársi örökbefogadás esetén a korkülönbségtől, illetve felkészítő tanfolyam elvégzésétől el kell tekinteni.”

Aláírás: Dr. F. L. osztályvezető”

– Tehát lehet! Az indonéziai örökbefogadás járható út! – s most csak erre tudtunk figyelni a levél elolvasásakor. Arra, hogy még mi vár ránk, nem gondoltunk.

Hogy felkészítő tanfolyamra kell majd járni és a többi elintézendő akkor lényegtelen apróságnak látszott.

A levelet azonnal eljuttattuk az indonéz nagykövetségre, ahol néhány nap múlva, a régmúltat felidéző, faburkolatú, patinás bútorokkal elegánsan berendezett követségi palota fogadótermében D. P. konzul úr és munkatársa, a barátságos és mindig segítőkész I. D. úr fogadott bennünket, s azt kérték, hogy a Magyar Köztársaság jakartai nagykövetségétől kérjük, hogy ajánljanak nekünk egy jogyakartai ügyvédet, s magyar közjegyző előtt pedig tegyünk nyilatkozatot, amelyben kijelentjük, hogy egy indonéz gyermeket örökbe fogadunk, s őt, mint a saját gyermekünket, Magyarországon felneveljük.

Egyszersmind közölték továbbá, hogy minden olyan engedélye és okiratra szükség lesz, amelyek egy magyarországi örökbefogadáshoz is kellenének, azokat azonban angolra lefordítva és hitelesítve kell majd becsatolnunk.

– Miért az indonéziai magyar nagykövettől kell ügyvédet szereznünk? – kérdeztem.

– Hogy az indonézek be ne csapják magukat – felelte I. D. úr magyarul.

Férjem március 7-én levelet küldött Jakartába, a magyar nagykövetnek:

„Tisztelt Nagykövet úr!”

Szeretnénk egy indonéz kisleányt örökbe fogadni. Az örökbefogadáshoz a magyar engedélyekkel már rendelkezünk, és a budapesti indonéziai nagykövetség támogatásáról biztosított bennünket. A szükséges okmányok lefordítását és hitelesítését intézzük éppen.

D. P. P. konzul úr javaslata alapján fordulok Önhöz. Szeretném elkérni Nagykövet Úrtól egy Yogyakartában működő megbízható ügyvéd nevét és címét, akivel kapcsolatot tudnánk teremteni az örökbefogadással kapcsolatban.”

Férjem levele másolatát a Külügyminisztériumba, R. M. úrnak, a Konzuli Főosztály indonéz referensének faxon is elküldte, aki – később telefonbeszélgetésben – felajánlotta a segítségét, s azt be is tartotta.

*

A naplóírást most csak a férjem kedvéért hagytam abba.

Ő már járt erre felé, s éppen utazása jutott eszébe, miközben az osztrák Lauda-Air Boeing 747-es óriásgép széktámlái hátsó oldalain elhelyezett képernyőkön térkép jelent meg, melyeken nyíl jelezte, hogy Szumátra szigete fölött repülünk.

– Szumátra közelében, Belawan kikötője előtt horgonyon eltöltött két nap sem volt eseménytelen! – mondta. – Az óceánjáró közelében a parti vízből cölöpépítmények magasodtak ki.

– Ez melyik hajó volt? – kérdeztem. Férjem ugyanis – mivel a magyarországi pártállami időkben nehéz volt útlevelelhez és valutá-

hoz jutni, s hogy kultúrtörténeti munkájához anyagot gyűjthesen –, fiatal korában beállt tengerésznek, és tengerészkadét volt, először magyar, majd később német kereskedelmi óceánjárókon.

– Az Adyn.

– Hát nem a Philemonnal jártál a Csendes-óceánon?

– De. Csakhogy most az Indiai-óceán felől közelítjük meg az indonéz-szigetvilágot.

– Aha – bólintottam. Nem kellett volna közbeszólnom! – gondoltam. – Folytasd, kérlek, amibe belefogtál!

– Látni fogod: Indonéziában kedvelt építkezési mód, hogy tavak vagy folyók partján, vagy mocsarak fölé, a víz medrébe vert cölöpökre lakóépületeket építenek. Már az őszember így védekezett a vadállatok, s a folyók mentén az áradások ellen! – mesélte, miközben kortyolta a hűtött Heinekent, egyiket a másik után, s a söröket a stewardess mindig mosolygó arccal tette le elé. Láthatóan nem haragudott azért, mert ingáznia kellett férjem ülőhelye és a bárpult között.

– Van mi elől a víz fölé húzódniuk az itt élő embereknek, mivel a tengerben csak úgy hemzsegek a kétszínű tengeri kígyók – folytatta a férjem. – Esős, monszun-évszak volt, erősen tűzött a nap, és felüdülést jelentett a gyakran eleredő meleg eső.

Tengerésztársaimmal, terepjárásra is alkalmas gépkocsival, Medan városa felé indultunk, és megközelítettük az őserdőt. A dzsungel örökzöld. A fák sűrű lombja kevés fényt bocsát át, gyepszintje alig alakult ki, sok a lián és az orchidea. Békés nézelődésünk majdnem balesettel végződött, mert észrevétlenül egy nagy skorpió közelébe kerültem, s csak a véletlen szerencsének köszönhettem, hogy a csípést elkerültem. Faággal a földhöz szorítottam, és elpusztítottam a félelmetes példányt. Egy közeli fa ágán orangután pillantottam meg: jól megtermett méretét másfél méterre becsültem. Az állat végtagjai feltűnően hosszúak voltak, koponyája az emberszabású majmok között a leginkább hasonlított az emberéhez.

Közben eleredt az eső, és zuhatagokban szakadt a víz, tömött esőfalat húzva a gépkocsi elé. Meg is kellett állnunk. A környéki lakosok a cölöpökre épített bambuszházak előtt ruhájukat ledobva fürdöztek az esőben. A batak nők egyúttal a levetett ruhá-

kat is kimosták, mások a esővíz frissítő hatását élvezték, vagy szaladgáló gyerekeik után rohantak.

– Balin, remélem, nem fog esni.

– Nem. Száraz évszak van.

Megnyugodtam. S érdeklődéssel hallgattam tovább férjemet:

– Medan városában többször fölkerestem azt a kereskedőt, akinek boltjában a legszebb, Baliról szállított ében- és szantálfa faragásokat lehetett megcsodálni, s az európai árakhoz képest olcsón megvenni. Íróasztala fölött – vagyoni helyzetéről árulkodó – mekkai zarándoklat emlékét felidéző, falra akasztott, bekeretezett márványlap lógott, s azon vésett, és aranyozott betűkkel írott Korán-sorok csillogtak: „Mi Allahnak vetjük alá magunkat.”

A kereskedő boltjában akár órákig is lehetett alkudozni. Alku nélkül ugyanis komolytalan az üzletkötés. Alkalmazottja Balin született kínai, aki hinduk között töltötte gyermekkorát: a szobrok is, amelyek az üzletben megvásárolhatók, a Trimurti, azaz a hindu istenhármas: Brahma, Visnu és Siva alakjait ábrázolták.

Az egyik asztalon a Dalok Könyve keltette fel a figyelmemet. Konfuciusz ebben a művében gyűjtötte össze feljegyzéseit. A kínai felolvasott a kötetből, ismertette a kínai szóírást, mely szimbolikus képekből és képcsoportokból áll. E gyakorlat szerint két fa jelenti az erdőt, a madár és a száj együtt ábrázolása pedig az éneket.

Az írásjelek száma mintegy ötvenezer, de a fogalmakat ma már két vagy több jel kapcsolatával jelölik. Az állandóan használt jelek száma háromezerre csökkent. Az írásjelek képekből származnak ugyan, de a sok változás miatt már nem ismerhető fel, hogy mit ábrázolnak. A világ egyik legrégebbi írásrendszere ezért nehezen tanulható meg, és a megismerése hosszú időt vesz igénybe. A kínai írást oszlopokban írják, fentről lefelé, az oszlopok pedig jobbról balra haladnak.

A rádió eközben jávai zenét sugárzott, mely az indonéziai zene legjellegzetesebb típusa: kifejezetten zenekari művészet.

A kereskedő élvezettel hallgatta a muzsikát, mely hatással volt Debussy és Orff művészetére is.

Férjem, ha belelendült, szeretett beszélni, de be kell vallanom, hogy én pedig lelkes hallgatója voltam, és vagyok mindig.

– A Korán nyelve az arab – folytatta – s fontos jellemzője, hogy jobbról balra tart. Az iszlám születése előtt a sémi nyelvek déli csoportjához tartozott, s csak beszélt nyelv volt. A szavak túlnyomó többsége három gyökhangból áll, s képzőhangokkal bővíthető. A k, t, b gyökhangok, s használatuk: katab – írni, kitáb – irat, könyv; kátib – író; maktaba – könyvtár; maktúb – levél.

*

Férjem lassan elcsendesedett. Zenét hallgatott, miközben a térképeket nézegette, én pedig folytattam a naplóírást.

Március 19-én felkerestük a lakóhelyünkhöz közeli közjegyzőt, aki hosszú könyörgés után végre hajlandó volt nyilatkozatunkat elkészíteni. Soha külföldi örökbefogadással kapcsolatosan iratot nem készített még, s ezért akadékoskodott.

Nehéz ösvényt vágni ott, ahol sűrű és áthatolhatatlan az őserdő!

„Nyilatkozat

Az indonéz kisiút örökbe fogadjuk, és őt úgy neveljük fel, mint gyermekünket, budapesti otthonunkban, Magyarországon, Európában, miközben indonéz állampolgárságát is megtartjuk.”

A néhány soros okiratért négyezer forintot fizettünk.

– Sordíja jobb, mint az enyém! – mondta a férjem, kint a körúton, de mégis inkább örültünk, hogy egyáltalán elkészítette, lepecsételte és aláírásainkat hitelesítette.

Március tizedikére időpontot kaptunk a Fővárosi TEGYESZ (Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat) munkatársától, aki örökbefogadási kérelmünket jegyzőkönyvben rögzítette, s közölte: mikor kell megjelennünk pszichológusuk vizsgálatán, hogy írásban fordul háziorvosunkhoz, s egészségi állapotunkról részletes betekintést kér. Az erre a célra készült, orvosi titoktartás alól felmentést biztosító nyomtatványt ki is töltöttük. A jogtanácsos tájékoztatót bennünket még arról, hogy családgondozójuk telefonon fog keresni bennünket, s egy megbeszélt időpontban, környezettanulmány készítése céljából lakásunkban látogat meg minket.

A felvett jegyzőkönyv tartalmazta adatainkat, s azt is, hogy egy indonéz kisiút szeretnénk örökbefogadni.

És rövid tájékoztatást is kaptunk az örökbefogadásról.

Az örökbefogadás célja az, mondták, hogy mi, mint örökbefogadók, valamint rokonaink és az örökbefogadott között családi kapcsolatot létesítsünk, és elsősorban az olyan kiskorú családi nevelését biztosítsuk, akinek a szülei nem élnek, vagy akiket szüleik megfelelően nevelni nem képesek.

Örökbefogadók csak akkor lehetünk, ha örökbefogadási tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vettünk, és személyiségünk, valamint körülményeink alapján – a gyámhivatal örökbefogadás előtti eljárása során hozott határozat értelmében – alkalmasnak találtattunk a gyermek örökbefogadására, további a gyermeknél legalább 16, legfeljebb 45 évvel idősebbek vagyunk. Házasságban élünk, s mivel abban élünk, a mi esetünkben a fiatalabb házastárs életkorát kell alapul venni, tehát az enyémet. Ennek alapján mi újszülöttet is örökbefogadhatunk.

Nem fogadhat viszont örökbe az, aki a szülői felügyeleti jog megszüntetését, vagy a közügyek gyakorlásától eltiltást kimondó jogerős bírósági ítélet hatálya alatt áll. A gyámhivatal a gyermek érdekében elsősorban a házasságban élő örökbefogadók által történő örökbefogadást engedélyezi.

– Örökbefogadni csak kiskorú személyt lehet! – nézett ránk az előadó. – Önök hány évesek?

– Férjem negyvenöt, én harminchárom.

– Az örökbefogadott személyt az örökbefogadás fennállása alatt csak az örökbefogadó házastársa fogadhatja örökbe – az előadó folytatta tájékoztatását. – Az örökbefogadott önkkel, és az önök rokonaival szemben az örökbefogadott gyermekének a jogállásába lép. Az örökbefogadott gyermek az önök családi nevét viseli.

Örömtől sugárzó arccal hallgattam a szavait.

– Először az örökbefogadás előtti eljárásról, majd az örökbefogadást engedélyező eljárásról tájékoztatom önöket! – nézett ránk. – Az örökbefogadás előtti eljárást az önök kérelmére csakis kizárólag a lakóhelyük szerint illetékes Területi Gyermekevédelmi Szakszolgálat (továbbiakban Szakszolgálat), tehát mi, készítjük elő. A Szakszolgálat önöket nyilatkoztatja és írásban tájékoztatja az örökbefogadás feltételeiről, és arról, hogy az általunk meghatározott

helyen és időpontban vizsgálaton, illetve tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon kell megjelenniük, valamint arról, hogy családi és lakáskörülményeiről a helyszínen győződünk meg.

A jelentkezés időpontja az irányadó az örökbefogadásra várakozók sorrendjébe történő besorolásnál, tehát a mai nap.

– Milyen vizsgálatok szükségesek? – tette fel a kérdést, s válaszolt is rá.

„1. Az orvosi vizsgálatnál a háziorvosnak – szükség esetén a szakorvosnak – arról kell nyilatkoznia, hogy önök nem szenvednek: a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékoságban; súlyos pszichotikus zavarban; alkohol-függőségben; kábítószerfüggőségben valamint olyan betegségben, amely miatt – akár időszakosan is – akadályozott a gyermekről való gondoskodás, illetve amely a gyermek fejlődését veszélyezteti.

2. A pszichikai alkalmassági vizsgálat során kívánjuk feltárni az örökbefogadási motivációjukat, valamint azt, hogy az önök helyzete, életkora és személyisége, továbbá a gyermek nevelésével kapcsolatos elképzeléseik előreláthatóan biztosítják-e az örökbefogandó gyermek harmonikus fejlődését, felnővekedését.

3. A környezettanulmány elvégzése során – mely az önök lakóhelyén készül – azt vizsgáljuk meg, hogy a családi- és lakáskörülmények alkalmasak-e gyermek örökbefogadására, valamint – lehetőség szerint – ekkor történik meg az együtt élő családtagok meghallgatása is.

Ha az alkalmassági vizsgálaton, illetve tanácsadáson és a felkészítő tanfolyamon nem jelennek meg, és távolmaradásuk oka nem indokolható, illetőleg a környezettanulmány elvégzését nem teszik lehetővé, kérelmüket visszavontnak kell tekintenünk, és az eljárást meg kell szüntetnünk.”

Ezután a gyámhivatal eljárásáról adott tájékoztatást.

– A Gyámhivatal az önök alkalmassága kérdésében a házi orvosi igazolás, a szakszolgálat által megküldött szakvélemény és javaslat, az örökbefogadás előtti tanácsadás és felkészítő tanfolyam eredményes elvégzését igazoló okirat, a környezettanulmány, az önök meghallgatása, valamint szükség szerint egyéb bizonyítékok alapján dönt. Alkalmatlanság megállapítása esetén új eljárás a határozat jogerőre emelkedésétől számított egy éven belül nem in-

dítható. Alkalmasság megállapítása esetén a Gyámhivatal jogerős határozata alapján a Szakszolgálat felveszi önöket saját nyilvántartásába és – a hozzájáruló nyilatkozat birtokában – továbbítja az önök adatait az országos nyilvántartás számára. A gyámhivatal határozata annak jogerős emelkedéstől számított két évig érvényes, kivéve, ha az érvényességi időn belül örökbefogadási eljárás jogerős befejezésére került sor. Ez utóbbi esetben a határozat érvényességi ideje az örökbefogadás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedésének napjával megszűnik. Amennyiben két éven belül nem kerül sor örökbefogadásra, a határozat érvényességi ideje az érvényességi idő lejártát megelőzően benyújtott kérelemre, illetve a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatára legfeljebb egy évvel meghosszabbítható, feltéve, hogy azok a körülmények, amelyekre tekintettel az alkalmasságot megállapították, nem változtak. Ha a kétéves érvényességi idő lejártakor folyamatban van az örökbefogadási eljárás, a határozat érvényességi ideje meghosszabbodik az örökbefogadási eljárás jogerős befejezéséig.

– S ha az örökbefogadás időben elhúzódik? – kérdeztem.

– Amennyiben a meghosszabbított érvényességi idő lejártáig sem kerül sor örökbefogadásra, az örökbefogadás előtti eljárást – az örökbefogadás előtti tanácsadás és felkészítő tanfolyam kivételével – az önök kérelmére meg kell ismételni.

Zúgott már a fejem, de türelmesen hallgattam. Férjemre néztem, hogy ő bírja-e még?

Látszott rajta, hogy nem bírja. Csak jelen van a teremben.

– Ha kiakadunk, azt fogják mondani, hogy nem vagyunk alkalmasak! – súgta a fülembe.

– Az önök alkalmasságának megállapítása után tájékoztatja a szakszolgálatot, ha a lakóhelyükben, családi állapotukban, továbbá személyi és életkörülményeikben változás következett be. A nyilvántartást vezető szakszolgálat a lakóhelyváltozásról értesíti az alkalmasságot megállapító gyámhivatalt. A gyámhivatali határozat érvényességi idejének leteltével, ha önök az alkalmasság megállapítása iránt ismételt kérelmet nem terjesztettek elő, adataikat töröljük a nyilvántartásból, erről értesítjük az országos nyilvántartást és tájékoztatjuk önöket is.

– Köszönjük.

Férjem akkor is tud megfelelő időben megszólalni, ha nem figyel?

– Az alkalmasság felülvizsgálatáról is szólnom kell – folytatta az előadó. – Amennyiben az önök családi állapotában, személyi és életkörülményeiben az alkalmassági határozat érvényességi időtartama alatt változás következik be, a gyámhivatal az önök alkalmasságát a bejelentést követően haladéktalanul felülvizsgálja. Lakóhelyváltás esetén a felülvizsgálatot az örökbe fogadni szándékozó személy új lakóhelye szerint illetékes gyámhivatal végzi. Ha a családi állapotban, személyi és életkörülményekben következik be változás a szakszolgálat véleményének kialakítása érdekében az örökbe fogadni szándékozó személyt ismételt alkalmassági vizsgálaton való megjelenésre hívja fel, lakóhelyváltás esetén pedig beszerzi a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálatnál kezelt iratokat és környezettanulmányt készít.

A gyámhivatal a felülvizsgálat eredményeként az alkalmasság fenntartásáról vagy az örökbefogadásra való alkalmatlanságról határoz. Ha a gyámhivatal az alkalmasságot fenntartja, az alkalmasságról szóló eredeti határozat érvényességi ideje nem változik. Az alkalmasságot fenntartó határozat érvényességi ideje nem változik. Az alkalmasságot fenntartó határozat alapján az örökbe fogadni szándékozó személyt a korábbi lakóhely szerinti szakszolgálat törli nyilvántartásából, a lakóhely szerinti szakszolgálat – az eredeti nyilvántartásba vétel időpontjával – nyilvántartásba bejegyzi, az országos nyilvántartás pedig az adatokban bekövetkezett változásnak megfelelően veszi nyilvántartásba.

– Mennyi a várakozási idő? – kérdeztem.

– A Szakszolgálat a várakozási idő alatt félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozót, és tájékoztatja kérelme teljesülésének esélyeiről, a felkészítés lehetőségeiről. A Szakszolgálat az örökbefogadásra alkalmas személyeket – amennyiben ezt igénylik – felkészítik az örökbefogadásra. Egy szakmai team, melynek tagjai a szakszolgálat munkatársai, a gyermek gyámja és gondozója, feladata a nyilvántartásba szereplő örökbeadható gyerekek számára, a nyilvántartásban szereplő örökbe fogadni szándékozók körül – a nyilvántartási sorrend figyelembevételével – a legmegfelelőbb örökbefogadó szülő kiválasztása. A team döntéséről az örökbe

fogadni szándékozó személyt a Szakszolgálat családgondozója értesíti, valamint részletes tájékoztatást ad a kiválasztott gyermekről. Mindezek ismeretében, ha az örökbe fogadni szándékozó találkozni kíván a gyermekkel, a családgondozó megszervezi a kérelmezőnek a gyermekkel való személyes találkozását. Az ismerkedés, barátkozás mindaddig tart, amíg a gyermek és a leendő örökbefogadó között az érzelmi kötődés ki nem alakul, valamint szükséges, hogy a gyermek gondozását biztonsággal el tudja látni.

Ezután az örökbefogadást engedélyező eljárás került szóba.

– Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás az örökbe fogadni szándékozó személy és a gyermek, illetve törvényes képviselője egyetértő, kölcsönös kérelmére indul. A gyámhivatal a szükséges iratok becsatolását követően (az örökbefogadó részéről: alkalmassági határozat, jövedelemigazolás, születési és házassági anyakönyvi kivonat) a kérelem benyújtását követő tizenöt napon belül dönt a gyermeknek az örökbe fogadni szándékozó gondozásába történő kihelyezéséről.

– Meddig tart a gondozási idő?

– A kötelező gondozási idő minimum harminc nap. Az örökbe fogadni szándékozó lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek esetében pedig a szakszolgálat családgondozója figyelemmel kíséri a kihelyezett gyermek gondozását, a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, a gyermek családba történő beilleszkedését és a Gyámhivatal által kitűzött határidőre megküldi az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát. Az örökbe fogadni szándékozó személy a hozzá örökbefogadási szándékkal kihelyezett gyermek gondozásáról, tartásáról saját költségén köteles gondoskodni. Az örökbefogadási szándékkal kihelyezett gyermek a gyámhivatal kötelező gondozási időre történő kihelyező határozatában megállapított időtartam eredményes eltelte után is az örökbe fogadni szándékozó személynél maradhat az örökbefogadási eljárás befejezéséig. A gyámhivatal a kötelező gondozási idő eltelte után nyilatkoztatja az örökbe fogadni szándékozó személyt az örökbefogadási szándéka fenntartásáról. A gyámhivatal az örökbefogadás engedélyezéséről az erre irányuló kérelem előterjesztésétől számított hatvan napon belül dönt, kivéve, ha az elrendelt kötelező gondozási idő az egy hónapot meg-

haladja. Ebben az esetben a gondozási idő lejártát követő harminc napon belül kell a döntést meghozni. Az örökbefogadás az engedélyező határozat jogerőre emelkedésével lép hatályba.

Az előadó a NYÍLT ÖRÖKBEOFAGADÁS speciális szabályait is ismertette.

– A nyílt örökbefogadás előmozdítása érdekében működési engedéllyel rendelkező közhasznú szervezet örökbefogadást elősegítő tevékenységet folytathat.

Szolgáltatási körébe tartozik:

- családgondozás keretében végzett tanácsadás és segítségnyújtás a szociális válsághelyzetben lévő várandós anya számára,
- családok átmeneti otthonában biztosított ellátáshoz való hozzájutás szervezése,
- örökbe fogadni szándékozó felkészítése az örökbefogadásra,
- a vérszerinti szülő és az örökbe fogadni szándékozó kapcsolatfelvételének előkészítése,
- kérelemre az örökbefogadás engedélyezését követően a vérszerinti szülőnek és az örökbefogadónak történő segítségnyújtás és tanácsadás.

A szolgáltatást kizárólag Magyarországon élő, magyar állampolgárságú vérszerinti szülő és örökbe fogadni szándékozó személy közötti kapcsolat létrehozására irányulhat.

A közhasznú szervezet szakmai vezetője írásban megállapodást köt a szolgáltatás nyújtására az érvényes alkalmassági határozattal rendelkező örökbe fogadni szándékozó házaspárral.

Nem említettük itt, hogy az Alfa Szövetség aktivistája telefonon keresett meg bennünket, és örökbefogadási erőfeszítésünkhöz minden segítségüket felajánlották.

Hallgattuk tovább a tájékoztatást.

– Nyílt örökbefogadás esetében az eljárást lefolytató gyámhivatal az örökbefogadót, az örökbefogadandó korlátozottan cselekvőképes gyermeket és a vérszerinti szülőt együttesen, tárgyalás keretében köteles meghallgatni.

Nyílt örökbefogadás esetén a szülő hozzájáruló nyilatkozatának megtételével szünetel szülői felügyeleti joga. Ezt a gyámhivatal – legkésőbb a gondozásba történő kihelyezésről szóló – határozat-

ban állapítja meg, ezzel egyidejűleg a gyermek részére a örökbefogadót gyámul kirendeli.

– Ó, ha már ott tartanánk! – sóhajtottam fel.

S az élet tennivalókban bővelkedve zajlott tovább.

Március 17-én levél érkezett az indonéz nagykövetségről. D. P. konzul úr elküldte azt az angol nyelven írt jegyzéket, mely pontosan felsorolta: milyen iratok beszerzése szükséges az indonéziai örökbefogadáshoz külföldiek számára.

A listát elolvasni is sokáig tartott, hát még beszerezni mindegyiket!

– Anyám, add el a házat! – nézett rám a férjem, miközben fordított, és mondta, mondta a beszerzendő iratok neveit.

– A gyermeket örökbefogadni szándékozónak Indonéziában a kormány által rendeletben szabályozott előírásokat kell figyelembe venniük. A Szociális Minisztérium ügynökségeket jelölt ki az örökbefogadások végrehajtására. A yogyakartai ügynökség neve: Yayasan Sayap Ibu.

Feszülten figyeltem.

– Felsoroljuk azokat előírásokat, amelyeket a külföldieknek követniük kell!

Férjem sorolta az előírásokat:

1. Kapcsolatfelvétel árvaházzal. Yogyakartában a Sayap Ibu Alapítvány. Vezetője: Mrs. Utaryo. Az örökbefogadás bejelentését követően szociális munkás környezettanulmányt készít, s ennek a jelentésnek az örökbefogadás motivációját és az örökbefogadó szülők alkalmasságát is tartalmaznia kell.
2. Az örökbefogadandó szülőknek 25-45 éves kor közöttieknek kell lenniük (a férj legfeljebb 45, a feleség legfeljebb 40 éves korú lehet)
3. A házaspárnak öt éve házasnak kell lennie
4. A házaspár Indonéziában rezidens legyen, vagy tartózkodási engedéllyel legalább két évet Indonéziában már eltöltött
5. A házaspárnak gyermektelennek kell lenni
6. A házaspárnak hívőnek kell lenni
7. A házaspárnak meg kell jelenni az indonéziai bíróságon

Férjem olvasta tovább a tudnivalókat.

8. A Sayap Ibu Alapítvány állapítja meg az alkalmasságot, amelyhez az alábbi iratokat kell beküldeni a Szociális Minisztériumba:
9. A kiállító hatóság szerinti ország indonéziai nagykövetsége által hitelesített házassági anyakönyvi kivonat
10. A kiállító hatóság szerinti ország indonéziai nagykövetsége által hitelesített születési anyakönyvi kivonatok
11. Közeli hozzátartozók levelei, amelyben kijelentik, hogy az örökbefogadó szülőket alkalmasnak tartják indonéz gyermek örökbefogadására
12. A férj és a feleség orvosi alkalmasságának igazolása örökbefogadásra
13. Kórházi igazolás a jelöltek valószínűsíthető gyermektelenségéről
14. Jövedelemigazolás
15. Erkölcsei bizonyítványok
16. Családi fotók otthonukról és környezetükről
17. A férj és feleség három-három fotója
18. Az örökbefogadást kérelmező szülők nyilatkozata arról, hogy lakáscímüket, s annak megváltozásait az indonéziai követségen bejelentik
19. Indonéz gyermek örökbefogadásának motivációja
20. Lakcímigazolás
21. A kérelmezők útlevelei címlapjainak másolata
22. A kérelmezők dzsakartai nagykövetségének nyilatkozata arról, hogy az örökbefogadandó gyermek, szüleivel együtt történő hazatérése után, nem lesz automatikusan magyar állampolgár

Férjem hozzátette még, hogy valamennyi dokumentumot angolul kell benyújtani a Sayap Ibu Alapítványhoz, ahol Bahasa indonéz nyelvre fordítják le azokat.

A konzuli tájékoztatás ismertette a további ügyintézés menetét.

1. A fent felsorolt dokumentumok beérkezése után a Szociális Minisztérium engedélyezi az Alapítványnak a gyermekválasztást, ha a kérelmezők legalább két és fél éve Indonéziában tartózkodnak már.

A jelentkezők ekkor lesznek fogadott szülők. S hat hónap múlva kell megjelenniük a bíróság előtt. Eközben egy alkalommal keresi fel a családot környezettanulmány készítése céljából a szociális munkás.

2. A hat hónap fogadott szülői időszakkal fejeződik be az előírt három év indonéziai tartózkodási idő, s kerül sor a bírósági döntésre, mely ítéletben mondja ki a szülői státuszt.
3. A szülők két hét múlva kézhez kapják a bírósági ítéletet
4. Az ítélet alapján kérhető útleveél a gyermek számára, amihez csatolni kell a gyermek születési anyakönyvi kivonatát, a szülők útleveit, a szülők lakcímgazolását, a nagykövetség igazolását arról, hogy a gyermek nem lesz automatikusan magyar állampolgár, s 50 000 indonéziai rúpia – 1500 Ft – kezelési költséget.

– Allah akbar! – férjem felsóhajtott, amikor a felsorolás végére ér. – Amire ezeket az iratokat beszerezzük, megvénülünk! És amire azokat le is fordítatjuk, ingünk és gatyánk is rámegy.

Rémülten néztem rá.

– Mibe kaptunk bele? Uramisten! – kérdeztem volna tőle kétségbeesésemben, de nem mertem.

Volt most nagyobb gondja az én szorongásomnál! A három éves indonéziai tartózkodás.

– Most mit csinálunk? – csúszott ki mégis a számon.

– Mivel?

– A kinttartózkodással?

Férjem nem szólt semmit. Váratlan és nehéz helyzetekben, amikor én azonnal sóbálvánnyá szoktam merevedni, mint Lóth arája, az őszövétségi történetben, s beszűkült tudattal, s depressziós ábrázattal bámulok a nagy semmibe, ő azonnal menekül próbál előre, a helyzetből igyekszik kimászni, s csak a vihar után, amikor a széljárás már csendes, akkor, de akkor sokáig és gondosan nyalogatja a sebeit.

Most is azonnal nyakába vette az ügyeket: cipelte, vitte, futott velük, szaladgált, telefonált, intézkedett, faxolt, e-mailezett, fizetett, mérgeződött, kiabált, udvarolt, kért, könyörgött, veszekedett, nevetett, anekdotázott, titkárnőknek udvarolt, dohogott, brummogott, mert ő valójában egy bozontos, hús- és lazacevő, simogatni-

való nagy maci, aki szereti a mézet, s az édes szavakat, de aki egyszersmind a prédára is lecsap, ha teheti, és ha szükséges, de nem a nagy mancsaival, hanem mennydörgő szavaival, és úgy, hogy azoktól a falak is bele tudnak remegni.

Szangvinikus ember, ahogy a nagy könyvben meg vagyon írva!

Egy napon aztán megszólalt:

– Adnak mentességet!

– Kik?

– Kik?! Ugyan kik?! Az indonézek!

– Ki mondta?!

– A nagykövetasszony. Kérelmezte Jakartában.

– S mi lesz, ha mégsem?

– Ha pénzed van, van mindened! – nézett rám, de úgy, hogy ezúttal is a tudomásomra hozza: ismét csak arról tettem tanúbizonyságot, hogy mennyire naiv vagyok.

Leszállás Balin

A repülőgép leszálláshoz készülődött, alattunk a végtelen nagy tengervíz hömpölygött.

Indonézia tizenháromezer szigete ékszerként teríti be a koralltengert, Ázsiától a Csendes-óceánig, ötezer kilométeres hosszúságban. Évszázadok óta bonyolódik a tengeri kereskedelem India és Kína között a Malaka-szoroson át, de Maluku mesés fűszerszigete is vonzotta az indiai, arab, holland kereskedőket.

Napjainkban Borneo (Kalimantan), Szumátra, Celebesz (Sulawesi), Bali, Lombok, Jáva, Irian Jaya számlálhatatlan természeti és kulturális látványossága csalogatja ide a turistákat.

Európából Balira a legolcsóbb repülőjáratokat a Malaysian Airlines működteti. Amikor Bécsből Kuala Lumpuron át Bali repülőtérén, Denpasarban, tizennyolc órás repülés után, az első lépéseket végre újra szárazföldön megtehetjük: a paradicsomi idillben, amely bennünket körülölelt, megfordult a fejemben, hogy aki Indiában, Ázsiában, és a Csendes-óceániai szigeteken szeretne egy időben feledhetetlen heteket eltölteni, annak elég Balira utaznia. Itt mindent megtalál! Hindu művészetet, építészetet, szobrokat, festményeket, lélegzetelállítóan szép fadarabokat, zenét, tánco-

kat, drámai jeleneteket a Ramajánából, gamelan zenekarokat, festői, trópusi tengerpartokat, szörfölésre alkalmas hullámokat, búvárkodásra csábító lagúnákat, masszázásra és más gyönyörökre csalogató balinéz lányokat...

– Egy éjszakát pihenünk, s holnap megyünk Jávára! – mondta a férjem.

Szállodai sofőrünk, Johand, protestáns hitre tért Irian Jaya-i pápua megjegyezte: – Sehol a világon nem jártam még, de tudom, hogy Isten a paradicsomot Balin teremtette!

Istenének egyedülállóságát megkérdőjelezni nem óhajtottam, Balin amúgy is békésen megférnek egymással a többségben lévő hinduk a keresztényekkel és az iszlámhitűekkel, akik a Korán tanúsága szerint a paradicsomban majd csordogáló patakokkal átszelt zöldellő kerteket kapnak jutalmul Allahtól.

Johand arról mesélt, hogy Kuta – Bali leglátogatottabb tengerparti fürdőhelye – környékén pici, bambuszfedelű, téglából épült házban él családjával.

Megérkeztünk a szállodába. Kuta központjában található a Hotel Kuta Aman Gati, egy trópusi erdő hangulatát árasztó parkban, pálmafák, hibiszkuszok, oleanderek, mangófák, orchideák között emelkedő épületeivel, amelyek körülveszik a kertet. A park közepén helyezkedik el egy bambusznáddal fedett, oldalt nyitott étterem és kávéház, s egy mellette kialakított, pálmafáktól árnyékolt úszómedence, aminek közepén parányi „szigeten” hibiszkuszok, amarilliszek pompáznak. Fürdőszobánk ablaka és a mahagóni bútorokkal berendezett szobánk egyik ablaka a kertre nézett, a szoba másik ablaka pedig az épület székekkel, asztallal berendezett tornácára, melyre öreg mangófa lombkoronája borult. A tornác mennyezetén gekkók pihentek, s csak akkor mozdultak, amikor moszkítót kaptak el.

Indonéziában csak olyan szobát szabad kivenni, aminek környezetét gekkók védik a moszkítóktól! Egy-két dolláros bungalót, losment, indonéz vendégszobát nem tanácsos választani, ha annak nincs mennyezete, mert abban éjjel nem lehet megszabadulni a bambusztetőről támadó rovaroktól. S a losmenek általában csupán mandival, tetőre szerelt víztartállyal vannak felszerelve. A fürdőszobában nincs melegvíz, a vizet pumpálni kell.

Balin többségben vannak a hinduk, akiknek látványos rituálékkal a hétköznapiak is gyakran ünnepnapok. Most éppen a Ganungan ünnepnapjai kezdődtek.

Ültünk a reggeli mellett, papaya-, ananász-, kiwi-szeletekből összeállított gyümölcssalátát szolgáltak fel először, Nyoman Junian balinéz hindu fiatalember, a recepció vezetője lángvörös hibiszkuszt illesztett a hajamba, a szálloda női alkalmazottai a kerti házioltárt és az istenszobrokat díszítették, öltöztették fel.

Ganungan: a győzelem napja. Az ünnep a keresztények karácsonyához hasonlítható. Az utak mentén többméteres, virágokkal teleaggatott bambuszrudak állnak, az oltárokat – a templomokon kívül minden házban van egy – gyümölcsökkel, élelemmel teli fonnott kosarakkal rakták tele. Virágok, aranyló drapériák láthatók mindenütt.

A szálloda kertjében a legszebb viselet Ganesáé, az embertestű, elefántfejű istené. A balinéz Ganungan napján Ráma győzelmet ünneplik. Ráma feleségét, Sítát Lanka – a mai Ceylon – uralkodója, Rawana elrabolta, de Ráma – Hanuman majomisten hadseregének segítségével – elfoglalta Lankát, és kiszabadítja Sítát. A történetet elbeszélő Rámájana a balinéz hinduk legszentebb könyve. A Mahábhárata, mely három és félezer éves, és hétszer vastagabb epikus költemény, mint az Iliász és az Odüsszeia együttvéve: tehető értékítéletük szerint a Rámájana mellé. A Mahábhárata a Kurava és a Pandava testvérek gyűlölettől átítatott, évtizedes háborúskodásának története, tele drámai helyzetekkel, mint a shakespeare-i Rómeó és Júlia, ahol a veronai Montague- és a Capulet-ház között feszülő ellentét követel véres áldozatot. A Mahábhárata fontos eseménye, hogy a Visnu reinkarnációjának tekintett Krisna lesz a Pandava család tanácsadója, s a Pandavák kerülnek ki győztesen az ádáz küzdelmekből.

A Rámájana hősei, szereplői a balinéz építészet, szobrászat, festészet, kézművesség, a tánc- és bábművészet ismétlődő alakjai. A kecak a legismertebb a táncok között, gamelan – gongok, orgonasípokra hasonlító bambusztörzsek összehangolt ütögetéséből pentaton zenét varázsoló – zenekar kísérete nélkül, amelynek során a félmeztelen férfiak kórusa „chak-a-chak-a-chak” ritmus kántálásával Hanuman majomisten katonáit jelenítik meg, amint ki-

szabadítják Ráma hitvesét, Sitát. A tánc különösen a tenger partján egyedülálló látvány, ahol a horizont a háttér, s a lemenő nap a világítási effektus.

Bali szigete a hindu szentélyek, a teraszos művelésű rizsföldek, kókusz- és banánfák, mangófák, tűzfák, színekben pompázó virágok földje: vulkanikus hegyekkel, zöldellő völgyekkel. Ulu Watu hindu templomegyüttes az Indiai-óceán partján dacol az idővel, sziklára épült főtemplomának lépcsőin kapaszkodnak fel az áldozati ételeket, virágokat fejükön cipelő hívek, és a bejáratnál száríba öltöztetett turisták. A Besakih templomegyüttes évszázados épületei a szentként tisztelt Agung vulkán völgyében húzódnak. Am-lapura és Klungkung városai őrzik a múlt fényes hindu királyságainak palotamaradványait. Ubud városa őrzi leginkább a hagyományos balinéz életformát, a párás klímában pasztell színekben zöldellő dús trópusi erdők között emelkedő hindu épületek belső udvarain mindenütt templomok találhatók, az udvarokban a balinézek szakrális tárgyakat készítenek, az utcákon barong táncot járnak, s elűzik a rossz szellemeket, akik a tenger felől érkeznek.

A jó lelkek a hegyekben lakoznak.

Balin a temetési szertartások színes, zajos és izgalmas események.

A halott lelkét, aki visszatér teremtményéhez, mindennel ellátva készítik fel a hosszú útra. Celebesz – mai nevén Sulawesi – szigetén Tanatoraja lakóinak temetési szertartásai a balinézeken is túltesznek látványosságban. Állatáldozatokat mutatnak be, bőséges halotti torok megtartása után a leölt állatok lelkén utaztatva képzelik el halottjuk lelkét a teremtmény színe elé juttatni, egy végtelenül hosszúnak képzelt úton.

Jáván szülni fogok?

Reggelenként a müezzín hívó szava Bali szigetén is felcsendül. Visszhangzik a Hotel Kuta Aman Gati úszómedencéje körül az „Allah akbar” imára hívása. A víz tiszta és hűvös: úszásra a legalkalmasabb.

Reggeli után asztaltársainkkal, a német pszichológussal, Szumátra szigetéről elszármazott batak feleségével, és hosszú, fekete hajú kislányukkal, Zitával előző napi élményeinket beszéltek meg.

Jávára délután három órakor indultunk Bali fővárosából, Denpasarból. A Mercedes buszban csak húsz utas utazott. A panoráma, légkondicionált busz ülőhelyeit gombnyomással kényelmes fotelágygá lehetett alakítani, s takarót adtak mindenkinek. Errefelé a jólét egyik megjelenési módja, hogy télikabátban kell ülni a repülőtéri várótermekben, buszban és a szállodai hallban.

Az ember arra vágyakozik a legjobban, amiből nincs neki? Trópusokon a hidegre?

Férjem, aki tengerészkadétként sokfelé megfordult a világban, megjegyezte:

– Szumátra szigeténél, Belawan kikötőjében egy hétig álltunk horgonyon, és a dajak, batak helybéliek nem sajnáltak egy egész füzér banánt egy almára elcserélni, s a banánt még a fedélzetre is felcipelték. S a füzérek ott lógtak a taton: annyi banánt soha nem evett egyik tengerészek sem, mint akkor!

Nekünk, utazóknak a Safari gyorsjáratain valódi sportteljesítmény a busz illemhelyének megközelítése, a stewardnak azonban, aki jegelt teát és süteményeket szolgáltat fel, nem okozott gondot az imbolygó járművön való közlekedés.

Bali szerpentinútjain három óra alatt érkeztünk meg Gilimanuk kikötőjébe, ahonnan komp viszi át a járműveket és az utasokat a Balit Jávától elválasztó tengerszoroson, Banyuwangi kikötőbe. A busz aztán már Jáván folytatta útját tovább. A busz a Denpasar Yogjakarta – Bécs és London – közti távolságot tizenhét-húsz óra alatt teszi meg, be- és kihajózást, a tengeri átkelést és a várakozást is beleszámítva.

*

Volt tehát időm a naplóírásra.

Férjem március 18-án levelet írt Jávára, Mrs. Utaryonak, a yogyakartai árvaház vezetőjének, aki a Sayap Ibu Alapítvány elnöke is.

„Tisztelt Asszonyom!

Számos iszlám országot meglátogattunk már, írtam könyvet is *Az iszlám világ titkai* címmel.

Előző házasságomból – feleségem meghalt – született kislányunk tizenkét éves. Közös gyermekünk – orvosi segítség ellenére sem – nem született. Ezért szeretnénk gyermeket: egy néhány hetes indonéz kisiút örökbefogadni.

Jártunk már Indonéziában.

Reméljük, hogy az örökbefogadási szándékunkat fel tudja karolni, és támogatja.

A szükséges engedélyeket beszereztük már.

Júliusban érkezünk Yogyakartába.”

A konzuli jegyzékben szereplő iratokat valóban beszereztük, és elvittük az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodába, s ott megrendeltük az iratok angol nyelvre fordítását és hitelesítését. A kifizetett előleg több volt, mint százezer forint, s a pénztárban, amikor férjem a pénzt leszámolta, meg is fordult a fejében, hogy mégsem kellett volna ezt az egészet elkezdenünk, de ugyanabban a pillanatban már bántam is, hogy ilyen gondolat egyáltalán megfordult a fejében.

Iratok után szaladgálni!

Háziorvosi alkalmassági vélemények, erkölcsi bizonyítványok, anyakönyvi kivonatok eredeti másolatai! S a már felsorolt többi okmány beszerzése! Mennyi energiát emésztett fel!

Amikor a pszichológusnál ültünk, s kérdéseivel csak még jobban szakította fel a sebeket, s aztán még vissza is rendelt bennünket, úgy éreztem, hogy belepusztulok ebbe az egészbe!

A pszichológusnak sikerült férjemet is kibillentenie béketűréséből, pedig úgy mentünk mindig oda, hogy egy mukkot sem szólnunk, s csak a kérdéseire adunk rövid válaszokat.

De hát azok a kérdések!

Előző felesége miért halt meg?

És miért akarunk mi egyáltalán örökbefogadni gyermeket?

És valóban kudarc volt a lombikbébi program is?

És miért indonéz gyereket akarunk örökbefogadni?

És mit fog szólni ehhez a...?

És?... És?...És?

Ültünk a pszichológussal szemben egy kis szobában, férjemnek rágyújtani sem volt szabad. És a kérdések csak úgy záporoztak egymás után. Férjem egyre idegesebb lett.

Ó, csak legyen ereje túrni, Uram! Legyen erőnk minden örütséget elviselni!

S mindezek után a fordítások és hitelesítések magas költségei is ráncszakadtak még!

– Na és a hormonkezelések? Azok mennyi pénzt emésztettek fel? – kérdezte a férjem.

– Igazad van – feleltem. – Vannak párok, akiknek a házuk is ráment! – tettem hozzá, ugyanis a gyógyszerek és a hormoninjekciók – miközben az orvosi beavatkozásokat, az inszeminálásokat, és az öt engedélyezett magzatbeültetést a társadalombiztosítás fizeti – nagyon sok pénzbe kerülnek Magyarországon, ahol szólam csupán, hogy kevés gyermek születik. Ki sem merem számolni, hogy mennyi pénzt költöttünk már el! De egy hétvégi házat biztosan vehettünk volna, ha azt akartunk volna.

– Végigcsináljuk! – mondta a férjem. – Hogy megöregedve ne mondjuk majd, hogy ha AZT nem hagytuk volna ki, AKKOR most... S ha nem sikerül, akkor sem lesz lelkiismeret-furdalásunk. Mert mindent megtettünk.

Egyetértettem vele.

Március 26-án levelet írt az Egészségügyi-, Szociális és Családügyi Minisztérium Gyámügyi osztályára.

„Tisztelt G. dr. M. I.!

Köszönöm 6055-1/2002-0014.GYF számú levelüket, melynek alapján indonéziai örökbefogadási kérelmünk ügye érdemi szakaszba került, a magyarországi indonéz nagykövetség hozzáállásának köszönhetően is.

Az okiratok fordítása és hitelesítése folyik: a gyámhatósági örökbefogadási alkalmassági határozat is fordítható lesz a jövő héten.

Kérelmünk a Külügyminisztériumban is támogatókra talált. R. M. konzul úr irányított Önökhöz.

Az indonéziai nagykövetségről érkezett jegyzék szerint már csak egy dokumentumra volna szükségünk, amely kijelenti, hogy az örökbefogadandó indonéz kisfiú automatikusan nem válik ma-

gyar állampolgárrá az indonéziai örökbefogadási bírósági ítélet után.

Tudom, hogy nem válik, hiszen ezt Ön már volt szíves telefon elmondani, de mindezt leírva is mellékelnem kell, D. P., Indonézia Nagykövetsége konzuljának, aki jegyzékben iratokat kért, amelyek között családi fényképek, családtagok levelei, anyakönyvek és más iratok sorakoznak már.

A gyermek indonéz útlevelének kiadásához kell majd ez a néhány sor.

Kérem szíves válaszukat és segítségüket!”

Férjemnek az örökbefogadás során az volt a taktikája, mint az ókori görög kereskedőké, akik egy hajóval nem indultak útnak soha, hanem többel, de eggyel biztosan célba értek.

Férjem az indonéziai örökbefogadás mellett a magyarországit is elképzelhetőnek tartotta, így az Alfa Szövetségtől levélben érkezett adatlapot ki is töltöttük, amelynek elküldésével valójában nyílt örökbefogadásra adtunk megbízást, amihez kézzel írott önéletrajzokat, és egy közös fényképet is melléeltünk.

Az örökbefogadást engedélyező kérelmünket a Fővárosi TEGYESZ-nél pedig magyar gyermek örökbefogadhatóságára is szeretttük volna kiterjeszteni, ám ahhoz újabb egy új kérelem kellett, meg kellett ismételni a pszichológiai alkalmassági vizsgálatot, amelyen – és nem is egy alkalommal! – arról kellett meggyőznünk a pszichológust, hogy valóban kiérlelt az elhatározásunk.

Végül aztán valamennyi iratunkat átküldték a lakóhelyünk szerinti gyámhivatalhoz, amelyet örökbefogadásra való alkalmasság megállapítása céljából kerestünk fel. Az előadó ott azonban arról tájékoztatott bennünket, hogy nekünk, mint örökbefogadni kívánó személyeknek, előbb még örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon kell részt vennünk, s arról majd csatolnunk kell a megfelelő igazolásokat.

A benyújtott iratokat visszaküldte tehát a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak.

Tanfolyamra jární viszont nem lehetett sehol! Felkészítő tanfolyamról egyszerűen nem tudott még senki! A tananyagot sem akkreditálták még!

A miniszteri rendeletet sem írta még alá a miniszter.

Ez Magyarország!

Levelet küldtem hát a miniszternek, a fővárosi gyámhivatal vezetőjének, a köztársasági elnöknek, és az állampolgári jogok országgyűlési biztosának:

„Sajnos orvosi segítség ellenére sem született gyermekünk. Elhatároztuk, hogy egy kisiút fogadunk örökbe külföldről.

2003. januárjában jártunk először a Budapest Fővárosi Önkormányzat Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatánál (TEGYESZ), ahol azt a tájékoztatást kaptuk, hogy ez év januárjától az örökbefogadást engedélyező határozat: tanfolyam elvégzéséhez kötött, a tanfolyamok elindítását az Egészségügyi-, Szociális- és Családügyi Minisztérium azonban miniszteri rendeletben nem szabályozta, ezért akkor úgy döntöttünk, hogy megvárjuk a tanfolyamok indulását, s csak utána regisztráltatjuk magunkat.

2003. március 10-én újra jelentkeztünk a szakszolgálatnál, ahol azt közölték, hogy tanfolyam még mindig nincs. Mivel bennünket az idő sürgetett: kértük, hogy vegyék fel adatainkat, és kezdjék el az alkalmassági vizsgálatokat. Azt reméltük, hogy időközben majd a tanfolyamok is elindulnak. Miután az összes pozitív szakvélemény megvan már: az orvosi, a pszichológusi és a szükséges környezettanulmány is elkészült, kértük, hogy az iratokat küldjék el a lakóhelyünk szerint illetékes kerületi gyámhivatalába, mely az örökbefogadási alkalmassági határozat meghozatalára jogosult. Az iratokat el is küldték. Mivel tanfolyam ezután sem indult, s úgy beszéltek meg a szakszolgálat előadójával, hogy amint tanfolyam indul, azt azonnal elvégezzük, s hogy örökbefogadási kérelmünk ügye ne álljon meg: kérjük az örökbefogadást engedélyező alkalmassági határozat meghozatalát.

A kerületi gyámhivatalban ezek után azonban arról tájékoztatt bennünket, hogy Dr. Cs. É. aláírásával fax érkezett hivatalukba, amelyben leírtak szerint tanfolyam hiányában tilos örökbefogadási alkalmassági határozat hozatala örökbefogadás engedélyezésére.

Külföldi örökbefogadásunk sajnos megghiúsulni látszik a végeláthatatlan procedúra miatt.

Sajnálatosnak tartjuk, hogy a Magyar Állam törvényben kötelezi állampolgárait egy „nem létező tanfolyam” elvégzésére, s így

akadályozza azt az állampolgári jogunkat, hogy gyermeket fogadjunk örökbe, miközben a szükséges szakvéleményekkel már rendelkezünk.

Egészségügyi Főiskolai diplomával rendelkezem, és a szakmában dolgozom már tizenhárom éve, valamint férjem előző házasságából született tizenhárom éves kislányát már nyolc éve neveltem, mivel a gyermek édesanyja meghalt.

A fővárosi területi gyermekvédelmi Szakszolgálat tájékoztatójában olvasható, hogy az alkalmassági vizsgálat eredményét és a tanfolyam elvégzéséről szóló igazolást a lakhely szerint illetékes gyámhivatalnak a jelentkezéstől számított hatvan napon belül meg kell küldeniük, határozat hozatala céljából.

A törvény által előírt határidő a mai napon lejárt.

Kérem szíves közbenjárását, hogy a megoldhatatlannak látszó helyzet végre megoldódjon! Hiszen nem csak mi várunk örökbefogadási alkalmassági határozatra, hanem sok gyermek után sóvárgó házaspár!”

És kezdtek érkezni a válaszok!

„Csak arról tudom értesíteni, hogy a gyámhatóságról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (XII.10.) Korm. Rendelet 39. § (2) bekezdése szerint a gyámhivatal döntéséhez a felkészítő tanfolyam eredményes elvégzését igazoló irat is szükséges.

A tanfolyam létének kérdése nem tartozik a Fővárosi Gyámhivatal hatáskörébe, ezért ezzel kapcsolatban intézkedni nem áll módomban.”

Aláírás: a Fővárosi Gyámhivatal vezetője.

A Köztársasági Elnöki Hivatala aranybetűs fejlécű, merített papírra gépelt, elegáns, és iktatószámú levele így fejeződött be:

„A rendelet hatálybalépéséig kérem türelmüket, és őszintén remélem, hogy vállalkozásuk mihamarabb sikerrel jár!”

A színfalak mögött azonban valami mégis történhetett, mert indonéziai gyermek örökbefogadása meghíúsulásának ügyével még a közszolgálati rádió is műsorban foglalkozott.

Amiben férjem keze is benne volt!

És az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium levele valósággal az angyalok üzenetét hozta!

„Az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter asszonyhoz címzett levelére válaszolva tájékoztatom, hogy a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 47 § (1) bekezdése alapján az örökbefogadó szülővé válás feltételeként előírt örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról rendelkező 29/2003. (V. 20.) ESZCSM. Rendelet a Magyar Közlöny 54., 2003. május 20-i számában megjelent. A rendelet kihirdetést követő 3. napon hatályba lépett.”

Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa általános helyetese ügyszámmal is ellátott levelében azt írta:

„Azzal, hogy a miniszteri rendelet a törvény hatálybalépése után csak közel öt hónap múlva jelent meg, sérült az örökbefogadni szándékozók jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz, ezen belül a tisztességes eljáráshoz fűződő joga. Tekintettel arra, hogy a rendelet megjelenésével a beadványban foglaltak okafogyottá váltak, országgyűlési biztosi intézkedést nem teszek.”

Ennyi!

De csak ennyi, valóban ennyi az állampolgári joga az embernek, ha magyar?

A tanfolyam egy hónapig tartott, heti három alkalommal, a gyermekvédelem területén dolgozó nők: orvos, pszichológus, jogász voltak az előadók. Miközben a tanfolyamra jártunk, férjem felvette a kapcsolatot A. R. jávai ügyvéddel, s kitűztük az indulás napját is Indonéziába. S valamennyi iratot, amelyeket az örökbefogadáshoz az indonéziaiak kértek, férjem az indonéziai konzullal hitelesíttetett, s azok másolatait a felkért jávai ügyvédnek – betekintésre – postán elküldte. E-mailen érkezett a válasz, mi szerint a kért gyermek keresését Indonéziában elkezdték.

Mi pedig jártunk szépen a tanfolyamra. Órákon az örökbefogadás rendszeréről, az örökbefogadó gyermek nevelésének nehézségeiről, s arról hallottunk, hogy mitől sikeres és miért nehéz az örökbefogadás. S a konfliktusokról is, azok kezeléséről, az egymásra találásról, a családi kapcsolatok jelentőségéről, a kötődés szerepéről, és a veszteségről a gyermek életében témákról esett szó még.

– Mi az örökbefogadás? – tette fel a kérdést az előadó, s a választ is megadta. – Örökbefogadni annyit jelent, hogy más anyja

által szült gyermeket viszünk az életünkbe – és a szívünkbe! – és a gyerekekről ugyanúgy gondoskodunk, mintha vérszerinti gyermekünk lenne. Az örökbefogadás egy életre szól. Jogilag önök lesznek felelősek érte, önök vállalják tetteinek következményeit, önök nyújtanak támaszt és menedéket a gyermeknek, és önök segítik hozzá ahhoz, hogy idővel önöktől függetlenné tudjon válni.

Felnőtt fejjel, s a történetek után: megterhelőnek és megalázónak is éreztük azt, hogy be kellett ülnünk egy iskolapadba, s nekünk, akik szülők vagyunk, akik egy kislányt nevelünk, tanulnunk kell.

Később azonban azt mondtam, hogy mégsem volt fölösleges és időpocsékolás a tanfolyamon való részvétel.

– Az örökbefogadással a „szülői szerep” minden örömének és bánatának a részesei lehetnek – folytatta az előadó. – Olyan mély kapcsolat birtokába juthatnak, ami máskülönben elkerülné önöket.

Voltak olyan résztvevői a tanfolyamnak, akik azonnal az örökbefogadást választották, amikor megtudták, hogy nem lehet saját gyerekük, és voltak, akik hosszabb időt adtak arra, hogy feldolgozzák a gyermektelenség miatti bánatukat, és nem tudtak azonnal arra gondolni, hogy az örökbefogadás lenne a megoldás számukra.

– Mit várunk az örökbefogadástól? – hangzott el a kérdés.

– Hogy szeressem egy kisiút, bármi történetjék velünk! – feleltem azonnal magamban.

– Miért van szükség alkalmassági vizsgálatra? – kérdezte az előadó, s válaszolt is. – Hogy ne „csak” átlagos, jó szándékú, hanem különösen elfogadó, a másik ember gondjaira nyitott családnak adjunk örökbeadható gyermeket. S minden örökbefogadott gyereknek képesnek kell lennie arra, hogy az élete során különböző élethelyzetekben szembe tudjon nézni a másságával, azzal, hogy ő „egy másik néni hasából született”.

– Miről beszélget a pszichológus a szülőkkel?

– A vizsgálat során szeretnénk elérni, hogy az örökbefogadók felmérjék vállalkozásuk reális lehetőségeit és azt, hogy milyen teher vállalására képesek.

– Sikerült-e a házaspárnak elfogadni saját gyermektelenségüket, feldolgozták-e az őket ért megrázkódtatásokat, tudnak-e erőket összpontosítani az örökbefogadásra?

– Az örökbefogadás a házasság összetartására nem megfelelő megoldás.

S annyi kérdés vetődött még fel:

– Milyen lesz az első találkozás?

– Mitől függ, hogy éppen melyik gyermeket fogják éppen nekünk bemutatni?

– Milyenek az örökbefogadható gyerekek?

– Hol élnek?

– Hogyan gondozzák őket?

– Kik a vérszerinti szülők?

– Miért nem ők nevelik őket?

– Mi a biztosíték arra, hogy nem vehetik majd el tőlünk később a gyereket?

– Mit válaszoljuk majd gyermeküknek, ha később a vérszerinti szülőkről érdeklődik, vagy esetleg látni szeretné őket?

Voltak szülők, akik felismerték, hogy kezdeti vágyaik irreálisak voltak.

– Miért kell sokat várni az örökbefogadásra? – tettük fel többen is a kérdést az egyik előadónak.

– Az árva gyerekek jelentős részével tartják a kapcsolatot a szülei. Az intézetben nevelkedő gyerekeknek tehát csak egy része olyan, akikről lemondtak a szülei, s akik örökbefogadhatók.

Középkorú hölgy állt fel, megkérdezte.

– Minden asszonyban felmerülhet a kérdés, hogy nekem nem született gyermekem, pedig mindent megtettem. Más könnyen szül, gyermekét mégsem neveli. Hol itt az igazság?

– Azt a kérdést is fel kell tenni azonban – felelte az előadó -, hogy kik is valójában azok a szülők, akik gyermekükről lemondanak?... Általában a társadalom periferiájára sodródott, nehéz körülmények között élő, keserves sorsú emberek. Egyedülálló anyák, olyan fiatal lányok, asszonyok, akik maguk is szerető, védő családi háttér nélkül nőttek fel, s életvitelük a csavargás lett. Nincs állandó lakhelyük, szerencsés esetben valahová befogadják őket. Ha szülés után még ragaszkodnak is gyermekükhöz, zűrös, kallódó életfor-

májuk következtében nem vehetik magukhoz őket, és idő kérdése, hogy el is idegenedjenek tőlük... Vagy olyan szegény házaspárok vagy élettársi kapcsolatban élők, akik a fővárosban keresnek munkát, lakhatási lehetőségük nincs, ott alszanak, ahol éppen sikerül, s életvitelüket gyermekkel együtt nem tudják vállalni... Vannak olyan családok is, akiknek ugyan van lakásuk, de életük korábbi szakaszában ittak, deviáns életmódot folytattak, esetleg börtönbe is kerültek, s gyermekeik csecsemőotthonokba kerültek... Előfordulhat az is, hogy házasságban élő asszonynak házasságon kívüli kapcsolatából születik gyermeke, akit sikerül eltitkolnia a család elől, és a „nem kívánt” gyermeket a kórházból el sem hozza.

Az egyik örökbefogadni kívánó szülő megkérdezte:

– Milyen tulajdonságokat örököl örökbefogadott gyermekünk? Jogosak-e a félelmeink? Hogyan viszonyul majd embertársaihoz? Kedves lesz? Őszinte? Együttérző? Megbízható? Ragaszkodni tudó?

– A családi légkör, amely majd körülveszi őt, a rokonok, barátok és az a környezet, amelybe kerül, segíteni fog személyisége kialakulásában, még ha fogantatása pillanatában számtalan tulajdonsága meghatározottá vált is... Örököl képességeket is, s génjei által az is meghatározott, hogy milyen irányú lesz az érdeklődése.

Az előadó szünetet tartott.

– Lehet, hogy soha nem lesz jó tanuló, s nem azt fogja szeretni, amit mi...

Ábrándozásaink gyermekünk sikeres, tartalmas életéről: természetes szülői érzés, de úgy kell majd őt elfogadnunk, amilyen, s személyiségét károsító nyomasztó érzés lesz számára, ha tőle idegen elvárásokkal terheljük.

– Milyen legyen az örökbefogadandó gyermek neme, kora?

– Fiú mellé szerencsésebb kislányt kérni, és fordítva, hogy az új gyermek ne veszélyeztesse az első gyermek családban már elfoglalt helyét... S minden tapasztalat azt igazolja, hogy jobb minél fiatalabb gyermeket, ha lehet, még csecsemőt örökbefogadni. Az örökbefogadandó gyermek és az örökbefogadni kívánó házaspár fiatalabb tagja között maximum 45 korkülönbség lehet, a magyar családjogi törvény szigora szerint... Az eltérő bőrszínű, eltérő etnikumú gyermek örökbefogadása még inkább körültekintő ne-

velést igényel, hiszen a gyermek identitásának kialakulását az is nehezítheti, hogy a külseje nagyon eltérő az örökbefogadó szülőkétől.

– Ó, milyen csodálatos érzés lesz az indonéz kislányt először megpillantani!? – álmodoztam. – Férjemmel azonnal úgy döntünk, hogy ő a miénk?... Az első benyomás bizonyosan fontos lesz... Átpártol hozzánk?... Megmondjuk-e neki, hogy örökbefogadott?...

– Az örökbefogadottság ténye is élete természetes részévé válik – folytatta előadását a pszichológus -, ha erről önökkel nyugodtan, mindenféle különleges izgatottság nélkül beszélhet. Ha a szerep önök számára szégyellni való, és kényelmetlen, helyzetében gyermekük sem fogja jól érezni magát... Érdekes őszintén beszélniük az örökbefogadásról, minden életkorban a gyermek értelmi képességeinek megfelelően beszélgetni arról, hogyan és miért lett ő az önök gyermeke. S ha lehet, múltja emlékeit ne törjék össze, mert azzal személyiségét sebezik meg.

– Akkor nem is az én gyerekelem lesz? – kérdezte valaki a tanfolyamon.

– A gyermek nem a vérségi kapcsolat miatt szereti a szüleit, hanem a feléje áradó melegséget, gondoskodást érzi meg – hangzott a válasz. – Ha ezt valóban érzi, akkor igazi szüleinek fogja tekinteni önöket, akkor is, ha tudja, hogy nem önöktől származik...

– A múlt elfogadása, az őszinte, nyílt beszéd nem ellentétes az-
zal, hogy biztosnak érezzük magunkat a szülői szerepben – mondta férjem a tanfolyam befejezésekor.

Az utolsó órán, „örökbefogadó szülő tanfolyami képzettségről” oklevelet kaptunk, amit a korábban már becsatolt, kötelezően előírt okmányok mellé fűztek a lakóhelyünk szerinti gyámhivatalban, s napok múlva a jogerős gyámügyi határozatot is megkaptunk, mely szerint „örökbefogadásra alkalmassá” váltunk.

Egy irat, de mögötte mennyi, mennyi erőfeszítés! És gyermek még sehol!

Férjem nem is bírta ki megjegyezés nélkül.

– Ha Magyarországon nem lenne alkotmányos demokrácia, az lenne az érzésem, hogy fasizmus van.

De hát férjem egy érzékeny ember! Író.

S meg kell neki bocsátani.

Megérkezett időközben a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet levele is, amely hivatalos formában arról értesített bennünket, hogy az alkalmasságot megállapító határozat alapján az örökbefogadók nyilvántartásába: 3595. sorszámon felvettek bennünket.

– Reménytelen! – sóhajtottam.

Férjem erre nem is reagált, jól tudta, hogy az alkalmassági határozat két évig érvényes, amire sorra kerülnénk, a 3595. áldozatként, az alkalmassági határozat régen lejárna, s kezdhethetnénk mindent előlről, vagy állandó lakóhelyünknek a Lipótmézőt választanánk.

– Magyarországon alkotmányos demokrácia van, mint mondtam! – szólalt meg mégis. – Szabadon választhatunk a megoldások között! De nem tőlük fogunk gyermeket kérni, ha már a sors a gyermekáldást tőlünk ezidáig tőlünk megtagadta, s azt valahonnét kérnünk kell!

– Ó, Uram, segíts!

Csendben így fohászkodtam.

*

Baliról Jávára érkezve egy másik „ország” látványa tárult a szemem elé.

Az emberek Jáván muzulmánok. Dzsámik, mecsetek láthatók minden településen, nagyobb az utcai forgatag, mint Balin, és harsányabb az élet minden rezzenése is. Az éghajlat pedig melegebb és párásabb.

Indonéziában két hét csupán a nyári szünidő az iskolákban. És Jáván nagyon sok a gyerek! Életvidám lányok és fiúcskák iskolai egyenruhában, gyalog vagy kerékpáron százával lepik el az utcákat. Iskolába mennek, vagy onnan jönnek, szünetekben az utcákon játszanak és ugrándoznak.

Jáva és kisiskolások egyforma öltözékben! A képet magamban így rögzítettem.

S milyen gyönyörű ez a kép! Ó, Istenem!

Jáva szigetén vulkanikus hegyek tucatjai magasodnak. A busz elhaladt a híres Gunung Bromo lábainál. Az aktív vulkán kráterének háromszázötven méter mélységében fortyog a láva.

Szumátra és Jáva között terül el Krakatau, 1883-ban, legutolsók kitörésekor több tízezer embert pusztított el. A föld mélyéből feltörő pokoli zajt Indonéziában és Ausztráliában sok ezer kilométer távolságban is hallották, a felbőszült tengerhullámok Anglia partjait is elérték.

Csak most ne törjön ki!

A Safari járata rőtta a kilométereket, én pedig írtam a naplófeljegyzéseimet.

Buszjegyünk két letéphető szelvénye közül az egyik vacsorajegy volt, a másik pedig taxi ingyenes igénybevételére, a célállomástól az általunk kiválasztott szállodáig. Hajnalodott, amikor megálltunk egy országúti pihenőhelyen, ahol étterem is volt. Bőséges vacsorát kaptunk, jókedvre derültünk, az étterem tiszta volt: a svédasztalról halat, csirkét, polipot, rákot, kagylót, töltött tojást, gyümölcsöt, italokat vittünk az asztalhoz.

Jáván az emberek úgy gondolják, hogy a királykobra húsa növeli a potenciát, s erőt ad a terhességhez is. Ettem a grillezett kobrahúsból én is, itt az étteremben, és máshol is.

Ízlett.

Lehet, hogy csak azért, mert annyira szerettem volna gyermeket?

Yogjakarta Jáva kulturális központja, a Gunung Merapi három ezer méteres vulkanikus hegység lábainál. A városban és Jáván nem bemo, mikrobusz a közlekedési eszköz, hanem a becak, a háromkerekű bicikli. S sokkal olcsóbb minden, mint Balin! És olcsóbb a világ más, turisták látogatta térségeihez képest. Yogjakarta két, kedvelt, szállodákkal és szórakoztató negyedekkel bőségesen ellátott kerülete: a Sosrowijajan és a Prawirotaman. Az utóbbi egyik sétálóutcájában, a Hotel Rose szállodában kertre néző, pálma- és kiwifáktól árnyékos, hűvös, fürdőszobás apartmanért nyolc dollárt kértek. A reggelit a tornácon, a szobák ablakai alatt elhelyezett asztalokon szervírozták. A tornácon, amelynek mennyezetén gekkók tanyáztak, és elkapták a moszkítókat. A

szálloda épülete úgy vette körül a kertet, s annak közepén az úszómedencét, mint egy középkori kerengő a kolostorudvart.

Jáva a mahagóni és trópusi fákból és bambusznádból készült bútorok birodalma. Sehol máshol annyi műhely és üzlet, s annyi tökéletesen megmunkált mahagóni bútorcsoda, mint Yogjakartában és Solo városában! Hihetetlen és valószínűtlen, hogy már száz dollárért pompás, formatervezett mahagóni fotelt lehet vásárolni. Hajózási társaságok köbméterenként száz dollárért vállalják a szállítást Európába.

Yogjakarta utcáin beakosok szállítják az utasokat. Utcánk egyik beakosa Adi – Adynak csupán névrokona, s nem ipszilonnal írja a nevét – muzulmán fiatalember. Gyermekeit, feleségét és nagymamáját tartja el. A beakot napi kétezerért bérlő. De további nyolcezeret kell keresnie naponta. Kétezer a napi egy kiló rizsre, de kell még venni nádcukrot, teát, a gyerekek néha tejet is... Ahogy Indiában és az arab világban is kialakult szokás, itt, Indonéziában is gyakorlat: a jutalékrendszer. Bemo, beak, taxi vezetője jutalékot kap attól a kereskedőtől, akihez olyan utast visz, aki tőle vásárol. A kereskedő felírja az összeget, s egy hónapban egy összegben fizeti ki a jutalékot. Az adakozóbb lelkűek pedig azonnal. A Korán parancsa szerint járnak el, mi szerint zakatot, adományt kell adni a rászorulóknak.

A jutalékrendszer kialakulása ezzel is magyarázható.

Adi nyílt tekintetű, értelmes fiatalember. Választékosan fejezi ki magát angolul, jobb körülmények között tanulhatott volna is, és többre vihette volna. Már apja is beakos volt, szegények voltak, szülei az indonéz kormány áttelepítési programja keretében költöztek Szumátrára, ahol rizsföldet és bungalót kaptak.

– Soha többé nem látom már őket! – mondta, s könnyek gördültek a szeméből.

Indonézia nagy ország. India, Kína és az Egyesült Államok után a lakosok számát tekintve a negyedik legnagyobb. Szumátra északi csücskétől, Aceh városától – melyről már Marco Polo és készített feljegyzéseket – Irian Jaya déli határszéléig, Papua-Guineaig öt-ezer kilométer a távolság, s ebben a nagy kiterjedésű országban, a szegény sorsú indonézek számára az utazás és a családlátogatás elképzelhetetlen vállalkozás.

– Ha lenne egymillióm, vennék két becakot! Az egyiket kétezerért bérbe adnám, a másikkal keresnék!

Százhusz dollár befektetése kellene tehát neki ahhoz, hogy vállalkozása sikeres legyen!

Ha gazdag lennék, odaadtam volna neki!

A hinduk Ceylonból és az indiai Gujarat tartományból érkeztek Jávára, évszázadokkal ezelőtt, s olyan emlékeket hagytak maguk után, mint a buddhista fellegvár: Borobudur, mely pompájával Angkor Wat, Perszepolisz, az ókori görög, egyiptomi, római, azték, inka és maja kultúrákkal együtt említhető. Prambanan és Dieng Plateau hindu templomai pedig az indiai Jaipur, Agra, Benáresz, Varanasi és a buddhista Szárnáth emlékeit idézték fel bennem.

Borobudur – szankszrit nyelven „Buddha kolostora a hegyen” – ezerháromszáz éves temploma egy masszív szimmetrikus sztupa – szentek ereklyéinek elhelyezésére épített buddhista szentély –, mely egy sétára is alkalmas mandala – szertartások alkalmával használatos sematikus világábrázolás.

Prambanan kilenc templomának mindegyike mestermű: a hindu istenhármas: Brahma, Visnu és Siva tiszteletére emelt évezre-des templomok buddhista és hindu építészeti- és díszítőelemeket ötvöznek, a templomegyüttes a jávai hindu és buddhista királyságok egyesülése után épült.

Dieng Plateau hindu templomai a hindu papok szolgálati helye volt. Vulkanikus hegyek között húzódó épületmaradványok között fortyog a „kőzet”, amikor ott jártunk, s kénes szagú bűz terjengett a rizsteraszokon. A krátertavak fölött húzódó teraszok hamuját humusszal termővé tették, emberfeletti erővel hordták fel kosarakban a rothadó növényi hulladékot, locsolták a teraszokat, termelték a rizst, kukoricát, krumplit, dohányt, banánt, teát.

Mintha az Andok lejtőire érkeztünk volna!

*

– A nyitott örökbefogadás Indonéziában is engedélyezhető! – mondta Dr. A. R., a jávai ügyvéd. – S ezen az úton el lehet indulhatunk.... A titkos örökbefogadással ellentétben a nyitott örökbe-

fogadásnál a vérszerinti szülők – egy általuk ismert – másik család javára mondanak le hivatalosan gyermekükről. Jogi szempontból mindkét eset ugyanaz. A gyermek megszerzi örökbefogadója nevét, úgy örököl, mintha szüleinek biológiai gyereke lenne. A titkos örökbefogadás esetében azonban a vérszerinti szülők soha nem kaphatnak információt gyermekük hollétéről. A nyitott örökbefogadású gyerekek többnyire már az újszülött-osztályokról örökbefogadó családjukba kerülnek, annak ellenére, hogy a gyámhatósági eljárás hónapokig is elhúzódhat. Nehéz időszak ez azért is, mert a biológiai szülők akár meg is gondolhatják magukat.

– Mégis sokan vállalják a nyitott örökbefogadást, mert így újszülött-korától otthonukban nevelhetik a leendő szülők gyermeküket – mondta a férjem.

– Csak az előírt három év Indonéziában való tartózkodástól nem lehet eltekinteni! Hiába próbálkoztam – mondta Dr. A.R.

Férjem szólalt meg:

– Van megoldás.

– Mi lenne az? – férjem szemébe nézett.

– Feleségem itt szül, Yogyakarta-ban.... Papírforma szerint... S az örökbefogadandó fiúcskát azonnal a nevünkre anyakönyveztetik!...

– Óh! – mosolygott Dr. A.R., és kivitelezhetőnek, mi több, zseniálisnak tartotta férjem ötletét, s számolni kezdett. A szülész kórházi zárójelentésének árát, az újszülött keresésének költségét összesen kétezer-ötszáz dollárra becsülte.

Férjem megállapodott az ügyvéddel, s még azt is vállalta, hogy a várható szülésről ő értesíti a dzsakartai magyar konzult, hogy a babának majd útlevelet vagy valamilyen útiokmányt állíthassanak ki.

A konzult telefonon hívta fel:

– Hogy engedhették fel az ön kedves feleségét a repülőre? – A konzul ideges lett. – Nem látszott rajta, hogy terhes?

A konzul munkatársát küldte el hozzánk. A fiatal diplomata a szállodában keresett fel bennünket, férjem a hallban fogadta őt, s azt mondta neki, hogy én éppen orvosnál vagyok. A látogatás után a konzul telefonált, s azt kérdezte:

– Örökbefogadási ügyben is fordult korábban hozzám, ugye?

– Igen. S éppen azt intézem.
– Köszönöm, hogy az igazság terhét nem rakja rám! – mondta a konzul.
Okos ember volt. Mindenre rájött.
– Ha a felesége mégis itt szülne, Indonéziában, azonnal telefonáljon, hogy az útlevelet ki tudjam állítani!
Férjem izgalomtól szinte remegve és kimerülten jött vissza a hallból, s megjegyezte:
– Ez egy másik Magyarország diplomáciája már! Örülök annak, hogy megértem!
S napjaink boldog várakozással teltek a szállodában.

*

A sok-sok remény! A várakozás, a tervezgetés és az álmok! Ó, mi végre voltatok?

Dr. A.R., és munkatársai minden erőfeszítése, és a kétezereztől száz dollár is, ami Indonéziában is mesés summa, sem volt elég ahhoz, hogy gyermeket találjanak nekünk.

– Ezt is megpróbáltunk! – nézett mélyen a szembe a férjem. – Lelkiismeret-furdalásunk nem lehet! – s az ügyvédi irodában kifizette a részszámlát.

Sokat dolgoztak értünk, megérdemelték.

Jávai tartózkodás után Balira tértünk vissza. A tenger partján, méteres hullámokon szörfölgetve, a hullámok hátán lebegve, lábamat valami lágy, selymes tárgy simogatta. Azt hittem medúza, de nem az volt, hanem egy ázott, szásrúpiás, ami arrafelé alig ér valamit, számomra jelképes üzenet volt mégis.

Csak még nem tudtam, hogy mi ez az üzenet!

8.
INDIA
VISSZATÉRÉS INDIÁBA ÉS A NAGY ÖTLET

Mégis lehetne gyermekem?

A tartalmas utazások engem mindenért kárpótoltak!

Hajam – bár még csak harminc éves vagyok – öszülni kezdett, s talán bele is bolondultam volna már a sok búskomorságba, ha újra és újra ki nem szabadulunk sorsunk szorításából, és időnként világgá nem megyünk.

Ahogy azt kislánykoromban is megtettem már. Kosárával a kezemben el is jutottam a legközelebbi buszmegállóig, ahol nagy-mamám megtalált.

– Hová indulsz? – kérdezte.

– Megyek világgá!

– Máskor, ha elindulsz, szólj nekem is, kedves!

Férjem íróasztalán fehér, intarziás márványtábla a levélnehezék, s a tábla közepén színes kővirágok: kagyló és drágakő levelek és virágszirmok kaleidoszkópként simulnak a hideg márványlapba.

Az indiai mogul díszítőművészet remeke az agra-i Tadzs Mahal, kicsiben ez a tálka egy szelete az indiai múltnak: utunk jelképes emléke.

Agrában: a Tadzs Mahal a szerelem örök mementója.

Azúrkék alapon álló, megrendítően tökéletes gyöngyszem az épület kifinomult és szimmetrikus látványa.

A világ leghíresebb síremlékét a XVII. század mogul császára Sahdszahn emeltette perzsa felesége, Mumtáz Mahal számára, aki szülés közben halt meg.

*

Férjem metaforáját most fogtam fel valójában, azt, hogy az ókori görögök vajon miért nem szálltak soha tengerre egy gályával.

Mert mi történne akkor, ha az az egyetlen gálya is elsüllyedne?

Ám ha több is van, legalább még egy: valahol kiköthetnek.
Férjem olyan ember, aki nehéz helyzetben is mindig talál kikötőt, vagy át tud szállni egy másik gályára.

A Tadzs Mahal kertjében ültünk, s megszólalt:

– Arra az elhatározásra jutottam, hogy – bár a magyarországi törvények még nem teszik lehetővé –: dajkaanya segítségét vesszük igénybe! És embrióinkat dajkaanya fogja kihordani! És gyermekünket ő fogja megszülni.

Szívem akkorát dobant, hogy a helyéről majdnem kiugrott!...

– És hogy képzeled?

Valóban volt elképzelése. Olyan, hogy tátva maradt a szám!

Családtagjai segítségével képzelte el tervének kivitelezését, Indiából fel is hívta egyik székely rokonát, aki valójában amerikai rezidens, de romániai állampolgár, hogy feleségét dajkaanyának felkérje.

*

A mogul császárról és a perzsa Mumtáz Mahal egymásra találásról, szerelmükről a Tadzs Mahalt körülvevő kert egyik árnyékos szegletében elméltünk. Csodálattal néztem a márványtömbökből épített falakat. A szeretett feleség, Mumtáz Mahal halála után a mogul síremlék huszonkét évig épült. Valóságos misztérium ez a márványpalota, Kipling szerint: „minden tiszta, szent és boldogtalan dolog megtestesítője”. Aranyat és ezüstöt közönséges fémként, a márványt, mint egyszerű építőkövet használták.

A napfény változó színárnyalatai a fehér márványlapokon visszatükröződnek. Hajnalban és alkonyatkor finoman izzanak felületén a lilás, a rózsaszínű és tompa arany árnyalatok. A kora reggeli párás ködben lebegőnek tűnik fel az épület, mintha a ködfátyol magára öltene a márványépület hajlatait.

Visszatértünk nászutunk helyszínére, s férjem ötletének köszönhetően életünk újra reményekkel telt meg.

A Tadzs Mahal látványa még szorongatóbb telihold idején, amikor mintha fény áradna a jégszínű kupolákból, amelyek a hosszú medence vizében tükröződnek. A sötétzöld ciprusokkal szegélyezett vízmedencével párhuzamos utakon közelítve meg a

palotát, fokozatosan vehető észre, hogy a tiszta márványfelületek valójában díszesek. Növényi és arabeszk berakásos motívumok fonódnak össze, a kapubejáratok fölött folyamatosan írt Korán-szövegek láthatók.

Ezután a Gangesz, a szent folyó fontos városához, a hindu Benáreszhez érkeztünk, amelyet az indiaiak Varanasi néven is emlegetnek.

– Vigyázz, csöpög a hullá! – kiáltottam férjemnek a Gangesz egyik gátjának közelében, a benáreszi sikátorok között, ahol mint ha a ninivei múltba érkeztünk volna. A kadávereket először megmerítik a folyóban, majd azokat az égetőlépcsőkhöz viszik.

A test valóban csöpögött.

A sok ezer éves város, Benáresz, a hindu zarándokok millióit fogadja, az ókori, középkori sikátorok sötétségében szent állatok, emberi, állati ürülék, virágillat, bételárus, orrfacsaró bűz, vonuló bivalycsorda, mesés ékszerüzlet, zsebtolvajok, utcai forgatag, kolduló leprások, kolerajárvány és az indiai múlt fénye és bölcsessége, az épületek és művészetek gazdag kínálata tárult a szemünk elé.

– A Mahábháratat írja: „... ha valakinek csupán a csontja érinti meg a Gangesz vizét, akkor is a menny megbecsült lakója lesz” – mondta a férjem. – A Gangesz India legszentebb folyója. Benáresz, vagy Varanasi pedig a gátikról híres, a kőlépcsőkről, amelyek a megmártózás helyéhez vezetik a zarándokokat... India legszentebb folyója mindig is felcsigázta az emberek érdeklődését. Ókori és középkori költők – Vergilius és Dante – is megemlékeztek róla.

Férjemnek igaza volt. Benáresz talán a legszentebb város a Gangesz mellett. Öreg és beteg zarándokok abban reménykednek, hogy ott ér véget az életük. A folyó megtisztító ereje azon a helyen a legerősebb, s úgy hiszik, lelkük megszabadulhat az újjászületések kimerítő útjától.

A hamvasztólépcsőkön halotti máglyákon égetik a halottakat, a gazdagokét szantálfából rakják, a szegényekét olcsóbb fából. A legszegényebbek csak kőnehezéket tesznek a holttestekre, külön kasztbeliek a sudrák ügyelik a hamvasztólépcsők tüzeit.

Álltam a lépcsőkön, s csak arra tudtam gondolni, hogy férjem székegy rokona feleségétől kedvező választ kapott, s magzatunk beültetésére még karácsony előtt sor kerül.

Köszönöm Neked, Ganésa!

*

I

II.

1.

GYERMEKEM ARCOCSKÁJA

Feszült várakozás

Bali

Várni, várni és várni!!!

Várni magzatunk és gyermekünk fejlődését!

Micsoda öröm ez a várakozás! Akkor is, ha a terhességet nem én hordom ki, ábrándoztam, miközben a tengert bámultam.

Marie-Claude Monchaux *Az én két születésnapom* című könyvét olvasgatom. A „kegyes hazugság” kifejezés tetszik a könyvben. Az örökbefogadás elhallgatásának kísértésére használt jelző és szó: a kegyes hazugság, ami minden örökbefogadás előtt álló szülőt foglalkoztat.

Belátom: igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy nem kell sem elítélni, sem pellengérre állítani a vér szerinti anyát, sem pedig magasztalni, s az üldözött angyal glóriáját feje köré vonni. Higgadtan a tényeket kell közölni, a lehető legvilágosabb, legjózanabb módon. A gyermek természetességgel fogja kérni, hogy meséljük el az ő történetét, mert szereti a meséket, de a legszebb az ő kis életének a története lesz... Tapsolni fog, amikor az ismerős szavakat meghallja, és örömet fog szerezni a szüleinek azzal, hogy betéve tudja majd az egészet.

S a gyermek azt is megérti, hogy ő nem anyukája méhében, hanem a szívében növekedett!

*

Amikor nyílt tengeren haladtunk, és reggelenként Ruiz összeszedte a fedélzetről a repülőhalakat, mindig elcsodálkoztam eze-

ken a különös, erős mellúszókkal rendelkező élőlényeken – mesélte férjem, amikor kijött a tengerből, ahol, a feje fölött, repülőhalraj húzott el. – Nem madárszerűen repülnek, hanem erős farokcsapásokkal dobják magukat a vízből, és gyakran négy-öt méteres magasságban, kedvező szélben, siklószerű repüléssel akár százméteres távot is átrepülnek. Főleg ha üldözik őket! Sokszor csoportosan emelkednek ki a vízből, és gyönyörű mértani rendben, egymás mögött oly kecsesen szállnak, mint egy könnyű testű vitorlázó-repülőgép.

Csónakkal beveztünk a parttól távol eső lagúnákhoz. Csillogó aranymakrélák, dorádók úsztak el mellettünk. Rajokba verődve járták a tengert. Mögöttük disznóhalak szelték a vizet.

Csodálatos volt közelről figyelni az óceánt!

Ha arra gondoltam, hogy anya leszek nemsokára, mindaz, ami körülvett, még szebb és még gyönyörűbb volt.

A hajótesthez elülső hátszonyaikból kialakult korongjaikkal remorák tapadtak, és messzire vitették magukat.

Ők voltak a potyautasaink.

– Emlékszem, távcsövön a bálnákat bámultuk, akik, mint a szökökutak préselték ki magukból a vizet – szólalt meg a férjem. – Később pajkos kardszárnyú delfinek követték a Philemont. A Ruiztól kapott konyhai hulladékot pompás ugrásokkal, bravúros mutatványokkal honorálták. De ijesztő kékcápák tűntek elő. Testük felül palakék, alul fehér volt. Tulajdonképpen szépeknek láttuk volna őket, ha nem tudtuk volna róluk, hogy cápák.

A homokban heverészve kókuszpálmák árnyékából bámultuk a tengert. Kókuszpálma mindenütt található Óceániában, és a trópusokon. Nélkülük az élet elképzelhetetlen lenne a korallszigeteken, a korallzátonyokon, a távol-keleti és a dél-kelet ázsiai szigeteken. Az árnyékot adó fák látványa kellemes a szemnek, a fiatal kókuszdió folyadéka pedig elsőosztályú frissítő. Belső, fehér, húsos fala finom csemege. Összevágva, kiszárítva abból nyerik a koprát, amiből étolajat, zsírt és szappant készítenek. A csonthéjból ivóedényt, aminek a Fidzsi-szigeteken mbilo a neve, s abból isszák a kesernyés ízű yanggonát. A kókuszvirág burokleveleiből sajtolt puncsszerű nedű pedig kedvelt óceániai ital. Belőle erjesztik, desztillálják az ottani whiskyt, az arrackot.

A lehántolt kókuszrostszálakból kötelet, ecseteket, keféket, gyékényszőnyeget készítenek. Az elégetett rostok füstje a leghatásosabb moszkítóldöző. A fa leveleiből készítik a térség jellegzetes zsúptetős házait, aztán még kosarakat fonnak, rostát és szőnyeget állítanak elő. A fa törzséből bútorok, épületfák, gerendák készülnek.

2.

KISFIUNK SZÜLETIK

Emberi életünk végtelen horizontján vágyaink és reményeink ősidőktől fogva vezérlő csillagok az égen: születnek, kihunynak, s helyükre új, mindig új ragyogás költözik?

Kisfiunk megszületett!

A drága gyermek és a „dajkaanya” is egészségesek.

– Ó, mekkora öröm az, amivel megajándékoztál, Uram! Leborulok hatalmad, nagyságod és jóságod előtt!

3.

FÉRJEM DON QUIJOTE SZEREPÉBEN?

A harc csak most kezdődik?

A gyermekemet el akarják venni tőlem, Uram?!

Magyarországon nem engedélyezett a dajkaanyás szülés, s annak törvényi előkészítése is terv még csupán.

Gyermeünk – a hatóságok nézőpontjából – törvényen kívülinek számított volna tehát, ha férjem a részletekre nem gondolt volna.

Engedélyezett Magyarországon viszont a nyitott örökbefogadás, mely férjem tervének legfontosabb jogi alappillére volt.

Mi volt e terv valójában?

A dajkaanyába a magzatvisszaültetést ismerős orvos végezte el, s a dajkaanya gyermekünket egy lakóhelyünkől távoli kis kórházban szülte meg, ahol bejelentette: a gyermek apja ismeretlen, s a gyermeket nem kívánja a kórházból hazavinni.

Férjem pedig a szülés után azonnal teljes jogú apasági nyilatkozatot tett előbb a kórházban, majd az illetékes anyakönyvi hivatalban, ahol a gyermek születési anyakönyvét is kiállították, s ahol a dajkaanyának sikerült eltitkolnia azt, hogy valójában ő már férjezett, s nem hajadon.

Az apasági nyilatkozat és kisfiunk születési anyakönyvi kivonata alapján a kórház körzetének gyámhivatala jegyzőkönyvet vett fel házastársi örökbefogadásról.

Jelen volt személyesen a dajkaanya, férjem és én. A dajkaanya, aki a dajkaanyaságról itt sem beszélt, szülői felügyeleti jogáról lemondott a javamra, s így, a már nálunk lévő iratok birtokában, a kórházból elhozhattuk újszülött kisfiunkat, mint férjem házasságon kívül született gyermekét.

Másképp oda sem adták volna!

De nálunk volt, s telt az idő!

Ám, amikor kiderült, hogy a dajkaanya valójában férjezett, s nem hajadon, a helyi gyámhivatal a házastársi örökbefogadási kérelmet elutasította, a babáról pedig egy új születési anyakönyvi kivonatot állítatott ki, amelybe kisfiamat férjem rokonának családi nevére anyakönyvezték.

– Terv szerint haladunk! – mondta a férjem.

A helyi gyámhivatal az egész „ügyet” a lakóhelyünk szerinti gyámhivatalba tette át, ahol környezettanulmányt készítettek, s meggyőződhetek arról, hogy a kelengyét már megvettük, s a babát szeretjük.

Állami gondozásba a gyermeket tehát nem vehették!

Pedig nagyon szerették volna! Telefonáltak, hogy öt perc múlva lakásunkban vannak, és környezettanulmányt készítenek. Férjem nem volt éppen otthon, én pedig izgalmamban majdnem elájultam. De amikor hazaért, s megtudta, hogy mi történt, nagyon mérges lett.

– Amikor azt mondtam, hogy ha nem tudnám, hogy Magyarországon alkotmányos demokrácia van, most azt hinném, hogy fasizmus van, csóváltad a fejed!

Bosszú lett volna ez a lépés? Gyermeünk elvétele? Az örökbefogadási tanfolyam sürgetésére írott leveleinkre válasz?

Magyarország azonban mégis jogállam, ahol a múlt láthatatlan erői többé nem legyőzhetetlenek már.

Férjem a győzelem érdekében azonnal Romániába utazott, ahol rokona Hargita megyében erdőt és legelőt kapott vissza az államtól, s régi-új birtokán éppen vadászházát építtette. Felesége, dajkaanyánk, gyermekeivel Magyarországon maradt.

Férjem rokona közokiratban ismerte el az apaságot, s egyzsersmind szülői felügyeleti jogáról is lemondott a javunkra. Hazatérése után a felbecsülhetetlen értékű okmányt lefordította, hitelesítette, s a dajkaanya is nyilatkozott írásban, hogy a nyitott örökbefogadás szabályai szerint szülői felügyeleti jogairól ő is lemond a javunkra, és a kisfiú örökbeadásához hozzájárul.

Matt! A magyar gyámhatóságok sakkozó csapatainak, akikkel férjem szimultánt játszott.

Férjem veszedelmes ellenfél! Olyan sakkozó, aki veszi a fáradságot és tanulmányozza a magyarországi törvényeket és a gyámjogszabályok kusza, sok esetben még az ötvenes években kiagyalt paragrafusait, s megtalálja közöttük az átjárhatóságot, mint mesehős a titokzatos birodalomban.

A sakktáblán, ami most az életünk volt, állta a versenyt, hogy le ne üssék a figuráit.

Számtalanszor tettem fel magamban a kérdést:

– Magyarországon, ahol egyre kevesebb gyermek születik, nem az lenne a gyámhatóságok, az árvaházak és a törvényelőkészítők érdeke, hogy segítsék az örökbefogadást és a gyermekvállalást?

– Nem – felelte a férjem. – Nem érdekük. Őket saját módszereik szerint lehet csak legyőzni. A rendeleteikkel, amiket kiagyaltak. Amiknek átláthatatlansága a tulajdon sebezhető pontjuk.

A jogi szülők tehát átadták a gyermeket a biológiai szülőknek, akik mi voltunk. S bár a feleken kívül senki sem tudott a dajkaanyaságról, valamit a gyámhatóság azért mégis gyaníthatott, mert próbáltak ott elgáncsolni bennünket, ahol csak lehetett.

Időhúzás! Gonosz, gyanakvó emberi hozzáállás!... De ki az, ki ezen a Kárpát-medencében meglepődik?

A helyi gyámhivatal újra berendelte a dajkaanyát, és bennünket, biológiai szülőket is, s jegyzőkönyvet készítettek a nyitott örökbefogadásról. A jogi apa okiratban történt nyilatkozata elégnek bizonyult: személyes megjelenés helyett ő a havasokban inkább a vadászat mellett döntött.

Anélkül, hogy a hatóságok a dajkaanyaságról tudomást szereztek volna – papírforma szerint az egész ügy nyitott örökbefogadás volt –: kijelöltek a gyermek gyámjának. S harminc nap múlva – újabb környezettanulmány és újabb nyilatkozat után a helyi gyámhivatalban, miszerint örökbefogadási szándékunkat nem vonjuk vissza – gyermekünk, gyámügyi határozattal, új születési anyakönyvi kivonattal vérszerinti gyermekünk lett.

Ó, köszönöm, Uram! Köszönöm, köszönöm! Hogy férjem elméjét briliáns ötleteddel megvilágosítottad!

Már szülési szabadságomat töltöm otthon, egész nap babázok, s most már babanaplót vezetek.

Ha tudtam volna, hogy egy gyermek ekkorra boldogság, még jobban el lettem volna keseredve! Mint ahogy nagyon sokszor voltam is!

*

Epilógus

Bórkötésű naplómat, amelyet Cervantes, a Don Quijote írójának dombormű portréja díszít, most már bezárom, abba több bejegyzést nem írok, a naplót a megőrzendő emlékek közé elteszem.

Boldog anya vagyok már!

Egy utolsó mondatot azért még lejegyzek:

Ha nincs gyermeked, életed lehet szép, mint a sivatag, csak a szomj az, amibe belepusztulsz.

Orvosi szakkifejezések magyarázata

ART – lásd: asszisztált reprodukciós technológia.

Asszisztált reprodukciós technológia – A szaporodást segítő eljárások. Különleges orvosi módszerek, amelyeket azért végeznek, hogy a termelődő peték illetve spermiumok számát megnöveljék, vagy hogy összehozzák egymással a petét és a spermiumot, a fogamzás érdekében.

Dülmirigy (prosztata) – A férfiakban a húgycsövet a húgyhólyag közelében körülvevő mirigy. Az itt termelt váladék alkotja az ondó egy részét.

Ejakulátum – A kilövellt ondó. A hímveszőből közösüléskor távozó folyadék, amelyben a spermiumokon kívül az ondóhólyagokból származó nedv és a dülmirigy sűrű váladéka található.

Embrió – Csíra. A magzatot így nevezik növekedésének korai szakaszában, a fogamzástól a terhesség nyolcadik hetéig.

Endokrinológia – A belső elválasztású mirigyekkel foglalkozó tudomány. Ezek a mirigyek hormonokat termelnek és azokat egyenesen a véráramba bocsátják. Ide tartoznak: az agyalapi mirigy, a pajzsmirigy, a mellékpajzsmirigyek, a mellékvesék, a petefészkek, a herék, a méhlepény és a hasnyálmirigy egy része.

Endometriózis – Az endometrium szövet (a normálisan a méh belsejét borító nyálkahártya) kóros helyeken való jelenléte, így a méhkürtökben, a petefészkekben és a hasüregben. Gyakran okoz fájdalmas menstruációt és terméketlenséget.

Endometrium – A méhet bélelő nyálkahártya.

Fagyasztva tárolás – A stimulált ART ciklus során előállított és fel nem használt embriók megőrzésére és tárolására szolgáló mélyhűtési eljárás. A fagyasztva tárolt embriókat felolvasztást követően felhasználhatják a későbbi ciklusokban.

Fogamzás, megtermékenyítés – Egy petesejt és egy hímivarsejt egyesülése, amely csíráat hoz létre, így veszi kezdetét a terhesség.

Follikulus stimuláló hormon (FSH) – Az agyalapi mirigyben termelődő hormon, amely a nők petefészkeiben a tüszőérést, a férfiak heréiben pedig a spermiumok termelését serkentik.

Follikulus fázis – A tüszőérés szakasza. A havi ciklus első fele, amikor a petefészkekben a tüsző érésekor fejlődik a petesejt.

FSH – lásd: Follikulus stimuláló hormon.

Hipotalamusz – Mirigy az agyban, amely az agyalapi mirigy hormonjainak kibocsátását szabályozza.

Immunológiai terméketlenség – Az egyik partner ellenanyag-termelése miatti terméketlenség. A kezelés lehetőségei függenek az ellenanyag fajtájától és attól, hogy a nő vagy a férfi termeli őket.

Implantáció – Az embrió beágyazódása a méhnyálkahártyába.

Inszemináció – A mesterséges megtermékenyítés egyik formája, amikor a férfi ivarsejtet injektálják a nő testébe.

Karencia – Önmegtartóztatás.

Laparoszkópia – Hasúri tükrözés. A köldök alatt ejtett kis nyíláson át bevezetett sebész eszköz segítségével közvetlenül szemügyre veszik a petefészkeket, valamint a méhkürtök és a méh külsejét.

LH – lásd: Luteinizáló hormon.

Luteális fázis – Sárgatesti szakasz. A havi ciklusnak az ovulációtól a menstruációig tartó időszaka, amely alatt progeszteron termelődik.

Luteinizáló hormon – Az agyalapi mirigyben termelődő hormon, amely nőkben az ovulációt serkenti, férfiakban a herék tesztoszteron termelését.

Méhkürt – Páros, szűk csatorna. Itt jut a petesejt a petefészkekből a méhbe.

Méhnyak – a méhnek a hüvelybe érő alsó szakasza, ezen át jutnak be a spermiumok a méh üregébe.

Méhnyakváladék – A méhnyakban termelődő nyák, amely biztosítja a spermiumok továbbhaladását a méh és a méhkürtök felé. Az ovuláció idején a nyák mennyisége és minősége megváltozik.

Mikrosebészet – Sebész mikroszkóp alatt végzett műtét.

Mióma – A méhfal jóindulatú kötőszöveti daganata. Lehet teljesen tünetmentes, de okozhat rendszertelen havi ciklust vagy terméketlenséget is.

Motilitás – Valaminek, például a spermiumoknak a mozgékonyasága.

Ondóvizsgálat – A friss ejakulátum mikroszkóp alatt történő tanulmányozása, melynek során megszámlálják, hogy hány millió spermium jut egy milliliterre (köbcentiméterre), és megfigyelik a spermiumok nagyságát, alakját és mozgékonyágát.

Ovuláció – Tüszőrepedés. Az érett petesejt szabaddá válása a petefészekből.

Ovulációs fázis – A tüszőrepedés szakasza. A havi ciklus második szakasza, amely a havivérzés első napja után körülbelül 14 nappal következik. Az LH szint hirtelen megemelkedése jellemzi, amely az érett petesejtnak a petefészekből való kiszabadulását, az ovulációt okozza.

Összenövés – Korábbi sérülések, fertőzések vagy endometriózis nyomán az ivarszervekben vagy körülöttük maradt hegyszövet, amely a szaporodási képesség zavarát okozhatja.

Ösztrogén – Női hormon. A petefészek termelike a serdülés kezdetétől a változás koráig. Hatására alakulnak ki a másodlagos nemi jegyek, így az emlők is.

Petefészek gyengeség – A petefészek képtelensége arra, hogy hormon ingerlésre válaszoljanak, gyakran a havivérzéseknek a változás korában történt megszüntése után.

Petefészek tüsző – A fejlődő petesejtet tápláló képződmény, ahonnan az érett petesejt kiszabadul.

Petesejtkivétel – A tüszőérés hormonnal történt serkentése után az érett petesejtek eltávolítása a petefészekből finom tű segítségével.

Punkció – Leszívás (IVF-módszernél a petesejté).

Sárgatest – Így hívják a petefészekben lévő üres tüszőt a petesejt kibocsátása után. A sárgatest ösztrogént és progeszteront termel.

Spermium ellenes ellenanyagok – Olyan ellenanyagok, amelyet a szervezet védekező rendszere akkor termel, ha a spermiumokat – tévesen – kártékony behatolóként észleli és megtámadja őket. Hatásukra a spermiumok összeapódnak, elveszítik a mozgékonyágukat vagy a pete megtermékenyítésére való képességüket. Férfiakban és nőkben egyaránt termelődhetnek.

Spermiumszám – Az egy milliliter ondóra eső spermiumok mennyisége az ejakulátumban.

Sterilitás – Lásd: szaporodásra való maradandó képtelenség.

Szaporodásra való maradandó képtelenség (sterilitás) –

Létrejöhethet akár terméketlenség miatt, akár, mert sebészi beavatkozással lekötötték az ondóvezetékét, vagy eltávolították a petefészkeket illetve a méhet.

Szülész – orvos, akinek a szakterülete a nők gondozása a terhesség, a szülés és az ivarszervek szülést követő, körülbelül hat hetes helyreállási időszaka után.

Tesztoszteron – A herékben termelődő férfi nemi hormon.

Varikokéle – A herezacskó visszereinek tágulata.

Tartalom

Prológus	
Várakozás a szülőszobában	4
I. Hét szűk esztendő	
1. Nászúton Indiában	6
1.1. Az életcélok hármasserege.....	10
1.2. Máglyák a hamvasztólépcsőkön.....	12
1.3. A Teremtő és a pokol	15
1.4. A karma.....	19
1.5. A legszebb nő az őrszemű	26
1.6. India Velencéje és az istenek.....	35
1.7. A kasztok	40
1.8. Az aranyváros és a sivatag	43
1.9. A szanszkrit	45
1.10. A Himalája.....	51
1.11. A nirvána	55
2. Szíriában.....	60
3. A világ tiszteletet parancsoló közepe.....	71
4. A remények évei.....	87
5. Egyiptomban	97
6. Bali.....	103
7. Bali és Jáva	106
8. India Visszatérés Indiába és a nagy ötlet.....	143
II.	
1. Gyermekem arcocskája	147
2. Kisfiunk születik	149
3. Férjem Don Quijote szerepében?	149
Epilógus	153
Orvosi szakkifejezések magyarázata	154

POLGÁR ERNŐ
író, drámaíró, dramaturg

Bácsalmás 1954. január 27.

1972–76 az OSZK-ban könyvtáros, 1976–77 a Rádió szerk., 1977–79 az Országgyűlési. Könyvtár, az Iparművészeti Múzeum könyvtárosa, 1979–97 a Madách Színház dramaturgja, 1997–98 a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanulmányi vez., 1998– szabadfoglalkozású író, 2000–2004 digitális kiadó, hírmagazin és online galéria főszerkesztője. A www.hun-info.hu online hírügynökség felügyelő bizottságának elnöke. A Magyar Írók Szövetsége Próza Szakosztály elnöke, kilép. A Szépírók Társaságának, a Nagy Lajos Társaságnak, és a PEN Clubnak tagja.

1981 MTA-ösztöndíjas, 1982 Genfben ösztöndíjas, 1994 Soros-ösztöndíjas, 1998 Pro Renovanda Cultura Hungariae ösztöndíjas, 2000 a Magyar Művészeti Akadémia milleniumi alkotóművészeti pályázatán „Isten madárcái” című drámája dicsérő oklevelet kap. 2005 Nagy Lajos-díj, 2005 Bácsalmás díszpolgára.

Művei

Hullámsír, Hazatérők, Ady (1983), Túl az Egyenlítőn Madách Színház Rend. Korcsmáros György (1985), Randevú Bangkokban, Elítéltek, Tűzjárók (1991), Isten madárcái (film) (1994), A sárga csillagok nyomában (1992), Légy a feleségem! (1994), A Philemon fedélzetén a világ körül (1994), Lótuszvirág (Távol-keleti történetek) (1994), A sárga csillagok nyomában (Gettó a Délvidéken), 2. bőv. kiadás (1997), Egy asszony második élete (1997), Szerelmek (1999), A Szent István parki fák (2000), Színészek és színésznők bővületében (2000), Civilizációk nyomában (2001), Az iszlám világ titkai (2001), Az istenek szigete (2002), Tengerek és szárazföldek bővületében (2002), Káma szolgája (2003), Halálos csók (2004). Előkészületben: A világ kultúrái, Kleopátra vitorlása.

E-mail: polgerno@axelero.hu

Honlap: www.szepiroktarsasaga.hu, www.litera.hu

© Polgár Ernő, 2005

A borítón
Erdei Éva: Margarétás madonna c. szobra látható

ISBN 963 86829 0 6

3BT KIADÓ
Felelős kiadó: Burány Tamás
Készült
a 3BT műhelyében, Budapest
Telefon: 420-9427
a Saluton Bt. közreműködésével

– 160 –